

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ENİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ

ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**TURİZM SEKTÖRÜNDE EMNİYET VE
GÜVENLİK YÖNETİMİ**

Hasan ONAR

2115017117

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Serap PALAZ

Bandırma 2024

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ENİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

TURİZM SEKTÖRÜNDE EMNİYET VE
GÜVENLİK YÖNETİMİ

Hasan ONAR
2115017117

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Serap PALAZ

Bandırma 2024

ETİK BEYAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../2024)

ÖZET

TURİZM SEKTÖRÜNDE GÜVENLİK VE EMNİYET YÖNETİMİ

Hasan ONAR

Turizm günümüzde küresel düzeyde gerçekleştirilen ve hedefi olan ülkeler açısından önemli gelir kaynakları sağlayan faaliyetlerdir. Bununla birlikte turizm sektörü yalnızca ekonomi bilimi çerçevesinde ele alınan bir hizmet sektörü değildir. Turizm sektörünün sosyal, kültürel, ekonomik ve yönetsel yönleri gibi birçok farklı yönü bulunduğu kabul edilmektedir. Bu durum turizm sektörünü disiplinler arası bir çalışma alanı haline getirmekte ve sektörün farklı bilim dalları tarafından incelenmesine yol açmaktadır.

Turizm sektörünü konu alan disiplinlerden biri de güvenlik bilimleridir. Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin bazı temel parametreleri göz önüne alarak destinasyon tercihi yaptıkları bilinmektedir. Bu parametreler arasında yer alan güvenlik algısı, turizm faaliyetlerine katılacak bireylerin ziyaret edecekleri bölgelerde emniyet içerisinde turizm faaliyetlerine katılımı ve ikametlerine sağlıklı bir şekilde dönmeleri düşüncesi etrafında şekillenmektedir. Gerçekten de turizm faaliyetlerine katılacak bireylerin en temel beklentilerinin herhangi bir sorun yaşamadan evlerine dönmek olduğu ifade edilebilmektedir. Şüphesiz bu beklentinin karşılanabilmesi ancak turizm sektörü özelinde yürütülecek etkin ve etkili güvenlik politikaları ile mümkün olacaktır.

Bu çalışmada turizm sektörü bağlamında güvenlik ve emniyet yönetimi konusu ele alınmıştır. Çalışma kapsamında güvenlik algısının turizm sektörü açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmış ve etkin bir turizm güvenliği sisteminin kurulabilmesi için uygulanması gerektiği değerlendirilen politikaların çerçevesi çizilmiştir. Çalışmanın sonuçları, turizm sektörünün çok yönlü ve çok taraflı bir sahip olmasından yola çıkılarak turizm sektörü bağlamında yürütülecek güvenlik hizmetlerinin de sunulduğu bölgenin dinamikleri göz önüne alınarak çeşitlendirilmesi gerekliliğini vurgular niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Güvenlik Yönetimi, Turist, Turizm, Turizm Güvenliği.

ABSTRACT

SAFETY AND SAFETY MANAGEMENT IN TOURISM SECTOR

Hasan ONAR

Tourism activities are activities that are carried out at a global level today and provide important sources of income for the countries that are the target of these activities. However, the tourism sector is not only a service sector considered within the framework of economics. It is accepted that the tourism sector has many different aspects such as social, cultural, economic and managerial aspects. This makes the tourism sector an interdisciplinary field of study and leads to the sector being examined by different branches of science.

One of the disciplines that focus on the tourism sector is security sciences. It is known that individuals participating in tourism activities choose destinations by considering some basic parameters. The perception of security, which is among these parameters, is shaped around the idea that individuals who will participate in tourism activities will participate in tourism activities safely in the regions they will visit and return to their residences in a healthy way. Indeed, it can be stated that the most basic expectation of individuals who will participate in tourism activities is to return home without any problems. Undoubtedly, meeting this expectation will only be possible with effective and effective security policies implemented specifically for the tourism sector.

In this study, the issue of security and safety management in the context of the tourism sector is discussed. Within the scope of the study, the importance of security perception for the tourism sector was tried to be revealed and the framework of the policies that should be implemented in order to establish an effective tourism security system was drawn. The results of the study emphasize that the tourism sector has a versatile and multilateral owner, and that the security services to be carried out within the context of the tourism sector should be diversified by taking into account the dynamics of the region where they are offered.

Keywords: Security, Security Management, Tourism, Tourism Security, Tourist.

ÖNSÖZ

Turizm sektörü içinde birçok etkeni barındıran ve turizm faaliyetlerine hedef olan Ülkeler açısından önemli ölçüde döviz girdisi sağlayan bir sektör olma özelliğine sahiptir. Sektörün en önemli etkenlerinden biri de güvenlik faktörüdür. Günümüzde turizm etkinliklerine katılacak olan bireylerin öncelikle ziyaret edecekleri bölgelerin güvenlik durumunu göz önünde bulundurduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu nedenle turistik merkezlerde yürütülecek olan güvenlik hizmetlerine özel bir önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye, gerek bulunduğu üç tarafı denizlerle çevrili coğrafi lokasyon, gerekse sahip olduğu kadim tarihi geçmişinden kaynaklanan kültürel ve tarihi turizm yerleri nedeniyle küresel ölçekte gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin hedefi olan ülkelerden biridir. Bu nedenle turizm sektörünü konu edinecek çalışmalarda güvenlik hizmetlerine de yer verilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Türkiye’de turizm bölgeleri ağırlıklı olarak Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluk bölgelerinde yer almaktadır. Bu nedenle Emniyet Teşkilatı tarafından yürütülen hizmetlerde turizm bölgelerine münhasır tedbir ve politikalar uygulanması gerekmektedir.

Bu çalışmada turizm sektörü bağlamında güvenlik yönetimi Emniyet Teşkilatı üzerinde çalışılmıştır. Çalışma kapsamında turizm faaliyetlerinin her aşama sürecinde uygulanabilecek güvenlik tedbirleri değerlendirilmiştir. Çalışma süresince benden desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Gülçin ONAR’ a ve çocuklarım Kağan, Emre ve Elifnur’a, danışmanım Prof. Dr. Serap PALAZ’ a ve katkıları olan ismini belirtmediğim değerli hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hasan ONAR

Bandırma / 2024

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI.....	i
ETİK BEYAN	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
TURİZM	4
1.1. Kavramsal Çerçeve Turizm	4
1.2. Tarihsel Perspektifte Turizm.....	5
1.3. Turizm Çeşitleri	8
1.3.1. Turist Kaynağına Göre Turizm Çeşitleri.....	8
1.3.2. Katılan Sayısına Göre Turizm Çeşitleri	11
1.3.3. Amaçlarına Göre Turizm Çeşitleri.....	13
1.4. Turizmi Faaliyetlerini Ortaya Çıkaran Faktörler	21
1.4.1. Boş Zamanın varlığı.....	22
1.4.2. Gelir Seviyesinin Yükselmesi.....	23
1.4.3. Ücretli İzin Hakkı	24
1.4.4. Teknoloji ve Ulaşım Alanında İlerlemeler	25
1.4.5. Seyahat Özgürlüğü.....	25
1.4.6. Turizm Bilincinin Oluşması.....	26
1.4.7. Eğitim ve Kültür Düzeyinde Yükselme	27
1.5. Turizmi Etkileyen Faktörler	28
1.5.1. Fiyat Düzeyi.....	29
1.5.2. Coğrafi Uzaklık.....	30
1.5.3. Güvenlik.....	31
İKİNCİ BÖLÜM.....	33
GÜVENLİK YÖNETİMİ	33
2.1. Güvenlik Kavramı	33
2.2. İç Güvenlik Yönetimi	35

2.2.1. İç Güvenlik Yönetiminde Görevli Birimler	36
2.2.2. Diğer Güvenlik Birimleri.....	57
2.3. Dış Güvenlik.....	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	62
TURİZM SEKTÖRÜNDE EMNİYET VE GÜVENLİK YÖNETİMİ	62
3.1. Turizm Sektöründe Güvenlik	62
3.2. Turizm Sektöründe Güvenlik Yönetimi	64
3.3. Turizm’de Güvenlik Uygulamaları	68
3.3.1.Turist Güvenliği	71
3.3.2.Turistik İşletme Güvenliği	73
3.3.3.Turistik Alan Güvenliği	75
3.3.4.Turizm Güzergahı Güvenliği	77
3.3.5.Destinasyon Güvenliği.....	79
3.3.6.Sosyal Alanlarda Turizm Güvenliği.....	81
3.3.7.Havalimanı ve Sınır Kapılarının Güvenliği	83
SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA.....	91

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CNN	: Cable News Network
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
ETK	: Emniyet Teşkilatı Kanunu
FETÖ/PDY	: Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanması
İHA	: İnsansız Hava Araçları
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
JTGYY	: Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Km	: Kilometre
M.	: Madde
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
PKK	: PKK Terör Örgütü
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
SGK	: Sahil Güvenlik Komutanlığı
SGKK	: Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
UNWTO	: Dünya Sağlık Örgütü
VB	: Ve benzeri
VD	: Ve diğerleri

GİRİŞ

Turizm faaliyetleri günümüzde küresel ölçekte bireylerin çeşitli amaçlarla seyahat ederek farklı bölgeleri ziyaret etmesi ve bu bölgelerde bazı aktivitelere katılması olarak tanımlanmaktadır. Eğlenme, dinlenme, kültürel zenginlikleri göre gibi amaçlarla yapılan turizm faaliyetleri bir taraftan bu faaliyetlere hedef olan bölgeler açısından ekonomik getiriler sağlarken diğer taraftan turizm faaliyetlerine katılan bireyler açısından farklı kültürlerle sahip, farklı dillerin konuşulduğu, farklı yasal düzenlemelerin uygulandığı yörelere seyahat etmenin avantaj ve dezavantajları ile karşı karşıya kalma sonucunu beraberinde getirmektedir. Bu nedenle turizm faaliyetlerine katılan ve “turist” kavramı ile ifade edilen bireylerin, pratikte turizm türü ve yerlerin tercihi noktasında bazı göstergeler geliştirmesi kaçınılmazdır.

Turistler, seyahat edecekleri destinasyon seçiminde turizm faaliyetinin amaç ve kapsamı dışında güvenlik durumu, fiyat düzeyi, ulaşım kolaylıkları gibi bazı parametrelerle hareket etmektedir. Bu parametreler turizm faaliyetlerine katılan tüm bireyler açısından geçerli olarak kabul edilen göstergelerdir. Gerçekten de turistlerin seyahat edecekleri bölge hakkında araştırmalar yaptığı ve yer tercihini bu araştırmaların sonuçlarına göre belirlediği bilinmektedir. Turizm faaliyetleri kapsamında araştırılan konuların başında güvenlik durumu gelmektedir. İnsanoğlu diğer tüm canlılar gibi varlığını korumak ve devam ettirmek güdüsü ile yaşam sürmektedir. Bu durum, insanların varlıklarını veya sağlıklarını tehdit edecek durum veya olaylardan kaçınmasına yol açmaktadır.

Turizm faaliyetleri karakteristik özelliklerinden dolayı bazı riskleri de ihtiva etmektedir. Her şeyden önce uluslararası düzlemde seyahat eden bireyler, ziyaret ettikleri bölgelerde yürütülen güvenlik hizmetleri dışında bir koruma mekanizmasına sahip değildir. Bu durum turistleri suç işleme potansiyeli olan kişiler açısından potansiyel birer hedef haline getirmektedir. İkincisi turizm faaliyetleri seyahat temeline oturmaktadır. Bu durum seyahat süresince farklı bölgelerde bulunmak zorunda kalan turistlerin bu bölgelerin tamamındaki risk ve tehlikelerle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Üçüncüsü turistlerin başta para olmak üzere ekonomik değeri olan

eşyalarını üzerinde taşıması zorunluluğudur. Turizm faaliyetlerine katılan bireyler, banka gibi imkânları her zaman kullanma şansı bulamayacağından dolayı yeterli miktarda parayı üzerlerinde taşımak zorunda kalmaktadır. Bu zorunluluk özellikle hırsızlık ve dolandırıcılık olaylarında turistleri çekici hale getirmektedir. Dördüncüsü dağcılık, kayak ve su sporları gibi bazı turizm etkinlikleri ile riskli bölgelere yapılan ziyaretlerin beraberinde getirdiği risklerdir. Günümüzde turizm faaliyetlerine katılan bireyler tüm risk ve tehlikeleri minimize etme gayreti içerisinde.

Turizm faaliyetleri bağlamında güvenlik hizmetlerinin sunumunda çeşitli birim ve kişiler görev almaktadır. Bu durum sektör bağlamında yürütülen güvenlik hizmetlerinin karmaşık bir yapıda olmasına yol açmaktadır. Öyle ki ülke güvenliğinden işletme güvenliğine, trafik güvenliğinden gıda güvenliğine kadar oldukça geniş bir alanda yürütülen turizm güvenliği hizmetlerinin her biri farklı yönetsel mercilerin direktifleri altında ve farklı kişilerce yerine getirilmektedir. Bu durum turizm güvenliği konusunda araştırmalar yapılarak etkili bir güvenlik mekanizması kurulması için politikalar geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim konu ile ilgili yapılan literatür taramasında turizm güvenliği ile ilgili yapılmış pek çok akademik çalışmanın varlığı müşahade edilmiştir. Bununla birlikte turizm güvenliği konusunda yapılan çalışmaların ekseriyeti terörizm ve terörist eylemlerin turizm sektörü üzerindeki etkilerine odaklanmış durumdadır.

Şüphesiz turizm güvenliğini tehdit eden faktörler yalnızca terörizm ile sınırlı değildir. Ancak bu noktada yapılan akademik çalışmaların terörizm olgusuna odaklanmış olması, turizm güvenliği ile ilgili diğer konuların göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu çalışma kapsamında turizm sektöründe sunulan güvenlik hizmetlerinin göz ardı edilen başlıkları tartışılmaya çalışılacaktır. Günümüzde turizm güvenliği kapsamında farklı birimlerce yürütülen hizmetlerde etkinliğin sağlanabilmesinin ancak etkin bir koordinasyon sistemi ile mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada turizm sektörü bağlamında güvenlik ve emniyet yönetimi konusu ele alınacaktır. Çalışma üç bölümden oluşacak; birinci bölümde kavramsal çerçevede turizm ve alt başlıkları ortaya konulacak, ikinci bölümde ulusal düzeyde güvenlik yapılması irdelenecek, üçüncü bölümde ise turizm ve güvenlik kavramları

harmanlanarak, mevcut ulusal durum ve etkili bir turizm güvenliği sistemi için yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilen konular tartişılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM

1.1. Kavramsal Çerçeve Turizm

Turizm kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “dinlenme, eğlenme, görme, tanıma gibi amaçlarla yapılan gezi, bir ülkeye veya bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 2009). Turizm bu yönüyle tanımında belirtilen amaçlara yönelik olarak farklı yöreler arasında seyahat veya yer değiştirme olarak görülmektedir. Turizm kavramının Latince kökenli olan ve “dönme hareketi” anlamına gelen “Tornus” sözcüğünden türetildiği kabul edilmektedir. Kavram İngilizcede “Tour” ve “Touring” olarak ifade edilmiş ve “daireysel hareket, kısa seyahat, eğlenme, sosyal veya kültürel amaçlarla yapılan gezi” olarak kullanılmıştır (Güçlü, 2021: 4).

Turizm kavramının ilk defa 1905 yılında Feuler tarafından tanımlandığı ifade edilmektedir. Turizm kavramını sosyoloji bilimi açısından tanımlayan Feuler’e göre turizm, bireylerin giderek artan rahatlatma ve yaşamlarında değişiklik ortaya çıkarma gereksinimleri doğrultusunda, doğanın mutluluk verdiği düşüncesi temeline oturtulan, modern çağda iletişim ve ulaşım unsurlarının hızlı gelişimi ile birlikte milletleri ve toplumları birbirine yakınlaştıran bir olay olarak tanımlanabilmektedir (Aslan, 2023: 3).

Hermann Won Schullar 1910 yılında turizmin ekonomik yönüne vurgu yaparak turizm kavramını ülkeler, kentler veya bölgeler arasında seyahat eden kişilerin geldikleri yerlerde ortaya çıkardığı ekonomik hareketlerle ilgili faaliyetlerin bütünü şeklinde tanımlamıştır. Edmood Picard, Schullar ile aynı dönemde ve benzer şekilde turizmin ekonomik yönüyle ilgilenmiş ve turizmi ülkeler için bir yabancı döviz kaynağı yaratan ve turistler tarafından yapılan harcamaların ülke ekonomisine yaptığı etkileri araştıran bir alan olarak ifade etmiştir. Turizm kavramı Uluslararası Turizm Sözlüğünde ise “*zevk için yapılan geziler ve seyahatleri yapmak için gerçekleştirilen insan faaliyetlerinin bütünü*” olarak tanımlanmıştır (Kozak; Kozak ve Kozak, 2011: 1-2).

Usta'ya göre (1996: 18) Turizm biri durağan diğeri hareketli olmak iki ana ögesi bulunmaktadır. Durağan öge konaklama ile ilgili faaliyetler ve unsurları kapsamakta ve turizm amacıyla inşa edilen yapı ve tesislerden faydalanmayı anlatırken, hareketli öge turizm amacıyla kullanılan ulaşım araçları ve seyahat etmeyi kapsamaktadır. Usta'ya göre turizm bir ticari amaç taşımamakta ve gelir getirici faydadan çok *eğlenme, dinlenme, spor, sağlık, din, merak, kültür veya çevreden uzaklaşma*” gibi amaçlar gütmektedir. Bununla birlikte turizm ekonomik tarafı da olan bir faaliyettir. Turizmin ekonomik bir sektör olduğunu gösteren parametreler; salt bir seyahat veya konaklama faaliyeti dışında ihtiyaçlar nedeniyle ortaya çıkması ve çeşitli organizasyonların kurulmasına yol açması, sermaye, ürün, müşteri gibi unsurları bir araya getirmesi, ulaştırma, eğlence ve konaklama gibi sektörlerle yakından ilişkili olması şeklinde sıralanabilmektedir.

Küresel ölçekte yirminci yüzyılın ortalarından itibaren büyük bir ivme kazanarak gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yapısına ciddi katkılar sunan turizm, bu dönemde en hızlı büyüyen sektörler arasında yer almıştır. Esasen hizmet sektörü içinde yer alan turizm sektörünün; konaklama, seyahat, yeme içme, hediyelik eşya, eğlence ve kamusal hizmetler gibi birçok alanla yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Sarıdoğan ve Çetin, 2016: 923).

Bu kapsamda turizm kavramı, bireysel veya grup halinde yapılabilen, bir yerden bir başka yere özel amaçlı olarak seyahati içeren, çeşitli sektörlerle olan bağlantısından dolayı seyahat edilen ülkeler için ekonomik değer taşıyan bir olay olarak tanımlanabilmektedir. Bireylerin ve toplumların çeşitli amaçlarla seyahat etmesi insanlık tarihi kadar uzun bir döneme tekabül etmektedir. Bununla birlikte bu seyahatlerin turizm olarak tanımlanması ve amaç bağlamında ele alınması çalışma konusu açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle turizm faaliyetlerinin tarihsel perspektifte ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.2. Tarihsel Perspektifte Turizm

Bireylerin ve toplumların belli amaçlarla seyahat etmesi tarihsel süreçte oldukça eski kökenlere dayanmaktadır. İlk çağlardan itibaren insanlar doğanın etkilerinden korunmak, sulak araziler veya yiyecek aramak, savaşların ortaya çıkardığı

olumsuzluklardan kaçınmak gibi çeşitli sebeplerle dünya üzerinde yer değiştirmiştir. Yerleşik hayata geçişle birlikte toplu yerleşime geçişe en uygun bölgeyi bularak buralara yerleşmek toplumların dünya üzerinde yer değiştirmesinin temel gerekçelerinden biri olmuştur.

Tarihsel perspektifte ilk insanlar göçebe hayatı benimsemiş ve dünya üzerinde sürekli bir şekilde yer değiştirme ihtiyacı duymuştur. Toprağın işlenmesinin öğrenilmesiyle birlikte yerleşik düzene geçiş başlamış ancak yer değiştirme süreci son bulmamıştır. İnsanlar yerleşik hayata geçildikten sonra bile başta kıtlık olmak üzere çeşitli sebeplerle yer değiştirmeye devam etmiştir. İnsanların toplu bir şekilde yer değiştirmelerinin en bilinen örnekleri şüphesiz kavimler göçüdür. Milattan sonra dördüncü yüzyılda meydana gelen bu olayda Orta Asya'da Çin devleti ile sorunlar yaşayan Asya Hun İmparatorluğu'na mensup kitleler batıya doğru hızlı bir şekilde göç etmiş ve bu göçün sonucunda Avrupa'da bulunan Büyük Roma İmparatorluğu köklü değişikliklere maruz kalmıştır. İmparatorluğun doğu kanadı yüzyıllar boyu devam edecek olan Türk akınları ile baş başa kalırken batı kanadı yok olma sonucu ile karşılaşmıştır (Çapan ve Güvenç, 2017: 633-634).

Tarihsel perspektifte büyük çaplı kitlelerin yer değiştirmesi ile sonuçlanan bir diğer olay ise Moğol istilası olarak görülebilmektedir. Milattan sonra on üçüncü yüzyılda başlayan ve oldukça büyük bir bölgeyi savaş yoluyla ele geçiren Moğollar, ele geçirdikleri bölgelerde uyguladıkları baskıcı ve kanlı politikalarla büyük çaplı kitlelerin yer değiştirmesine yol açmışlardır (Sutay, 2018: 44). Kitlel yer değiştirmelerin bir diğer sebebi de yeni kıtaların keşfi olarak görülmektedir. Amerika kıtasının keşfi sonrasında Asya ve Avrupa kıtalarından Amerika kıtasına yoğun olarak insan göçleri yaşanmıştır (Kurtuluş, 2010: 874). “Yeni dünyaya göç” olarak adlandırılan bu yer değiştirme türünün farklı örnekleri de bulunmaktadır. Bunlar genellikle yeni kıtalara veya ülke topraklarına katılan yeni bölgelere göç şeklinde ortaya çıkmıştır (Avcı, 2007: 19).

İnsanların toplu halde yer değiştirmesi dünya tarihinde farklı sebeplerle ortaya çıkan bir olgu olarak görülmekle birlikte turizm amaçlı yer değiştirmelerden belli yönleriyle ayrılmaktadır. Gerçekten de tarih boyunca kitlel yer değiştirmeler, savaş ve kıtlık sebepleri ile yiyecek bulma gibi amaçlarla yapılmıştır. Bu amaçlar çoğunlukla yer

değiştirmenin olumsuz yönüyle algılanmasına ve adeta zorunluluk nedeniyle yapılmış olması sonucuna bağlanmaktadır. Diğerk taraftan turizm, başta eğlenme olmak üzere rahatlama, dinlenme gibi insanlar üzerinde olumlu etkileri olan ve ihtiyacın karşılanması amacına yönelen faaliyetler bütünü olarak görölmektedir. Bu nedenle yukarıda zikredilen kitlesel yer değıştirmelerin turizm faaliyeti olarak değeriendirilmesi mümkün görölmemektedir. Bununla birlikte turizm faaliyetleri de oldukça eski kökenlere dayanmaktadır.

Turizm faaliyetlerinin insanlık tarihi kadar eski bir döneme uzandığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda turizm tarihinin tekerleğı icat eden ve yazıyı bulan Sümerlerden piramitler yaparak insanların bu bölgeye gelmesine neden olan mısırlılara veya olimpiyatlar düzenleyen eski Yunanlılara kadar uzandığı düşünölmektedir (Güçlü, 2021: 6).

Tarihsel perspektifte ilk çağlarda turizm faaliyetlerinin sebeplerinin; *ekonomi, spor, din ve sağıık* olmak üzere dört ana başlık altında incelenebileceğı ileri sürölmektedir. Ekonomik sebepler, deniz ve ticari yollar üzerinden ticari gayelerle yürütölen faaliyetler şeklinde geręekleşirken, sporsal sebepler özellikle Akdeniz ölkelerinde geręekleştirilen olimpiyat oyunlarına katılım amacıyla yürütölmüştür. Dini motivasyonlarla yürütölen turizm faaliyetleri dini tören ve ayinlerle bayramlara farklı bölgelerden katılım şeklinde ortaya çıkmış, sağııkla ilgili turizm faaliyetleri ise başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere çeşitli sağıık sorunlarının tedavisi için şifalı suların bulunduğı bölgelere yapılan seyahatler olarak geręekleştirilmiřtir. Orta çağda haçlı seferleri sonucunda bölgeler arasında ortaya çıkan seyahatler ticari faaliyetlerin gelişmesine yol açmış ve bu açıdan turizm faaliyetlerinin gelişimini de etkilemiştir. Yakın çağda meydana gelen Fransız İhtilali ile buharlı ulaşım araçlarının icadı turizm faaliyetlerinin hızlanmasına yol açmıştır (Usta, 1996: 35-38).

Endüstri devriminden sonra ortaya çıkan kentleşmenin iki farklı açıdan turizme yön verdiğı ifade edilmektedir. Bunlardan ilki hızlı kentleşme sonucunda kentlerin iş, ekonomi, kültür, sağıık, eğitim gibi alanlarda birer odak haline gelmesiyle turizm için çekici hale gelmesi diğeri ise kentleşmenin ortaya çıkarmış olduğı kalabalıklar, güröltü, stres, hava kirliliğı gibi olumsuz etkilerle bireylerin kentlerden uzaklaşarak turizm faaliyetlerine yönelmesine neden olması olarak görölmektedir (Kozak; Evren ve Çakır,

2013: 16). Turizm faaliyetlerinin yakın dönemde özellikle kültür ve miras turizmi alanında önem kazandığı ifade edilmektedir (Acar, 2020: 98).

Turizm sektörü günümüzde pek çok bilim dalı ile yakından ilişkili olan multidisipliner yapıya sahip bir alan olarak görülmektedir. Bu yönüyle turizm günümüzde kara, deniz ve havayolu ulaşımı olmak üzere, yeme içme, konaklama, eğlence, doğa, sağlık, eğitim gibi çeşitli alanlarla ilintili olan ve ciddi ekonomik etkiler ortaya çıkaran bir faaliyet türü olarak görülmektedir.

1.3. Turizm Çeşitleri

Turizm günümüzde çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayrımlar kimi zaman turizm faaliyetinde bulunacak bireylerin geldiği yer, kimi zaman katılımcı sayısı kimi zaman ise turizmi ortaya çıkaran amaca göre yapılmaktadır. Gerçekten de turizm faaliyetlerinin temelinde seyahat kavramı yatmaktadır. 1937 yılında turizm kavramını tanımlayan Milletler Cemiyeti İstatistik Uzmanları Komitesi, turizmi “kişinin devamlı ikamet ettiği ülkenin dışına, 24 saatten az olmamak şartıyla yaptığı seyahat” şeklinde tanımlamış ve turizmin seyahat yönüne vurgu yapmıştır (Yılmaz, 2018: 1518). Esasen turizm faaliyetleri yalnızca seyahat kavramı ile açıklanabilecek kadar basit değildir. Seyahat dışında bazı hizmetlerden yararlanma, eğlenme, dinlenme gibi birçok faaliyeti kapsamakla birlikte turizmin ilk ve belirleyici koşulunun seyahat olduğu ifade edilebilmektedir. Bu kapsamda çalışma konunun daha detaylı olarak irdelenmesi amacıyla çalışmanın konusunu teşkil eden turizm kavramının pratikte ortaya çıkan türlerinin ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.3.1. Turist Kaynağına Göre Turizm Çeşitleri

Günümüzde turizm ile ilgili etkinliklere katılan kişilere “turist” adı verilmektedir. Turist kavramının kökeninin 17. yüzyılda Ogilvy tarafından yapılan “*Sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl süreyle ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde buralarda kazanmadığı parayı harcayan kimse*” şeklindeki tanıma kadar uzandığı ifade edilmektedir. Kavram 1936 yılında Norval tarafından “*sürekli ikamet etmek ve gelir elde etmekten başka bir amaç ile yabancı ülkeye giden ve geçici süre kalacağı bu ülkede başka yerde kazandığı parayı harcayan kimse*” şeklinde tanımlanmıştır (Kozak, 2006: 5). Bu tanımlamalar ışığında turist kavramının ikamet ettiği yer dışına seyahat etme,

buralarda geçici olarak konaklama ve başka yerlerde kazandığı parayı buralarda harcama şeklinde birtakım unsurları içinde barındırdığı ifade edilebilmektedir.

Günümüzde yapılan turizm ayrımlarından biri de turist kaynağına göre yapılan ve turizm faaliyetinde bulunan kişilerin çıkış noktasını temel alan ayrımdır. Bu ayrıma göre turizm iç ve dış turizm olarak iki başlık altında incelenmektedir. Bu anlamda iç turizm, belli bir ülke sınırları içinde yapılan turizm faaliyetleri anlamında kullanılırken dış turizm ülkeler arasında gelişen turist hareketlerini temel almaktadır. Çalışmanın bu bölümünde bu turizm ayrımı ele alınacaktır.

1.3.1.1. İç Turizm

İç turizm, turistik faaliyetlerde bulunan bireylerin bulundukları ülkenin sınırları dışına çıkmadan ülke sınırları içinde yer değiştirmesi anlamında kullanılmaktadır. İç turizm bireylerin ülke sınırları içinde bölgeler, şehirler veya kentler arasında turizm kavramının tanımında yer alan amaçlarla seyahat etmesi olarak da tanımlanabilmektedir. Bir turizm faaliyetinin iç veya dış turizm olarak ayrılmasına temel parametre turizm faaliyetlerinde bulunacak olan bireyin çıkış noktası olarak görülmektedir. Bireyin ülke sınırları içinde turizm faaliyetinde bulunması iç turizm olarak adlandırılmaktadır (Kervankıran ve Çuhadar, 2017: 2).

İç turizm faaliyetleri dış turizme kıyasla birtakım avantajları ihtiva etmektedir. Başta seyahate engel olabilme niteliğine sahip olan pasaport ve vize gibi sorunların bulunmaması olmak üzere, yabancı dil öğrenmenin gerekli olmaması, döviz işlemleri ile ilgili konulara uzak olması, bireylerin kendi ülkesinin doğal ve kültürel zenginliklerini görerek kültürel değerlere olan ilgiyi arttırması gibi özellikler, iç turizmi dış turizme kıyasla daha avantajlı hale getirmektedir (Kervankıran ve Çuhadar, 2017: 2). İç turizmin ülkeler açısından gelirin yeniden bölüşülmesini sağlayarak dengelemesi, kamusal bilinç seviyesini yükselterek genel ekonomi için elverişli etkinliklerin gelişmesinin sağlanması gibi fonksiyonlarının olduğu ifade edilmektedir (Gökdeniz, Dinç, Aşık, Münger, ve Taşkı, 2009: 230). Bununla birlikte iç turizmin ülkeye döviz kaynağı getirmemesi gibi bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti döneminde hükümdar ve ailesinin, paşaların ve üst düzey bürokrasinin, ekonomik gelir seviyesi yüksek olan aileler ile gayrimüslimlerin özellikle

İstanbul'a yaz aylarında yaptıkları seyahatlerin Türkiye'de iç turizm hareketlerinin başlangıcı olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Kervankıran, Eteman ve Çuhadar, 2018: 30). Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün talimatlarıyla Yalova ilindeki kaplıcaların sağlık amacıyla kullanılmak amacıyla restore edilmesi turizm faaliyetlerinin öncülüğünü yapmış, 1960'lı yıllarda Marmaris, Ayvalık, Erdek, Alanya ve Didim gibi yerlerde yürütülen deniz turizmi etkinlikleri Türkiye'de iç turizmin örnekleri arasında yer almıştır. Diğer taraftan seyahat acentelerinin sayısal olarak artma eğiliminde olması, refah seviyesinin yükselmesini yükselmesi, çalışma saatlerinin düzenlenmesi gibi durumların iç turizmi hareketlendiren unsurlar arasında yer aldığı ifade edilmektedir (Özdemir, 1999: 161). Bununla birlikte yurt içi turizm harcamalarının istenilen seviyelere ulaşamadığı ve ekonomik büyümeyi sağlamak amacıyla yurt içinde yapılan turizm faaliyetlerini arttırmaya yönelik politikalar ortaya konulması gerektiği şeklinde görüşler de ileri sürülmektedir (Türkcan, 2018: 166).

1.3.1.2. Dış Turizm

Dış turizm kavramı turizm faaliyetlerinin uluslararası ölçekteki örnekleri anlamında kullanılmaktadır. Tarihte ve günümüzde devletler çeşitli şekillerde sınırlarını kontrol altında tutmuş ve bu sınırlar dışından ülkeye belli prosedürlere tabi kılınmıştır. Günümüzde devlet sınırlarının "sınır kapısı" adı verilen belli bölgelerinden belli kurallar dahilinde ülkelere giriş yapılabilmekte, deniz veya havayolu taşımacılığında alana özgü kurallar işletilmektedir. Şüphesiz ülkeler arasında uygulanan bu kurallar turizm faaliyetlerinde de etkili olmaktadır. Günümüzde küresel ölçekte kabul edilen parametrelerin başında pasaport bulundurulması zorunluluğu gelmektedir. Bununla birlikte bazı ülkelerde pasaport bulundurulması zorunluluğu dışında vize, ekonomik göstergeler, güvenlikle ilgili tedbirler gibi kimi kurallar da uygulanmaktadır. Bu noktada dış turizm, turizm kavramının tanımında yer alan amaçlara yönelik olarak gidilecek ülkeye girişte uygulanan zorunlulukların karşılanması ve bu ülkeye seyahat edilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Kozak, 2006: 15).

Dış turizm kavramı bireylerin eğlenme, dinlenme, kültürel, dini veya sağlıksal nedenlerle öz yurtlarından 24 saat ile 12 ay arasında geçici olarak ayrılması şeklinde tanımlanmaktadır (Gürson, 2004: 24). Dış turizmi iç turizmden ayıran temel fark turizm faaliyetini gerçekleştiren bireylerin bu faaliyeti ana vatanları dışında gerçekleştirmesi

olarak görülmektedir. Bu noktada ülkeler arasında var olan çeşitli coğrafi şartlar, iklim şartları, doğal veya kültürel zenginlikler gibi farklar ülkeleri dış turizm bağlamında çekici hale getirmekte ve tercih edilmesine yol açarak turizm talebi olgusunu ortaya çıkarmaktadır.

Dış turizmin kendi içinde “pasif dış turizm” ve “aktif dış turizm” olmak üzere ikiye ayrıldığı ifade edilmektedir. Bu ayrıma göre pasif dış turizm bireylerin turizm amacına yönelik olarak ülkeler arasında seyahat etmesi anlamında kullanılırken aktif dış turizm, turizm faaliyetlerinin ülke ekonomisi üzerindeki döviz getirici yönünü vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır (Kozak, 2006: 16). Türkiye, sahip olduğu çeşitli zenginliklerle turizm açısından çekici bir ülke olarak görülmekte ve 96 ülkeden turist ziyareti almaktadır. Yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre 1950 yılında Türkiye’yi turizm amacıyla ziyaret eden bireylerin sayısı 28.600 iken bu sayı 2019 yılında 51 milyonu aşarak oldukça hızlı bir artış göstermiştir (Yaşar, 2020: 311, 316). Özellikle “turizmde harekete geçme dönemi” olarak adlandırılan ve 1983 yılından sonrasını kapsayan dönemde Türkiye’de turist sayısı ve turizm gelirleri bağlamında önemli gelişmelerin ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte 2015 yılında Rusya’ya ait savaş uçağının düşürülmesi, 2016 yılında İstanbul ilinde turistlere yönelik gerçekleştirilen bombalı eylem ve yine 2016 yılında meydana gelen darbe girişimi gibi olayların Türkiye’nin turizm gelirleri ve turist sayısında azalmalar ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (Buluk ve Duran, 2018: 8-9). Bu veriler dış turizmin Türkiye açısından önemini ortaya koyması açısından ilgi çekici olarak görülmektedir. Dış turizmin ülkeler için ortaya çıkardığı döviz akışı göz önüne alındığında Türkiye’nin dış turizm bağlamında önemli ölçüde çekicilik özelliğine sahip olduğu ve bu özelliğin doğru bir şekilde kullanılmasıyla ülke ekonomisinde ciddi seviyelerde olumlu etkiler ortaya çıkarılabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

1.3.2. Katılan Sayısına Göre Turizm Çeşitleri

Turizmin tanımlanması noktasında kullanılan bir diğer ayrım türü turizm faaliyetlerinin katılım sayısına göre sınıflandırılmasıdır. Turizm faaliyetleri sağlık turizminden kültürel turizme, kültürel turizmden deniz turizmine kadar oldukça geniş bir perspektifte ve farklı amaçlarla icra edilmektedir. Turizm faaliyetlerinin bu denli geniş kapsamlı olması turizm faaliyetlerinde bulunacak kişilerin sayısının da

değişmesine yol açmaktadır. Genel olarak katılan sayısına göre turizm çeşitlerinin tekil turizm ve çoğul turizm olarak iki ana başlık altına incelenebileceği kabul edilmektedir (Kozak, 2006: 14). Çalışma kapsamında bu turizm türlerinin ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.3.2.1. Tekil Turizm

Bireysel turizm veya ferdi turizm olarak da adlandırılan tekil turizm, turizm faaliyetinde bulunacak olan bireylerin sayısının parametre olarak kabul edildiği ve bu sayının “bir” olarak kabul edildiği bir turizm türü olarak görülmektedir. Kozak’a göre (2006: 14) ferdi turizme katılan bireyler sosyolojik olarak ele alındığında bunların genellikle toplumda yüksek gelir seviyesine sahip olan gençler, öğrenciler veya eğitim hayatını yeni bitirmiş olan kişiler olduğu görülmektedir. Bu anlamda turizm faaliyetinde bulunanların özellikle Batı Avrupa ülkeleri, Amerika, Kanada ve Avusturya kökenli olduğu, önceleri erkeklerin yoğunlukta olduğu, daha sonraları kadınların da bu turizm türüne ilgi gösterdikleri gözlemlenmektedir. Ayrıca ferdi turizmin tarihin her döneminde karşılaşılan bir turizm türü olduğu ifade edilmektedir (Növresli, 2010: 11). Gerçekten insanlar ilk zamanlarda yiyecek bulma, savaş, ticaret gibi amaçlarla dünya üzerinde yer değiştirmiş, daha sonra yer değiştirme bu amaçlar dışına çıkarak turizm amacına doğru evrilmiştir. Günümüzde iletişim ve ulaşım imkânlarının artması insanların bireysel olarak turizm faaliyetinde bulunmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle internet tabanlı dijital sistemlerin hızlı dönüşümü küresel ölçekte insanların farklı bölgeleri araştırmasına ve ilgi duyduğu bölgelere seyahat etmesine üst seviyede imkân tanımaktadır.

1.3.2.2. Çoğul Turizm

Turizm faaliyetinde bulunan bireylerin sayısının parametre olarak kabul edildiği bir diğer turizm türü ise çoğul turizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel turizmden farklı olarak çoğul turizmde turizm faaliyetinde bulunacak olan bireylerin sayısı birden fazladır. Bu sayı yapılacak turizm faaliyetinin amacına göre grup ya da kitle halinde gerçekleşebilmekte ve buna göre değişmektedir. Bu bağlamda çoğul turizm türünün grup turizmi ve kitle turizmi olmak üzere iki ana başlık halinde incelenebileceği değerlendirilmektedir. Grup turizminde aralarında ortak sosyolojik bir bağ bulunan ve genellikle sayısı 11-16 arasında değişen bireylerin katılımı söz konusu olmakta, katılan

sayısında belli bir sınırın varlığı ve grup hareketinin sürekli olması yönleriyle kitle turizminden farklılık göstermektedir (Bayazıt Hayta, 2008: 32).

Kitle turizmi ise grup turizminden farklı olarak belli bir katılımcı sayısı sınırının bulunmadığı bir turizm türü olarak görülmektedir. Belli tarihi süreçlerden geçerek günümüzdeki halini alan kitle turizmi, başta sanayileşme olmak üzere bilim ve teknoloji alanlarında meydana gelen değişim ve gelişmelerle şekillenmiş bir turizm türü olarak nitelendirilmektedir (Bakır ve Çelik, 2020: 324). Kitle turizminin en belirgin iki karakteristik özelliğinin katılım sayısının yüksekliği ve turizm faaliyetinin standart bir paket halinde sunulması olduğu ileri sürülmektedir (Roney, 2002: 12). Bu bağlamda kitle turizmi yüksek sayıda katılımcı ile yapılan ve sabit seyahat ve turizm uygulamalarını içeren bir turizm türü olarak tanımlanabilmektedir. Çoğul turizm ise birden fazla kişinin katıldığı, grup ya da kitle halinde ve değişik turizm amaçlarıyla icra edilen turizm faaliyetlerinin genel adı olarak kabul edilebilmektedir.

1.3.3. Amaçlarına Göre Turizm Çeşitleri

Günümüzde turizm faaliyetlerinin tabi tutulduğu bir diğer ayırım ise turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasıdır. Amaç terimi literatürde “bir şeyden beklenen sonuç” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 86). Şüphesiz her şeyde olduğu gibi turizm faaliyetleri de belli bir amaca yönelmekte ve buna göre şekillenmektedir. Bununla birlikte turizm faaliyetleri çok çeşitli amaçlarla yerine getirilebilmektedir. Bu amaçlardan deniz turizmi, kış turizmi, kültürel turizm gibi turizm türleri dinlenme amacına hizmet ederken, inanç turizmi tinsel amaçlara, kongre turizmi ise eğitimsel amaçlarla yerine getirilmektedir. Ayrıca turizm faaliyetlerini amaçları bu sayılanlarla sınırlı değildir. Bunlar dışında çeşitli amaçlara yönelen farklı turizm türleri de bulunmaktadır. Bununla birlikte turizm faaliyetlerinin en yoğun görülen türlerinin bu amaçlarla yerine getirildiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda turizm faaliyetlerinin yoğun olarak yöneldiği ve çalışma kapsamında küresel ölçekte en sık ortaya çıktığı değerlendirilen turizm amaçlarının bunlar olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasında bu türler ele alınarak irdelenecektir.

1.3.3.1. Deniz Turizmi

Deniz turizmi bireylerin yaşadıkları yer dışında bir bölgeye denize odaklı olarak çeşitli amaçlarla yapılan turizm faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçlar genellikle yüzme, dalma, sörf veya gözlem yapma, balıkçılık gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. Deniz turizminin gelişiminde 1753 yılında Doktor Richard Russell tarafından deniz banyosunun insan bedenine olan olumlu etkilerinin ileri sürülmesinin önemli bir dönüm noktası olduğu ifade edilmektedir (Kozan vd. 2014: 116).

Deniz turizmi Türk turizm sektöründe önemli bir paya sahip olmanın yanı sıra aynı zamanda çeşitli akademik organizasyonlara da kaynaklık etmektedir. Deniz turizmi ile ilgili belli dönemlerde “deniz turizmi” konulu sempozyumlar düzenlenmiştir. Bunların ilki 15 Mayıs 1998 tarihinde İzmir ilinde Dokuz Eylül Üniversitesinin koordinesinde yürütülmüş (Tavmergen, 1998: 72), sonuncu ve beşincisi yine İzmir ilinde Dokuz Eylül Üniversitesinin koordinesinde 28-29 Şubat 2020 tarihlerinde düzenlenmiştir. Bu çalışmaların amacının deniz turizminin gelişiminin tüm taraflarca ele alınması ve alanda var olan veya gelecekte olması muhtemel olan sorunların tartışılarak çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sektörün mevcut durumunun ele alınması olduğu ifade edilmektedir (Koç, 2020: 211).

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibarıyla deniz turizmi bağlamında deniz turizmi açısından adeta bir çekim noktası halinde görülmektedir. Ülkenin üç tarafı denizlerle çevrili durumda olmanın yanı sıra Çanakkale ve İstanbul boğazları gibi hem turistik hem de ticari fonksiyonları bulunan boğazlara da sahip bulunmaktadır. Bu durum bir taraftan deniz turizmi faaliyetinde bulunacak olan kişilerin Türkiye’yi tercih etmesinin yolunu açarken diğer taraftan deniz turizminin ülkenin önemli gelir kaynakları arasında yer almasıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle deniz turizmi Türkiye’de üzerinde sıklıkla akademik çalışmaların yapıldığı ve aynı zamanda turizm hizmetlerinin yoğun olarak yönlendiği bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.3.2. Kongre Turizmi

Turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasında karşımıza çıkan bir diğer tür, kongre turizmidir. Kongre terimi Türk Dil Kurumu tarafından “çeşitli ülkelerden yöneticilerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı; bir

kuruluşun gündemindeki sorunları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle yapılan genel toplantı, kurultay” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 1208). Gerçekten de günümüzde ulusal veya uluslararası ölçekte özel veya kamusal nitelikte ve çeşitli büyüklüklerde organizasyonların oluşturulduğu görülmektedir. Bu organizasyonlar, kâr maksimizasyonu amaçlayan küçük çaplı işletmelerden büyük çaplı bölgesel organizasyonlara ve hatta Birleşmiş Milletler gibi küresel amaçlara yönelik faaliyetlerde bulunan devasa yapılanmalara kadar farklı tür ve görünümler arz edebilmektedir. Bununla birlikte bu organizasyonların belli dönemler halinde farklı bölgelerde gerçekleştirdikleri toplantılar, gerçekleştirilen bölge açısından birer turizm faaliyeti ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle çeşitli organizasyonlar tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetler “kongre turizmi” başlığı altında toplanmaktadır.

Kongre faaliyetlerinde amaç, aynı veya benzer bilgi birikimine sahip bireylerin bir araya getirilmesi ve bunlar arasında bilgi paylaşımı ortamının sağlanmasıdır. Bununla birlikte kongre faaliyetlerinin bir diğer özelliğinin de faaliyetlerin bir turizm şeklinde değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Şengel, Zengin, Şengel ve Işkın, 2018: 8). Kongre faaliyetlerinin özellikle ikinci dünya savaşından sonra turizm olgusu etrafında tartışılmaya başlandığı dile getirilmektedir. Küresel ölçekte kongre turizmi ile ilgili en etkenin uluslararası kongreler olduğu ve bu turizm türünün turizm faaliyetleri içindeki yeri ve öneminin giderek arttığı ifade edilmektedir. Bu durum uluslararası kongreler bağlamında bir rekabet durumu ortaya çıkarmakta ve giderek daha fazla talep görmesine yol açmaktadır (Timor, 2011: 124). Konu ile ilgili yapılan bir araştırmanın sonucuna göre kongre turizminin, başta konaklama, ulaşım, yeme-içme, eğlence, iletişim gibi sektörler olmak üzere iktisadi açıdan otuz yedi sektör üzerinde doğrudan etkili olduğu ileri sürülmüştür (Öztaş ve Polat, 2021: 123).

Türkiye deniz turizmi örneğinde olduğu gibi kongre turizmi açısından da tercih edilme noktasında önemli avantajlara sahip bulunmaktadır. Özellikle soğuk savaş döneminden itibaren iki kutuplu olduğu ileri sürülen bir dünyada duruma karşı önemli ölçüde tarafsız kalmayı başarmış olması, sahip olduğu doğal ve kültürel zenginlikler gibi özellikler Türkiye’yi kongre turizmi açısından ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle Türkiye’nin farklı bölgelerinde kongre turizminin düzenlenmesine imkân verecek yapıların oluşturulması gerektiğine dair fikirler öne sürülmektedir.

1.3.3.3. Termal Turizm

Turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasında karşımıza çıkan bir diğer tür ise termal turizmdir. Esasen termal turizm, tarihin en eski turizm biçimlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Sağlık amacıyla yapılan turizm örnekleri arasında yer alan termal turizmin “içeriklerinde erimiş mineral bulunan maden sularının tedavi, dinlenme, zindeleşme gibi amaçlarla kullanımı şeklinde bir dizi ilişkiden kaynaklandığı” ifade edilmektedir (Kozak, 2006: 24). Termal su kaynaklarının başta romatizmal hastalıklar olmak üzere sinir hastalıkları, yüz felci, solunum sistemi rahatsızlıkları, bazı alerji türleri, damar tıkanıklıkları, astım ve tansiyon gibi çeşitli hastalıklara karşı olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı ileri sürülmektedir (Kozak, 1992: 19). Termal turizm kavramı “mineral kaynakları içerisinde barındıran su ile banyo yapılarak, içilerek veya teknolojik aletler yardımıyla fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini bünyesinde barındıran turizm faaliyetleri” şeklinde tanımlanmaktadır (Küçükilhan, 2022: 41).

Modern anlamda bir termal turizm sisteminin a) Konaklama tesisi (Kür oteli), b) Kür merkezi ve c) Kür parkı (Rekreasyon alanları) olmak üzere üç ana bölümden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu noktada konaklama tesisi, yeme-içme, barınma ve eğlenme gibi sosyal amaçlara yönelik ihtiyaçlara yönelen fiziki unsurlar; kür merkezi, termal kaynakların tıp bilgisine sahip personelin nezaretinde kullanıldığı ve termal tedavinin uygulandığı birimler; rekreasyon alanları ise termal turizm sırasında bireylerin eğlenmesi amacı taşıyan spor ve konser salonları ile diğer yapı ve uygulamalar olarak sıralanmaktadır (Özbek, 1991: 16).

Türkiye sahip olduğu termal su kaynakları ile termal turizm açısından dünyanın öne gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. Cumhuriyet dönemindeki termal turizm faaliyetlerinin 1928 yılında Atatürk tarafından Bursa ilinde Bursa Kaplıcaları Anonim Şirketini kurması ile başladığı, termal turizm kaynakları bağlamında günümüzde Türkiye’nin Avrupa ülkeleri arasında ilk sırada, dünya sıralamasında ilk yedi ülke arasında yer aldığı ifade edilmektedir (Parlaktuna ve Dinçer, 2019: 262). Bu nedenle ülke turizmi açısından termal turizm, önem verilmesi ve ön plana çıkarılması gereken bir turizm türü olarak görülmektedir. Bu noktada Türkiye’nin özellikle deniz turizmi açısından çekim merkezi özelliği taşımasının, termal turizm bağlamında ülkenin hak

ettiği noktanın gerisinde kalmasına yol açtığı ve turizm faaliyetlerini deniz turizmi ile sınırlı hale getirdiği değerlendirilmektedir.

1.3.3.4. Kış Turizmi

Turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre tasnif edilmesinde karşımıza çıkan bir diğer turizm türü kış turizmidir. Turizm kavramının genellikle deniz, kum ve güneş üçlüsüyle birlikte anılmakla birlikte alternatif turizm düşüncesinin gelişmesiyle yaz ayları ile sınırlı olmaktan çıkarak dört mevsim gerçekleştirilebilir bir faaliyet haline geldiği ve kış mevsiminde de gerçekleştirilmeye başlandığı belirtilmektedir (Sakçalı ve Büyükipekçi, 2022: 2). Deniz turizmi genellikle yılın yaz aylarına tekabül eden dönemlerinde tercih edilirken kış turizmi, kış aylarının ortaya çıkardığı mevsimsel özellikler sonucunda kış aylarında gerçekleştirilen bir turizm faaliyeti olarak görülmektedir. Kavramsal olarak uygun kar yağıışı miktarı, pist, eğim, konaklama, yeme-içme işletmeleri gibi unsurları içinde barındıran ve yılın ancak belli dönemlerinde gerçekleştirilebilen faaliyetler bütünü (Bozdemir ve Şengül, 2021: 37) olarak tanımlanan kış turizmi genel olarak kayak faaliyetleri ile özdeşleştirilmektedir.

Avusturya-Macaristan kökenli Malthias Zdarsky tarafından Norveç kayağının 1905 yılında Avrupa'ya getirilmesinin bu kıtadaki kış turizminin temelini oluşturduğu, 1930 yılında Agnelli (Fiat) ailesi tarafından Alp dağlarındaki ilk kayak merkezinin açılmasıyla bu bölgede kış turizminin canlılık kazandığı ve son olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kış turizminin ivme kazandığı belirtilmektedir (Koşan, 2013: 295). Kış turizminin küresel ölçekte önceleri Avrupa ülkeleri ile başladığı, daha sonraları ABD, Kanada ve Japonya gibi ülkelerde kış turizmi ile ilgili organizasyonlar düzenlendiği ifade edilmektedir. 2014 yılında yapılan bir araştırma sonucuna göre küresel ölçekte yirmi ülkede kapalı, yetmiş ülkede açık olmak üzere toplam seksen ülkede kayak sporunun aktif olarak icra edildiği ve her yıl yaklaşık beş yüz milyon insanın kayak merkezlerini ziyaret ettiği ifade edilmiştir (Korgavuş, 2017: 14).

Türkiye kış turizmi bağlamında aktif ülkeler arasında yer almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan 2020 tarihli bir rapora göre Türkiye'de toplam yirmi dokuz kayak merkezi bulunmakta ve bu merkezler arasında yirmi yedi otel ve üç bin kişilik yatak kapasitesiyle Uludağ kayak merkezi en yoğun rağbet gören kış turizmi

merkezidir. Bu noktada Uludağ kış turizmi merkezi kayak turizminin yanı sıra bölge kros kayağı¹ ve heliski² gibi sporlar içinde uygun özellikler taşımaktadır (Kafa ve Bozkurt, 2022: 23). Uludağ kayak merkezi dışında Türkiye’de Erzurum ili sınırları içinde bulunan Palandöken, Kayseri’de Erciyes, Kars ilinde Sarıkamış ve Bolu ili sınırları içinde bulunan Kartalkaya kayak merkezini kış turizmi açısından önemli merkezler olduğu ifade edilmektedir (Çakmak ve Yılmaz, 2018: 272).

1.3.3.5. İnanç Turizmi

Turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasında karşımıza çıkan bir diğer turizm faaliyeti türü inanç turizmidir. Bireyler eğlenme, spor, kültür gibi amaçların yanı sıra inançlarının gereği olarak da çeşitli bölgelere seyahat edebilmekte ve bu durum, inanç turizmi kavramının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. İnanç turizmini diğer turizm faaliyetlerinden ayıran temel farklılıkların başında bireylerin bu turizm türünü tinsel motivasyonla gerçekleştirmeleri olarak görülmektedir. Gerçekten de günümüzde semavi dinler olarak adlandırılan dini inanışların önemli bir kısmında inanç gereği seyahat düşüncesinin de yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda küresel ölçekte Mekke ve Kudüs örnekleri inanç turizminin ön plana çıkan örnekleri arasında yer almaktadır. Şüphesiz inanç turizmi yalnızca Mekke ve Kudüs örnekleri ile sınırlı değildir. Bunlar dışında da farklı dinler tarafından kutsal olarak görülen bölgeler bulunmaktadır. Ancak bu örnekler küresel ölçekte gerçekleştirilen inanç turizmi faaliyetlerinin önemli bir kısmına tekabül etmektedir (Kozak, 2006: 26).

İnanç kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “bir düşünceye gönülden bağlı olma, birine duyulan güven, inanma duygusu, inanılan şey, görüş, öğreti, Tanrı’ya bir dine inanma, iman, itikat” gibi şekillerde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 965). İnanç kavramı anlamsal olarak bünyesinde bir takım farklı unsuru bulundurmakla birlikte genel olarak “dini inanç” anlamıyla kullanılmaktadır. Bu noktada “Din” kavramı “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, bu nitelikteki, inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 531). Tanımından

¹ Kros Kayağı: Genellikle düz veya hafif eğimli arazilerde gerçekleştirilen bu spor, kayakçının kar üzerindeki izleri takip ederek veya iz oluşturarak ilerlemesini içeren bir spor türüdür.

² Heliski: Kayakçıları helikopter ile tepelere bırakıp oradan kaymalarını sağlayan bir spor türüdür.

görüldüğü üzere inanç sistemleri bireylerin bazı varlık ya da nesnelere bir kutsallık atfetmesi ve bu kutsallığın gerekliliklerini yerine getirmesi süreçlerini bünyesinde ihtiva etmektedir. İnanç sistemleri aynı zamanda bireylerin manevi yönüyle ilgili alanlara yönelmekte ve bireylere bazı davranışlarda bulunmayı manevi birer zorunluluk olarak dikte etmektedir. Bu noktada bireyler manevi duyguların tatmini amacıyla kutsal bölgeleri ziyaret etmekte ve bu durum inanç turizmi kavramının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dinler ve dolayısıyla bu dinlere mensup bireyler tarafında kutsallık atfedilen varlıklar çok çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Öyle ki bu varlıkların bazen bir bölge ya da bir yer olabileceği gibi tek bir ağaç veya kaya, bütün bir dağ, bir akarsu veya göl şeklinde örnekleri olduğu belirtilmektedir (Yüksel ve Baykal, 2022: 3).

Genel olarak bireylerin inanç turizmine yönelmesinde a) Psikolojik etmenler, b) Dini bayramlar ile kutsal günler ve c) İnanç turizmi adı altında dini yayma faaliyetleri olmak üzere üç temel faktörün yer aldığı ileri sürülmektedir (Kaynak, 2010: 123). Güzel'e göre (2010: 91) bireylerin inanç turizmi faaliyetlerinde bulunmaları, hac ziyaretini yerine getirerek manevi olarak rahatlamak, aynı dine mensup kişilerle tanışmak ve buluşmak, dini vazifeleri yerine getirmek, dini açıdan önemli merkezleri görmek ve buralarda zaman geçirmek, dini görevlerini yerine getirmek, dua etmek ve günahlardan kurtulmak gibi gerekçelere dayanmaktadır.

Türkiye inanç turizmi açısından önemli sayılan ve bu turizm türünün gerçekleştiği ülkeler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Türkiye, Semavi Dinler başlığı altında toplanan ve Müslümanlık, Hristiyanlık ve Yahudilik dinlerini kapsayan dinlerin tamamı için kutsal olarak kabul edilen yerlere ev sahipliği yapmaktadır. Trabzon ilinde bulunan Sümela Manastırı, Van ilinde bulunan Akdamar Kilisesi, Efes, İznik, Antakya, İstanbul bu yerlere verilebilecek önemli örnekler arasında yer almaktadır (Ayaz ve Eren, 2020: 286). Bu nedenle inanç turizmi Türk turizm sektörü açısından önemli bir başlık olarak görülmektedir.

1.3.3.6. Kültür Turizmi

Turizm faaliyetlerinin amaçlarına göre sınıflandırılmasında çalışma kapsamında ele alınacak olan son örnek kültür turizmidir. Esasen turizm faaliyetlerinin tümü birer kültürel faaliyet olarak da görülebilmektedir. Çünkü kültür ve turizm kavramları birbiri

ile yakın ilişki içinde bulunan kavramlar olarak görülmektedir. Bununla birlikte çalışma kapsamında ele alınacak olan kültür turizmi, diğer turizm türlerinden farklı olarak yalnızca kültürel faaliyet olarak gerçekleştirilen turizm türü olacaktır.

Kültür kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 1282). Kültür turizmi kavramı ise tarihi nitelikte eser ve yapıların, müzelerin, antik uygarlıklara ait belirtilerin yerinde görülmesi amacıyla gerçekleştirilen turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm türünü gerçekleştiren bireylerin diğer turistlere kıyasla eğitim ve ekonomik gelir seviyesi daha yüksek olan, turizm için ayrılacak zamanı daha fazla ve daha özgür olan, çevre ve doğaya saygılı, turizm seyahatinin gerçekleştirildiği yörenin kültür ve toplumuna saygılı ve meraklı bireyler olduğu ifade edilmektedir (Güngör, 2018: 397-398).

Kültür turizmi, antik medeniyetlerin veya belli bir bölgede yaşayan toplumların yaşamsal izlerini, geleneklerini, tarih ve sanatını, bilimsel gelişmişlik düzeyini gerçek ortamında gözlemlemeyi ve hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan bir turizm türü olarak da tanımlanmaktadır (Yıldırım Saçılık ve Toptaş, 2017: 109). Kültür turizmi kavramının “güncel kültür turizmi” ve “tarihsel kültür turizmi” iki başlık altında incelenebileceği ileri sürülmektedir. Bu noktada güncel kültür turizminin yöresel, bölgesel veya uluslararası etkinlikleri; tarihsel kültür turizminin ise milli sınırlar dahilinde bulunan tarihi kültür mirasının turizm faaliyetleri kapsamında gösterilmesi olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Kültür turizmini çekici hale getiren unsurların ise; arkeolojik bölgeler ve müzeler, mimari yapılar, yöresel ürün ve etkinlikler, sahne sanatları, edebi çalışmalar, inanç ve uluslara dair kültürel değerler olduğu ifade edilmektedir (Deniz ve Savaşkan, 2018: 95).

Kültür turizminin temel belirleyici faktörü kültürel unsurlar olarak görülmektedir. Türkiye’nin üzerinde bulunduğu Anadolu coğrafyası, tarihsel süreç içinde çok farklı kültürel yapıya sahip ulusların hüküm sürdüğü bir coğrafya olmuştur. Bu durum, Anadolu’da Hititlerden Lidyalılara, Bizanslılardan Romalılara, Selçuklulardan, Osmanlı Devleti’ne kadar birçok farklı medeniyetin kalıntılarının ve

kültürel izlerinin Anadolu coğrafyasında yer almasına neden olmuştur. Bu bağlamda farklı medeniyetlere ait kültürel yapıların kalıntılarına sahip olmasının Türkiye’yi kültür turizmi açısından potansiyel bir çekim merkezi haline getirdiği ifade edilebilmektedir.

1.3.3.7. Diğer Turizm Çeşitleri

Turizm faaliyetleri bu çalışmada ele alınan türler ile sınırlı değildir. Çalışma kapsamında turist kaynağına, katılan sayısına ve amaçlarına göre turizm çeşitleri ele alınarak irdelenmiştir. Ancak bu sınıflandırmalar dışında literatürde turizm faaliyetine katılanların yaşlarına ve sosyo-ekonomik durumuna göre turizm, av turizmi, kamp turizmi, uzay turizmi gibi çeşitli turizm sınıflandırmaları da bulunmaktadır. Bu noktada turizmin katılanların yaşlarına sınıflandırılması, gençlik turizmi, orta yaş turizmi ve üçüncü yaş turizmi gibi başlıklar altında incelenmekte, katılanların sosyo-ekonomik durumuna göre sınıflandırılması ise sosyal turizm ile lüks (selektif) turizm başlıkları altında incelenmektedir (Kozak, 2006: 16-20).

1.4. Turizmi Faaliyetlerini Ortaya Çıkaran Faktörler

Turizm faaliyetleri çok çeşitli nedenlerle ortaya çıkmakta ve gerçekleştirilmektedir. Tarihin erken dönemlerinde savaş, barınma veya gıda temini gibi temel ihtiyaçlarla dünya üzerinde yer değiştiren birey ve toplumlar, ticaretin gelişmesi, ulaşım ve teknoloji alanında baş döndürücü bir hızla ortaya çıkan dönüşüm gibi etkenler neticesinde ekonomik ihtiyaçlar dışında farklı sebeplerle de seyahat etmeye başlamış ve turizm hareketliliği kavramının doğmasına neden olmuştur. Bununla birlikte turizm hareketliliğinin yalnızca zikredilen sebeplere bağlı olarak sınırlandırılmayacağı kabul edilmektedir.

Turizm hareketliliği günümüzde çeşitli faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Bu faktörler toplumsal, iktisadi, psikolojik ve demografik faktörler olarak öne çıkmaktadır (Güçlü, 2021: 55). Şeker’e göre (2016: 49-61), turizmin ortaya çıkmasına yol açan faktörler değişken nitelikte olup, zaman içinde farklılaşması veya bazı faktörler ortadan kalkarken yeni bazı faktörlerin ortaya çıkması mümkündür. Günümüzde turizm olgusunun ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin demografik, psikolojik, politik ve yasal faktörler ile iktisadi faktörler olarak tasnif edilmesi mümkündür. Bu noktada demografik faktörler; yaş, cinsiyet, medeni durum, aile yapısı ve büyüklüğü, meslek,

eğitim düzeyi, kentleşme gibi etmenleri ihtiva ederken psikolojik faktörler, dinlenme, eğlenme, gezme, güvenlik, ziyaret edilen ülke sakinlerinin turizm ve turiste karşı bakış açıları ve hareketleri ile sağlık koşullarını içermektedir. Politik ve yasal faktörler rejim, kanunlar, seyahat özgürlüğü, vergi ve ücretlendirme politikaları ile turizme kaynaklık eden ülke ile turizm faaliyetinin gerçekleştirileceği ülkelerde çeşitli konularda kabul edilen bürokratik düzenlemeler gibi birtakım etkenlerle ortaya çıkmakta, iktisadi faktörler ise ulusal gelir, bireysel gelir, turizmde fiyatlandırma politikaları, döviz kuru, turizmin kaynağı ile hedefi arasındaki uzaklık ve seyahat imkânları, tanıtım faaliyetleri, nüfus ve sağlık ile teknoloji gibi öğeleri içinde barındırmaktadır.

Turizm faaliyetlerini ortaya çıkaran faktörlerle ilgili literatürde çeşitli fikirler ileri sürülmekte ve bu fikirlerin her birinin başlı başına birer çalışma konusu olabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte çalışmanın bu bölümünde konuyla ilgili daha fazla detaya yer verilmeyecek bunun yerine turizmin ortaya çıkışında genel olarak etkili olduğu değerlendirilen faktörler ele alınacaktır. Kanımızca turizmi ortaya çıkarak faktörlerin küresel, toplumsal, bireysel ve iktisadi faktörler olarak ele alınması mümkündür. Bu noktada küresel faktörler, turizm olgusunu ortaya çıkarabilecek düzeyde teknoloji ve ulaşım alanındaki gelişmeler ile uluslararası ölçekte tanıtım faaliyetleri; toplumsal faktörler, ulusların sosyal anlamda gelişimi ve eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte ortaya çıkan kültürel ilgi düzeyi; iktisadi faktörler, devletlerin turizm faaliyetlerine önem vermesi ve turizmi teşvik edici uygulamaları; bireysel unsurlar ise bireylerin gelir, eğitim ve kültür düzeylerinin yükselmesi, çalışanlara tanınan dinlenme ve izin hakları gibi durumları anlatmak üzere kullanılan kavramlar olarak değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu değerlendirilen faktörlerin ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.4.1. Boş Zamanın varlığı

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu kabul edilen faktörlerin başında boş zamanın varlığı gelmektedir. Şüphesiz turizm faaliyetleri belli bir zaman almaktadır ve turizm faaliyetine katılacak olan bireylerin ihtiyaç duyacağı ilk faktör, turizme ayıracak boş zamandır (Kozak, 2006: 35). Bireyler yaşamlarının erken dönemlerini eğitim-öğretim faaliyetleri ile devam eden dönemlerini çalışma faaliyetleri

ile son dönemlerini ise emeklilikle geçirmektedir. Günümüzde her üç dönem için düzenlenen çeşitli turizm organizasyonları bulunmaktadır. Boş zamanın varlığı, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için tek başına yeterli bir faktör olarak görülmemektedir. Bireylerin turizm faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için boş zamanın yanında belli bir ekonomik gelire sahip olması, turizm faaliyetini gerçekleştireceği süre içinde zorunlu olarak yerine getirmesi gereken aktivitelerinin sekteye uğramaması ve hepsinden önemlisi turizm faaliyetine belli bir düzeyde ilgi duyması gerekmektedir. Bu nedenle boş zamanın varlığı turizmin ortaya çıkışında tek başına yeterli bir faktör olarak görülmemekte bunun yerine diğer faktörleri tamamlayıcı nitelikte bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

1.4.2. Gelir Seviyesinin Yükselmesi

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkışında etkili olan faktörlerin başında gelir seviyesinin artması gelmektedir. Turizm, diğer tüm unsurlarının yanında ekonomik bir hareket olarak ortaya çıkmakta ve harcama yapmayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle gelir seviyesinin turizm faaliyetlerine ödenek ayıracak kadar artması turizm faaliyetleri için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler günümüzde bir işte çalışmak, yatırım yapmak gibi çeşitli şekillerde ekonomik gelir elde etmekte ve bu geliri ihtiyaçlarına göre harcamaktadır. Bireyler harcamalarını, temel ihtiyaçlardan başlayarak lüks tüketime kadar belli bir sırayı izleyerek yapmakta veya en azından buna göre planlamaktadır (Kozak, 2006: 36). Bu noktada bireylerin turizm faaliyetlerine katılabilmesi, ancak temel ihtiyaçların karşılanmasından sonra diğer harcamaları yapabileceği kadar ekonomik bir kaynağa sahip olması halinde mümkün olmaktadır. Bu durum aynı zamanda bir yönüyle bireylere turizm faaliyetlerine katılması için bir imkân sağlarken diğer yönüyle bireylerin bu faaliyetlere katılabilmesi için bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Gelir seviyesi ile turizm faaliyetleri arasındaki ilişkinin ortaya konulması amacıyla yapılan bir araştırmaya göre turizm faaliyetlerine katılım oranı ile gelir seviyesinin yükselmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bireysel gelirlerin artması, turizm faaliyetlerine katılımın da artmasına neden olmaktadır. Ancak konuya tersinden bakıldığında gelir seviyesinde ortaya çıkan azalmaların turizm faaliyetlerinde azalmayı ortaya çıkarmadığı, bu yönüyle iki konu arasında doğru orantı bulunmadığı

ileri sürülmüştür. Ayrıca küresel ölçekte turizm faaliyetlerine yapılan harcama oranı en yüksek olan ülkelerin, aynı zamanda gelişmiş ülkeler sınıfında yer alan ve kişi başı gelir seviyesinin yüksek olduğu ülkeler arasında yer almasının turizm faaliyetleri ile gelir seviyesi arasındaki korelasyonu açıkça ortaya koyduğu ifade edilmektedir (Doru, 2017: 18-19). Bu kapsamda gelir seviyesinin yükselmesi ile turizm faaliyetlerine katılım arasındaki doğru orantılı ilişkinin turizmin ortaya çıkışında ekonomik getiri faktörünü açıklayıcı olduğu değerlendirilmektedir.

1.4.3. Ücretli İzin Hakkı

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkışında etkili olduğu kabul edilen faktörlerden bir diğeri de ücretli tatil hakkıdır. Bireyler günlük yaşamlarında işçi, memur, işveren, işletmeci, yönetici gibi çeşitli şekillerde çalışma hayatına dahil olmaktadır. Bu durum bir taraftan bireylerin günlük yaşamlarının belli sürelerini çalışma hayatına ayırması gerekliliğini ortaya çıkarırken diğer taraftan bireylerin belli bir organizasyona bağlı hale gelmesine ve çalışma/dinlenme günlerinin belirlenmesinde organizasyonun da söz sahibi olması sonucunu doğurmaktadır (Kozak, 2006: 35). Böylesi bir sonuç çalışanların turizm faaliyetlerine katılımında organizasyonun etkisini ortaya çıkarmakta ve organizasyonun da çalışanların turizm faaliyetlerine katılması noktasında etkilenmesine yol açmaktadır. Bu nedenle çalışan bireylerin organizasyonun faaliyetlerini asgari seviyede etkileyecek şekilde dinlenmesi, organizasyonun faaliyetlerini azami derecede arttıracak şekilde çalışması şeklinde bir tercih ortaya çıkmaktadır.

Organizasyonlar çalışanlarına uluslararası ölçekte kabul edilmiş norm ve teamüllere göre izin hakkı tanımakta ve kullanılan izin süresince tıpkı çalışmış gibi ya da buna yakın olacak şekilde ücret ödemeye devam etmektedir. Böylece bireyler bir taraftan dinlenme haklarını kullanırken diğer yandan bu sürede belli seviyede gelir elde etmeye devam etmektedir. İşte ücretli izin hakkı bu noktada turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasını sağlamakta ve turizm faaliyetlerinin çalışanlar açısından tercih edilmesine yol açmaktadır. Dinlenme hakkının kullanılması süresince çalışanlara ücret ödenmemesi, bireylerin dinlenme süresini asgari seviyede tutma ihtimalini ortaya çıkararak oluşacak ekonomik kaybın önlenmesini tercih etmesine yol açacaktır. Bu nedenle ücretli izin hakkının turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu kabul edilmektedir. Kozak'a göre (2006: 35) bireylerin ücretli izin hakkı ile boş zamanlarının varlığı turizm

faaliyetleri açısından birbirini tamamlayıcı nitelikte iki unsur olarak değerlendirilmektedir.

1.4.4. Teknoloji ve Ulaşım Alanında İlerlemeler

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkışında etkili olduğu değerlendirilen bir diğer faktör ise teknoloji ve ulaştırma alanındaki gelişmeler olarak görülmektedir. Turizm faaliyetlerinin temelinde şüphesiz seyahat etme eylemi yatmaktadır. Bu nedenle seyahatlerde konforun artması ve seyahat sürelerinin kısalması turizm faaliyetlerin tetikleyici bir rol oynamaktadır (Kozak, 2006: 35-36). Turizm faaliyetlerine katılacak olan bireylerin zamanları sınırlı olmakta ve seyahatle geçirecekleri sürenin kısa olması turizm için daha fazla zaman ayırmaları anlamına gelmektedir. Bu nedenle özellikle ulaştırma anlamında ortaya çıkan gelişmeler turizmin gelişmesine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Günümüzde başta havayolu olmak üzere hızlı tren gibi ulaşım araçlarının giderek gelişen bir hal alması bu araçlarla gidilebilen bölgeleri turizm için çekici hale getirmektedir.

Turizm faaliyetlerinin gelişmesi noktasında üzerinde durulması gereken bir diğer hususun ise teknoloji alanında baş döndürücü bir hızla ortaya çıkan gelişmeler olduğu değerlendirilmektedir. Şüphesiz teknolojik gelişmeler ulaştırma hizmetleri anlamında önemli başlık ve etken olarak görülebilmektedir. Ancak teknoloji ile turizm arasındaki ilişkinin yalnızca ulaştırma sektörü ile sınırlı tutulması mümkün değildir. Bunun dışında özellikle tanıtımla ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde teknoloji önemli bir araç olarak görülmektedir. Günümüzde internet teknolojisi üzerine kurulan sosyal medya ve reklamcılık görevleri turizmin tanıtılması noktasında oldukça etkin ve işlevsel bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu faktörlerin araç olarak kullanılmasıyla küresel ölçekte tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilebilmekte ve turizm faaliyetlerine katılacak olan bireylere erişim çok daha hızlı ve kolay olabilmektedir. Bu nedenle turizm faaliyetleri ile teknolojik ilerlemeler arasında güçlü ve doğru orantılı bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir.

1.4.5. Seyahat Özgürlüğü

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkışında etkili olduğu değerlendirilen faktörlerden biri de seyahat özgürlüğü olarak ifade edilebilmektedir. Seyahat eylemi bireylerin veya

grupların bir yerden bir başka yere doğru yer değiştirmesi anlamında kullanılan ve turizmin en temel gerekliliği niteliğinde olan bir kavram olduğu ifade edilebilmektedir. Seyahat özgürlüğü ise bireylerin seyahatle ilgili davranışlarının herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmaması ve serbestçe gerçekleştirilebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Seyahat özgürlüğünün aynı zamanda çeşitli uluslararası belge ve anlaşmalar ile ülkelerin anayasaları tarafından vatandaşlarına sunulan bir hak olduğu ifade edilmektedir (Kozak, 2006: 37). Bununla birlikte günümüzde devletler tarafından savaş, güvenlik ve bir takım ekonomik gerekçelerle seyahat özgürlüğünün kısıtlanabildiği müşahade edilmektedir. Esasen günümüzde uluslararası seyahatlerde uygulanan pasaport, vize veya izin gibi uygulamalar temelde seyahatlerin kısıtlanmasına yönelik uygulamalar olarak değerlendirilebilmektedir. Tüm bu uygulamalar genelde seyahat faaliyetlerini ve özelde turizm faaliyetlerini azaltma potansiyeli taşıyan uygulamalardır.

Seyahat özgürlüğü hakkına sahip olan bireylerin turizm faaliyetlerine katılması bu noktada tek başına bir parametre olarak görülmemektedir. Bu nedenle seyahat özgürlüğü hakkına sahip olan bir bireyin seyahat ederek turizm faaliyetini gerçekleştireceği ülkenin de toprakları üzerinde yaşayan insanlara seyahat özgürlüğü hakkı tanınması gerekmektedir. Bu bağlamda günümüzde “gümrük birliği” adı verilen ve seyahat sınırlamalarının kaldırıldığı bölgelerin oluşturulduğu görülmektedir. Şüphesiz bu bölgelerin en çok bilinen örneği Avrupa Birliği’dir. Günümüzde Avrupa Birliği’ne mensup olan ülkeler arasında böyle bir uygulamanın varlığı bu ülkeler arasında turizm faaliyetlerinin de gelişmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda seyahat özgürlüğünün turizm açısından vazgeçilmez nitelikte bir faktör olduğu ve seyahatle ilgili kısıtlamaların turizmin sekteye uğratılmasında ciddi rol oynadığı ifade edilebilmektedir.

1.4.6. Turizm Bilincinin Oluşması

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olan tüm diğer faktörlerin varlığının yanında turizmin gelişmesi bağlamında bilinç seviyesinin yükselmesinin önemli bir unsur olduğu kabul edilmektedir. Gerçekten de turizm; eğlenmek, dinlenmek, yeni yerler görmek gibi amaçları olmakla birlikte temelde bu ihtiyaçların turizm faaliyetleri ile giderilebileceğine dair bir bilinç gerektirmektedir. Bu nedenle turizmin gelişimi ancak belli bir seviyenin üzerinde ortaya çıkan bilinç seviyesinin varlığı ile mümkün hale gelmektedir. Turizm bilincinin oluşması noktasında üzerinde durulması

gerek en önemli konunun turizm bilincinin yalnızca turistlerle sınırlı kalmaması olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda turistler dışında turizm konusunda söz sahibi olan merkezi ve yerel yönetimler, üniversiteler, işletmeler, çalışanlar ve vatandaşların da turizm bilincine sahip olması gerektiği ileri sürülmektedir (Büyükkuru, 2020: 376-377). Günümüzde turizm bilincinin genellikle gelişmiş ülkelerde yüksek seviyede olduğu buna karşın az gelişmiş yörelerde turizm bilinç seviyesinin de düşük olduğu aynı zamanda bu bölgelerde yaşayan bireylerin bölgelerine gelen turistlerle konusunda da yeterli bilgi ve bilinç seviyesine sahip olmadığı ifade edilebilmektedir. Gelişmişlik seviyesi ve dolayısıyla turizm bilinci düşük olan bölgelerde bulunan ve turizm faaliyetlerinin birer paydaşı niteliğinde olan ögeler genellikle turizmin gelir getirici yönü üzerinde durmakta ve diğer yönlerini göz ardı etmektedir (Kozak, 2006: 37-38).

1.4.7. Eğitim ve Kültür Düzeyinde Yükselme

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkışında etkili olduğu kabul edilen bir diğer faktör ise eğitim ve kültür düzeyinde ortaya çıkan yükselmelerdir. Bireylerin eğitim ve kültür seviyelerinin yükselmesi ile birlikte çevreye, doğaya, dünyanın diğer bölgelerine olan ilgi ve merakı artmakta ve bu artış turizm faaliyetlerine katılım seviyesini de pozitif anlamda etkilemektedir. Esasen eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte kültür seviyesinin de yükselmesinin beklendiği ve bu yönüyle her iki kavramın birbiriyle yakın ilişki içinde olduğu ifade edilebilmektedir. Konu ile ilgili yapılan bir araştırma sonuçlarına göre bireylerin eğitim seviyesinde meydana gelen yükselmeler sonucunda gelir seviyesi ile mesleki konumu yükselmekte kültürel bilgi düzeyi artmaktadır. Böylece iyi bir gelire ve mesleki konuma sahip, kültür düzeyi yüksek bireyler ortaya çıkmakta ve bu bireyler diğer bireylere kıyasla daha fazla seyahat etme eğiliminde olmaktadır. Bu bireyler kültürel ögelere karşı daha meraklı ve dolayısıyla seyahat etmeye daha fazla ilgili olmaktadır. Bu nedenle eğitim ve kültür düzeyiyle ilgili faaliyetler ile turizm faaliyetleri bir bağımlılık ilişkisi içinde gelişmekte ve karşılıklı olarak etkileşim içinde olarak turizm faaliyetlerini ortaya çıkarmaktadır (Uğuz, 2017: 575).

1.5. Turizmi Etkileyen Faktörler

Turizm faaliyetleri birdenbire ve sebepsiz yere ortaya çıkan faaliyetler değildir. Yukarıda turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu değerlendirilen faktörlerin bazıları ele alınmıştır. Şüphesiz turizmin ortaya çıkmasına etkili olan faktörler burada yazanlardan ibaret değildir. Bu çalışmada ele alınan faktörler dışında turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasına neden olan başka faktörler de bulunmaktadır. Ancak tüm bu faktörlerin burada irdelenmesi mümkün değildir. Bu nedenle çalışma kapsamında turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olabilecek diğer faktörler ele alınmamıştır.

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olan çok sayıda faktör olmakla birlikte, turizmin etkilendiği hususlar yalnızca bunlarla sınırlı değildir. Bunlar dışında turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde veya en azından nereye gerçekleştirilebileceği hususunda etkili olan faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörler literatürde “turizm talebi” kavramıyla tanımlanmakta ve bu kavram etrafında açıklanmaktadır. Güçlü 'ye göre (2021: 57), turizm talebinin ortaya çıkmasında etkili olan faktörler; ekonomik, toplumsal, psikolojik ve diğer faktörler olmak üzere dört ana başlık altında incelenmektedir. Şengel'e göre (2019: 99), turizm talebi kavramının tanımlanmasında kullanılabilecek iki farklı yol bulunmaktadır. Bunlardan ilki turist hareketlerinin parametre olarak kabul edildiği ve turizm faaliyetlerine katılan bireylerin birer tüketici olarak ele alındığı, turizmi merkez olarak kabul eden yoldur. İkincisi ise ekonomik göstergelerin parametre olarak kabul edildiği ve turizmi ekonomik süreçler içinde alınıp satılabilen ya da pazarlanabilen bir mal veya hizmet ögesi olarak gören yoldur. Aslan'a göre (2017: 25), turizm talebi birçok farklı faktörden etkilenmekle birlikte bu faktörlerin iktisadi ve iktisadi olmayan faktörler olmak üzere iki temel başlık altında incelenmesi mümkündür. Bu noktada iktisadi faktörlerin kısa vadede turizm talebi üzerinde önemli etkileri olmakla birlikte uzun vadede iktisadi olmayan faktörlerin etkisi daha fazla ön plana çıkmaktadır. Koçtepe'ye göre (2019: 38), Turizm talebi kavramı, belli bir zamanda belli bir yerden bir başka yere seyahat eden veya seyahat sırasında turizmle ilgili sunulan mal ve hizmetlerden yararlanan veyahut yararlanmak isteyen birey sayısı ile tanımlanabilmektedir. Turizm talebi “fiili veya etkili talep, potansiyel talep ve ertelenmiş talep” olmak üzere üç ana unsurdan oluşmaktadır.

Bu kapsamda turizmi etkileyen çok sayıda faktörün bulunduğu (*“Boş zamanın artışı, ücretli tatil hakkının yaygınlaşması, ulaşım alanındaki gelişmeler, gelir düzeyinin artması, teknolojik gelişmeler, kentleşme ve nüfus artışı, seyahat özgürlüğü, sosyal güvenlik, eğitim ve kültür düzeyinin artması, insan ömrünün uzaması ve devlet teşvikleri”* gibi) kabul edilmekle birlikte bu çalışma kapsamında çalışmanın ana konusu etrafında şekillendiği kabul edilen üç ana faktör ele alınarak irdelenecektir.

1.5.1. Fiyat Düzeyi

Turizm kavramı içinde birden çok faaliyeti barındıran bir kavram olarak görülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında turizm veya turist gibi terimler yerine “turizm faaliyetleri” teriminin kullanılması tercih edilmiştir. Turizm faaliyetleri diğer tüm özelliklerinden önce temelde ürün ve hizmetlerin sunulması, pazarlanması, alınıp satılması gibi süreçleri içermekte ve gerçekte birer iktisadi faaliyet olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle turizmi etkileyen faktörlerin başında fiyat faktörü gelmektedir. Bu noktada fiyat kavramı ekonomi biliminin inceleme alanında olan, ürün ve hizmetlerin sunulması karşısında alıcılardan ödenmesi beklenen ekonomik değer olarak tanımlanabilmektedir.

İktisadi teorilere göre ekonomik bir değere yönelik ortaya çıkan talebin ilk belirleyicisi o ekonomik değerın kendi fiyatıdır. Yine iktisat bilimi kapsamında ileri sürülen benzer yöndeki teorilere göre bir ürün veya hizmetin arz miktarı aynı iken fiyatının yükselmesi o ürün veya hizmete olan talebin azalmasına yol açarken fiyatlarda meydana gelecek azalma yönünde bir değişim ise talebin artmasına yol açacaktır. Bu bağlamda ekonomi biliminin inceleme alanında kabul edilen bu teorilerin turizm faaliyetleri açısından da geçerli olduğu, turizm faaliyetlerinde fiyat faktörünün belirleyici nitelikte bir unsur olduğu ve arz/talep durumlarında meydana gelen değişimlerle ortaya çıkması beklenen sonuçların turizm açısından da geçerli olduğu ileri sürülmektedir (Şeker, 2016: 56).

Turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde gelir ile fiyat faktörlerinin birbiri ile bağlantılı ve yakın ilişki içinde olduğu ileri sürülmektedir. Buna göre gelir düzeyinin artması ile ürün ve hizmet fiyatlarında meydana gelecek azalışların turizm faaliyetlerine katılım seviyesini arttıracığı, tersi durumda ise katılım seviyesini azaltacağı kabul

edilmektedir. Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer konunun turizme kaynaklık eden ülke ile turizm faaliyetini gerçekleştireceği ülke arasındaki nispi fiyat farklılıkları olduğu ifade edilmektedir. Ülkeler arasında meydana gelmesi muhtemel bu farklılıkların temelde enflasyon oranı ve döviz kurları kaynaklı olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Böylece turizme kaynaklık edecek veya turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği ülkelerin duruma göre avantajlı veya dezavantajlı olması söz konusu olabilecektir (Doru, 2017: 20-21).

Bu kapsamda turizm faaliyetlerini etkileyen faktörlerin başında fiyat faktörünün geldiği ifade edilebilmektedir. Bu yönüyle turizm faaliyetleri temelde birer ekonomik faaliyet olarak kabul edilmekte ve literatürde ekonomi ile ilgili kabul edilen teorilerin turizm açısından da geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

1.5.2. Coğrafi Uzaklık

Turizm faaliyetlerini etkileyen unsurlardan bir diğeri de coğrafi olarak uzaklık faktörüdür. Esasen uzaklık kavramının yalnızca coğrafi alanla sınırlı tutulması mümkün değildir. Bu anlamda uzaklık terimi kültürel olarak uzaklık, tinsel olarak uzaklık, ekonomik olarak uzaklık gibi soyut tarafları da bulunmaktadır. Ancak turizm faaliyetleri açısından coğrafi uzaklık, diğer tüm uzaklık türlerinden daha fazla ön plana çıkmakta ve turizm bağlamında daha fazla etkili olmaktadır. Turizm faaliyetleri bağlamında uzaklık faktörü turizme kaynaklık eden ülke veya bölge ile turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği yerler arasında var olan mesafe olarak tanımlanmaktadır.

Turizm faaliyetleri açısından coğrafi uzaklık faktörünün etkilerinin iki ana başlık altında incelenebileceği ileri sürülmektedir. Bu başlıkların ilki zaman ikincisi ise maliyet olarak ortaya çıkmaktadır. Turizme kaynaklık eden ülke ile turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği ülke veya bölgeler arasındaki uzaklığın artması bu bölgelere varmak için harcanması gereken zamanın da artması anlamına gelmektedir. Bu durum turizm için ayrılan zamanın belli bir bölümünün seyahate ayrılmasına ve turizm faaliyetleri için harcanacak zamanın kısalmasına neden olmaktadır. Ayrıca uzun mesafeli seyahatler, bireylerin yorgunluğuna yol açarak turizm merkezlerine vardıktan sonra dinlenmek için zaman ayırması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Coğrafi uzaklığın turizm faaliyetleri açısından ortaya çıkardığı bir diğer unsur ise maliyet faktörüdür. Günümüzde

genelde teknolojilerin ve özelde ulaşım teknolojisinin hızlı gelişimi ile birlikte seyahat süreleri de kısalmıştır. Ancak hızlı ulaşımın tercih edilmesi, bireyler açısından katlanmanın zorunda olduğu bir maliyet ortaya çıkarmaktadır. Hava yolu ulaşımı bu maliyet türünün bilinen en önemli örneğidir (Aliyev, 2014: 57).

Turizm faaliyetlerinin gelişme sürecinin erken dönemlerinde uzaklık faktörünün özellikle merkezlerin seçiminde önemli rol oynadığı, ancak ulaşım alanında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve turizm organizasyonları ile birlikte seyahatler için ayrılan süre ve harcamaların giderek azaldığı, diğer taraftan Amerika kıtasında bulunan bazı ülkeler açısından uzaklık faktörünün olumsuz taraflarının halen varlığını sürdürdüğü ifade edilmektedir (Özcan, 2013: 46). Bu bağlamda coğrafi uzaklığın turizm faaliyetlerini etkileyen önemli unsurlardan biri olduğu, seyahat edilecek süre ve mesafenin tanımlanmasında kullanılan coğrafi uzaklığın turizm faaliyetlerini ekonomik ve zamansal bağlamlarda etkilediği ve coğrafi uzaklık ile turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi arasında ters orantılı bir ilişkinin var olduğu ifade edilebilmektedir.

1.5.3. Güvenlik

Turizm faaliyetlerini etkileyen bir diğer faktör güvenlik faktörüdür. Güvenlik kavramı temelde bireylerin can ve mal varlıklarına gelebilecek saldırılara karşı korunması ve güven duygusu içinde hareket edebilmeleri anlamında kullanılmaktadır. Güvenlik faktörü turizm faaliyetleri açısından öncelikli ve vazgeçilmez bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm faaliyetlerini gerçekleştiren ve turist kavramı ile tanımlanan bireyler, bilmedikleri ülke ve bölgelere seyahat etmekte ve burada belli bir zaman geçirmektedir. Bireylerin bilmedikleri bu yörede geçirdikleri zaman içinde kişisel güvenlik riski taşımaları turizm faaliyetlerini sekteye uğratabilecek bir nitelik arz etmektedir. Bu nedenle güvenlik algısı turizm açısından önem arz eden konular arasında yer almaktadır.

Güvenlik kavramının turizm faaliyetleri ile ilgili ele alınmasında yolda, havalimanları ile gümrük kapılarında, konaklama alanında, sokakta ve turistik alanlarda güvenlik durumlarının göz önüne alındığı ileri sürülmektedir (Tütüncü, Kiremitçi ve Çalışkan, 2011: 92). Gerçekten de esasında dinlenme/ eğlenme amacıyla hareket edilerek gerçekleştirilen bir seyahat sırasında bu seyahati yapacak olan bireylerin temel

beklentileri güvenlik içinde bulunmaktır. Güvenlik durumunun bulunmaması halinde bireylerin sahip olduğu ekonomik değere sahip materyaller ile can güvenliği riske girecek ve turizm faaliyeti beklentileri karşılamayacaktır. Bu nedenle turizm faaliyetlerinde bulunacak olan bireyler, evlerinden çıktığı andan turistik seyahati bitirip tekrar evlerine döndüğü ana kadar güven içinde hareket etmeyi beklemektedir. Bu durum turizm bağlamında güvenlik faktörünün önem sıralamasında üst sıralara çıkmasına ve güvenlik hizmetleri sunulmayan yerlere seyahat konusunda daha tereddütlü davranmasına yol açmaktadır.

Güvenlik olgusunun turizm faaliyetlerini etkileyen unsurlar arasında birinci sırada yer aldığı ifade edilmektedir. Konu ile ilgili yapılan bir araştırma sonuçlarına göre turizm faaliyetlerine katılacak olan bireyler fiyat ve uzaklık gibi faktörlerden önce gidilecek yerlerin güvenlik durumunu göz önüne almaktadır. Bu nedenle yakın geçmişte terör saldırılarının hedefi haline gelmiş, suç işleme oranının yüksek olduğu bölgelerle ilgili olumsuz güvenlik algısı oluşmakta ve bu bölgelere yönelik turistik faaliyetlere katılım oranı hızla düşmektedir. Bu tür merkezlere örnek olarak Rio de Janeiro, Papua Yeni Gine, Johannesburg gibi bölgeler gösterilmektedir (Bayhan ve Ünlüöner, 2016: 6). Güvenlik unsuru turizm faaliyetlerinin oluşmasında ve gerçekleşmesinde etkili olan faktörler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Güvenliği sağlanamamış bölgelere turizm faaliyeti gerçekleştirilemediği gibi bu bölgelerde yaşayan insanların da turizm faaliyetlerine katılım oranı güvenliği sağlanmış bölgelere kıyasla daha düşük oranda kalmaktadır. Bu nedenle turizm ile ilgili yapılan çalışmalarda güvenlik konusunun kapsamlı olarak ele alınması bir zorunluluk olarak görölmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde detaylı olarak ele alınacak olan güvenlik konusu ile ilgili bu bölümde daha detaylı bilgiye yer verilmeyecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK YÖNETİMİ

2.1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 817). Güvenli bir ortamda yaşam beklentisi, bireylerin ve hatta toplumların en temel ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Bu durum Maslow tarafından literatüre kazandırılan “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” kuramında da açıkça göze çarpmaktadır. Maslow, teorisinde bireylerin ihtiyaçlarını karşılama seviyelerinin aynı olmadığını, ihtiyaçların bir piramit şeklinde sıralandığını ileri sürmüştür. İhtiyaçlar Hiyerarşisi adı verilen bu sistemde bireyler öncelikle yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta ve bu ihtiyaçlar karşılandıktan sonra piramidin diğer basamağına geçilmektedir. Maslow güvenlik ihtiyacının bireyler için temel fizyolojik ihtiyaçlardan hemen sonra ikinci basamakta yer aldığını ileri sürmüştür. (Şolt, 2018: 218). Diğer taraftan güvenlik ihtiyacı devlet yapısının ortaya çıkmasında da ciddi etkilere sahiptir. Literatürde devletin ortaya çıkış süreci ile ilgili çeşitli düşünsel akımlar yer almaktadır. Bu akımların önemli bir kısmı devletin ortaya çıkış sürecinde “güvenlik” düşüncesinin temel faktörlerden biri olduğunu kabul etmektedir. Güvenlik düşüncesinin temelinde, bireylerin diğer bireylerden ve bireysel olarak baş etme olasılığı bulunmayan unsurlardan korunması noktasında üstün bir gücün varlığına ihtiyaç duyulması ve bu amaçla devletin oluşturulması yatmaktadır (Aydın ve Demir, 2022: 22).

Devlet tarafından sunulan güvenlik hizmetleri günümüzde “kolluk” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu noktada kolluk kavramı kamusal düzenin korunması ve bozulan düzenin yeniden tesis edilerek kamu düzeninin sağlanması amacına yönelik bir kamu hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Kolluk kavramının muhtevasında yer alan kamu düzeni kavramının tanımlanmasına yönelik iki farklı yaklaşımın bulunduğu ileri sürülmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki geleneksel anlayış olarak nitelendirilen, “klasik anlayış” olarak tanımlanan ve kolluk hizmetlerinin; kamu güvenliği, kamu huzuru ve kamu sağlığı amaçlarına yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetlerle sınırlı tutulduğu

anlayıştır. İkinci yaklaşım ise “modern anlayış” olarak tanımlanan ve klasik kamu düzeni unsurlarına ilave olarak; genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru ve bireylerin kendilerine karşı korunması gibi amaçlara yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetleri de kamu düzeninin unsurlarından kabul eden yaklaşımdır (Gözler, 2003: 418-422).

Güvenlik kavramı yalnızca kamu düzeninin sağlanmasına yönelik hizmetlerden ibaret değildir. Kamu düzeninin sağlanması amacı güvenlik hizmetlerinin genel amacını ortaya koymak üzere kullanılan bir terim olarak görülmektedir. Bununla birlikte güvenlik kavramının; maddi, hukuki, kişisel ve sosyal güvenlik gibi anlamlarda da kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu noktada maddi güvenlik kamusal yaşamda kanuni düzenin tesis edilmesi ve bireylerin emniyet içinde yaşaması anlamında kullanılırken hukuki güvenlik bireylerin devlet karşısında korunması ve bu düzenin hukuki olarak desteklenmesi, işkenceye karşı korunma gibi haklara sahip olması anlamında kullanılmaktadır. Kişisel güvenlik bireylere hayat hakkı başta olmak üzere temel hak ve hürriyetlerin tanınması anlamında, sosyal devlet düşüncesinin etkileri ile ortaya çıkan sosyal güvenlik ise bireylerin çeşitli nedenlerle korunmaya ihtiyaç duyması veya çalışma gücünü kaybetmesi halinde devlet tarafından gerekli tedbirler alınarak korunması anlamında kullanılmaktadır (Özdemir, 2010: 32). Bu kapsamda güvenlik kavramı bireylerin veya toplumların çevreden, doğadan, farklı ülkelere, diğer birey veya gruplardan gelebilecek ve birey için arzu edilmeyen, olumsuz olarak algılanan ya da vücut bütünlüğüne, yaşamsal varlığına veyahut sahip olduğu sosyal, iktisadi, fikri değerlere zarar verebilecek her türlü saldırı ya da riske karşı korunması ve kendini güven içinde hissetmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanım aynı zamanda güvenlik olgusunun psikolojik yönüne de vurgu yapar niteliktedir. Bu noktada güvenlikten bahsedilebilmesi ancak bireyin kendini güven içinde hissetmesi ile mümkündür. Bununla birlikte güvenlik olgusunun yalnızca psikolojik yönüyle ele alınması çok sınırlı bir bakış açısı getirecektir. Bu nedenle günümüzde güvenlik olgusunun psikolojik yönü dışında farklı yönlerinin de bulunduğu kabul edilmektedir. Gerek klasik anlayışta gerekse modern anlayışta güvenlik tedbirlerinin alınmasının devletin temel görevleri arasında olduğu kabul edilmiştir. Günümüzde bu anlayış geçerliliğini sürdürmektedir. Her ne kadar bireysel güvenlik tedbiri adı verilen ve bireylerin güvende kalabilmek adına kendilerinin bir takım güvenlik tedbirlerini alması zorunluluğunu ortaya koyan

fikirler bulunmaktaysa da güvenlik hizmetlerinin asli yürütücüsü devlet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüz modern devlet anlayışında güvenlik olgusu iç ve dış güvenlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç güvenlik ülke sınırları içinde devlet tarafından sağlanan güvenlik hizmetleri olarak görülmekte iken dış güvenlik uluslararası bağlamda devletin diğer devletlere karşı korunması ve devlet sınırlarının dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı korunması olarak görülebilmektedir. Çalışma konusu itibariyle turizm sektöründe yürütülecek güvenlik hizmetleri esasen birer iç güvenlik faaliyeti olarak ifade edilebilmektedir. Bununla birlikte turizm bağlamında yürütülen güvenlik hizmetleri, devletlerin sınırları dışında yaşamasına rağmen çeşitli amaçlarla turizm seyahatinde bulunan veya bulunacak olan bireyler için bir güvenlik algısı oluşturmakta ve ülkenin turizm sektöründe önemli etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede çalışma konusu bağlamında güvenlik hizmetlerinin mevcut durumunun ele alınmasında yarar görülmektedir.

2.2. İç Güvenlik Yönetimi

İç güvenlik yönetimi ülke sınırları içinde başta can güvenliğine yönelik terörizm faaliyetleri olmak üzere bireylerin her türlü kişisel faydalarına yönelik suçların bu amaçla kurulan teşkilatlarca önlenmesi ve bireylerin güvenliğinin sağlanması amacını taşıyan önleyici faaliyetlerin yürütülmesinin organizasyonu olarak tanımlanabilmektedir. Bu noktada iç güvenlik yönetimi, devlet tarafından yürütülen, devletin, toplumun, grupların veya bireylerin kendilerine veya herhangi bir menfaatine yönelik saldırıları önlemeyi amaç edinen kurumlar, görevler veya bu amaçla istihdam edilen personellerin yönetimi, sevk ve idaresi, bunların koordineli bir şekilde hareket etmesinin sağlanması ve böylece ülke sınırları içinde güven ortamının tesis edilmesi faaliyetleri olarak ifade edilebilmektedir.

Türkiye’de iç güvenlik yönetiminin organizasyonu 1937 tarihli Emniyet Teşkilatı Kanunu ile içişleri bakanına verilmiş bir görev olarak düzenlenmiştir. Kanun’un birinci maddesinde ülkede genel asayişin ve güvenliğin sağlanmasının içişleri bakanının görevi olduğu düzenlenmiş, devamında içişleri bakanının bu görevleri kendisine bağlı olan Emniyet ve Jandarma teşkilatları ile diğer kolluk teşkilatları eliyle

yürüteceği, gerektiğinde cumhurbaşkanının kararı ile silahlı kuvvetlerden de faydalanabileceği düzenlenmiştir (ETK, m.1). Aynı kanuni düzenlemenin üçüncü maddesinde güvenlik teşkilatlarının genel ve özel olmak üzere ikiye ayrıldığı, genel güvenlik teşkilatlarının Emniyet ve Jandarma Teşkilatları olduğu, bu iki teşkilat dışında kalan ve kendi kuruluş kanunlarında belirtilen görevleri yerine getiren birimlerin ise güvenlik teşkilatlarının özel kısmını oluşturduğu kabul edilmiştir (ETK, m.3). Emniyet ve Jandarma Teşkilatları haricinde 1985 yılında kabul edilen İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile yine İçişleri Bakanlığına bağlı kuruluşlar arasında Sahil Güvenlik Komutanlığı sayılmıştır (3152 Sayılı Kanun, m.29). Böylece Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ülke tarihinde iç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi ile görevli birimler haline gelmiştir. Bu noktada anılan Kanun maddesine 2010 yılında 5982 sayılı Kanun'un on sekizinci maddesi ile Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın, 2013 yılında 6458 sayılı Kanun'un yüz yirmi üçüncü maddesi ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün eklendiğinin belirtilmesinde fayda görülmektedir.

2.2.1. İç Güvenlik Yönetiminde Görevli Birimler

Günümüz Türkiye iç güvenlik sisteminde birbirinden farklı yapı ve düzene sahip çok sayıda birim görev yapmaktadır. İç güvenlik sisteminde görev alan birimlerin Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı olmak üzere üçayaklı bir düzen oluşturulmuştur. Bu birimler iç güvenlik sisteminde genel görevli birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte iç güvenlikle ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde görev alan birimler yalnızca bu üç birim ile sınırlı değildir. Bunlar dışında kendi kuruluş kanunlarında amaçları gösterilen ve temelde güvenlikle ilgili faaliyetleri yerine getiren çok sayıda birim bulunmaktadır. Özel kolluk adı verilen bu birimler arasında çarşı ve mahalle bekçileri, Belediye Zabıtası, Orman Kolluğu, Güvenlik ve Köy korucuları, Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu, Gümrük Kolluğu ve özel güvenlik personeli ön plana çıkmaktadır.

İç güvenlik yönetiminde görevli kolluk birimleri dışında kalan, ancak iç güvenliğin düzenleme ve yönetim konularıyla ilgili faaliyetlerde bulunan birimler de bulunmaktadır. Bu birimler temelde birer kolluk birimi olarak kurulmamış olmakla birlikte kollukla ilgili faaliyetlerin yerine getirilmesinde de görevli, yetkili ve sorumlu

birimler olarak görülmektedir. Temelde birer kolluk birimi olmamasına rağmen fonksiyonel olarak kollukla ilgili faaliyetleri yerine getiren makamlar; Cumhurbaşkanı, içişleri bakanı, merkezi idarenin taşra teşkilatlarının başında bulunan valiler ve kaymakamlar ile bucak müdürleri şeklinde sıralanmaktadır.

Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın ilgili maddeleri kapsamında yürütme yetkisinin mutlak kullanıcısı olarak kolluk faaliyetleriyle ilgili birtakım yetkilerle donatılmıştır. Şüphesiz bu yetkilerin başında üst düzey kamu yöneticilerinin atanması yetkisi kapsamında üst düzey kolluk görevlilerinin atanması yer almaktadır. Ayrıca cumhurbaşkanı kararnameleri ile kolluk alanında çeşitli düzenleyici işlemler yapmak yetkisi de cumhurbaşkanına verilmiştir. İçişleri bakanı 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun birinci maddesi kapsamında ülke genelinde güvenlik ve asayiş sağlamla görevli kılınmıştır (ETK, m.1). Mülki idare amirlerinin güvenlik yönetimi ile ilgili görev ve yetkileri ise 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun'un on birinci maddesiyle valilerin, otuz ikinci maddesiyle kaymakamların genel ve özel bütün kolluk teşkilatlarının amiri olduğu kabul edilmiş ve mülki idare amirlerine kolluk faaliyetleri olarak kabul edilen bazı faaliyetlerin yerine getirilmesi görevlerini vermiştir. Aynı Kanun'un kırk üçüncü maddesiyle bucak sınırları dahilinde bucak müdürüne kollukla ilgili faaliyetlerin yerine getirilmesi görevi yüklenmiştir (5442 Sayılı Kanun). Bununla birlikte 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun'un birinci maddesiyle büyükşehir belediyesi kurulan yerlerde bucakların teşkilatları ve tüzel kişilikleri kaldırılmış (6360 Sayılı Kanun), 2014 yılına kabul edilen 6552 sayılı Kanun'un yüz yirmi dokuzuncu maddesiyle ülke sathında tüm bucaklar kaldırılmıştır (6552 Sayılı Kanun). Bu nedenle bucak teşkilatı günümüzde fiilen varlığını yitirmiş ve güvenlikle ilgili görevleri bağlandığı mülki birime verilmiştir.

Türkiye'de iç güvenlik yönetimi ile ilgili faaliyetlerde bulunan birçok farklı birim ve makam bulunmaktadır. Bununla birlikte bu birim veya makamların birçoğu iç güvenlik yönetim sistemine sınırlı bir şekilde dahil olmaktadır. Bu sınırlılık mülki idare amirleri örneğinde olduğu gibi kimi zaman güvenlik hizmetlerinin diğer görevlerin yanında verilmiş tali nitelikte yürütülmekte olması kimi zaman ise özel kolluk birimleri örneğinde olduğu gibi görevin tamamının güvenlik hizmetleriyle ilgili olması ancak görevin belli bir alanla (gümrük, orman, zabıta gibi) sınırlı tutulması şeklinde tezahür

etmektedir. Diğer taraftan genel kolluk birimi olarak kabul edilen Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik teşkilatları hem asli olarak güvenlik hizmetlerini yerine getirmekte hem de güvenlikle ilgili faaliyetlerin büyük bir kısmını yürütmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında iç güvenlik yönetiminde görev alan birimler olarak bu üç teşkilatın ele alınmasında yarar görülmektedir.

2.2.1.1. Emniyet Genel Müdürlüğü

İç güvenlik yönetiminde görevli birimlerin başında Emniyet Genel Müdürlüğü gelmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğünün bu birimlerin başında yer almasının sebebinin ülke nüfusunun yüzde seksenine güvenlik hizmeti sunması olduğu ifade edilebilmektedir. Aynı zamanda Emniyet Genel Müdürlüğü, sayısal anlamda da 335 bin personel ile genel kolluk birimleri arasında ilk sırada yer almaktadır (EGM, 2023: 11). Bu bağlamda çalışma kapsamında ele alınacak ilk güvenlik birimi Emniyet Genel Müdürlüğü olacaktır.

Emniyet Genel Müdürlüğünün kuruluşu Osmanlı Devleti döneminde 1845 yılında yayımlanan *Polis Nizamnamesi* 'ne dayandırılmaktadır. Bu Nizamnamenin hazırlanmasında 1800 yılında Fransa'da kabul edilen *Paris Emniyet Müdürünün Görevlerini Düzenleyen Kararname* adlı düzenlemenin temel alındığı ifade edilmektedir. Toplam on yedi maddeden oluşan ve "Polis" adıyla yeni bir teşkilatın kurulmasını benimseyen kararname diğer devletlerin elçiliklerine de bildirilmiştir. 1846 yılında güvenlikle ilgili kanunları hazırlamak üzere "Zaptiye Meclisi" kurulmuş, bu meclis kısa bir süre görev yaptıktan sonra kaldırılarak yerine "Meclis-i Tahkik" ve "Divan-ı Zaptiye" adlı iki yeni oluşum kurulmuştur. Adına "Tevhid-i Zabıta" adı verilen ve 1879 yılına kadar olan dönemi kapsayan süreçte kolluk hizmetleri tek elden yürütülmüştür. 1879 yılında Polis ve Jandarma birbirinden ayrılmış ve Tevhid-i Zabıta dönemi son bulmuştur. Aynı yıl Avrupa polis teşkilatları örnek alınarak Zaptiye Nezareti kurulmuş ancak bu Nezaret 1909 yılında kaldırılmıştır. 1909 yılında Zaptiye Nezaretinin kaldırılmasıyla birlikte Dahiliye Nezaretine bağlı Emniyeti Umumiye Müdürlüğü ve İstanbul'da vilayete bağlı bir İstanbul Polis Müdüriyeti kurulmuştur. Nihayet 24 Haziran 1920 tarihinde Milli Hükümete bağlı Emniyeti Umumiye Müdürlüğü kurulmuştur (EGM, 2023).

Kurtuluş savaşı sonrasında 1924 yılında İstanbul’da vilayete bağlı olarak kurulu bulunan İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi kaldırılarak ikili bir yapı arz eden polis teşkilatı tek bir çatı altında toplanmıştır. 1932 yılına kadar 1907 ve 1913 yıllarında yayımlanan Polis Nizamnameleri hükümleri uygulanmış, 1932 yılında polis okullarının açılması ve kadınların teşkilata alınması gibi yenilikleri içeren 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu kabul edilmiştir. Ancak bu kanun Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlere ayak uyduramamış, 4 Haziran 1937 tarihinde hâlihazırda yürürlükte bulunan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu kabul edilmiştir (Bahar, 2008: 69).

Emniyet Genel Müdürlüğü 3201 sayılı Kanun ile birlikte kurulmuş ve günümüze kadar bu kanun kapsamında teşkilatlanarak hizmet yürütmüştür. Ülkenin genel güvenlik ve asayişinden İçişleri Bakanının sorumlu olduğunu düzenleyen Kanun’a göre İçişleri Bakanı bu görevi Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, gerektiğinde diğer bütün kolluk teşkilatları ve Cumhurbaşkanı kararıyla Silahlı Kuvvetlerden yararlanarak yerine getirir (ETK, m.1.). Kanun’un devam eden maddelerinde Emniyet Teşkilatının genel düzen ve işleyişi ile ilgili düzenlemelere yer verilmiş, Teşkilatta görev alacak personelin rütbe, derece ve unvanları, atama ve terfi usulleri, mesleğe alınma ve göreve son verme gibi hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiş, ayrıca teşkilatlanma şekli ile ilgili hükümlere yer verilmiştir. Çalışma konusu bağlamında Emniyet Genel Müdürlüğü özelinde teşkilatlanma, sorumluluk alanları ve teşkilat tarafından yerine getirilen görevler konusunda daha detaylı bilgilere yer verilmesinde fayda görülmektedir.

2.2.1.1.1. Teşkilatlanma

Arapça kökenli teşkilat terimi Türk Dil Kurumu tarafından “örgütlenme, ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu anlamda teşkilatlanma kavramı yalnızca kamusal organizasyonlara özgü bir terim olmayıp, özel amaçlarla kurulan organizasyonlar için de kullanılmaktadır. Gerçekten de günümüzde çeşitli amaçları gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuş çok sayıda kamusal kurum ve organizasyon ile özel amaçlı örgütlenmelere rastlanılmaktadır. Bununla birlikte çalışma konusu bağlamında kamusal özellik arz eden Emniyet Genel Müdürlüğü’nün özel

amaçlı organizasyonlardan farklı, kamusal amaçlı organizasyonlara benzer şekilde Yasama Organı tarafından kabul edilen bir Kanun’la teşkilatlanmıştır. Çalışma kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü’nün teşkilatlanma biçimi, kendisine kaynaklık eden 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu çerçevesinde ele alınacaktır.

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun *Merkez, Taşra ve Yurtdışı Teşkilatı* başlıklı on altıncı maddesine göre Emniyet Genel Müdürlüğü; merkez ve taşra olmak üzere iki farklı kademede teşkilatlanacaktır (ETK, m.16). Kanun’da “merkez teşkilatı” olarak kabul edilen hükmün incelenmesinden merkez ibaresiyle aslında başkentte bulunan ve teşkilatın yönetsel faaliyetlerini yürüten birimlerin kastedildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle Emniyet Genel Müdürlüğü’nün merkez teşkilatı, Ankara ilinde bulunan ve taşra teşkilatlarının yönetsel bazı faaliyetleri ile ilişkilerinin organize edildiği yapısal bir organ olarak tanımlanabilmektedir.

Merkez kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “*Bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri, bir işin öğretildiği yer, bir işin yoğun olarak yapıldığı yer, belirli bir yerin ortası, özek*” gibi şekillerde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Tarih boyunca kurulan devletler belli bir merkezden yönetilmiş ve karar alma fonksiyonunu yerine getiren yöneticilerin başkent adı verilen bu merkezlerde aldığı kararlar devlete bağlı olan diğer yörelerde uygulanmıştır. Bu durum günümüzde de devam etmekte olup, özellikle üniter devletlerde merkezi yönetimin taşra üzerinde önemli derecede etkisi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte yetki genişliği adı verilen ve merkeze ait olan karar alma yetkisinin yerel otoritelere devrettiği örnekler de bulunmaktadır. İşte Emniyet Genel Müdürlüğü de tıpkı devlet ve diğer kamusal organlar gibi merkezde ve merkez dışında hizmet yürütecek şekilde organize edilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün merkez teşkilatı “Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başkanlıklar, Hukuk Müşavirliği ve daire başkanlıklarından oluşmaktadır (ETK, m.16). Teftiş Kurulu Başkanlığı 2019 tarihli Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Kurulu, Görev ve Çalışma Yönetmeliği kapsamında görev yürütmektedir. Yönetmeliğin sekizinci maddesine göre Teftiş Kurulu Başkanlığı’nın görevleri; Teşkilata bağlı birimlerin görevlerini mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesiyle ilgili denetimler yapmak, Genel Müdürün onayı ile personel hakkında disiplin araştırma ve soruşturma işlemleri ile 4483 sayılı Kanun kapsamında ön

incelemeye dair görevleri yürütmek, birimlerin etkili ve verimli olarak görev yürütebilmesi için Teşkilat tarafından yerine getirilen hizmetlerde ortaya çıkan insan hakları uygulamalarına aykırı durumları tespit etmek, mevzuattan kaynaklanan aksaklıkların nedenlerini tespit ederek bunlarla ilgili çözüm önerilerinde bulunmak ve diğer hukuki düzenlemelerle ilgili teftiş, denetleme ve inceleme yapmak şeklinde sıralanmaktadır (EGM Teftiş Kurulu Yönetmeliği, m.8). Merkezi Ankara ilinde bulunan Teftiş Kurulu Başkanlığının bölgesel düzeyde birimleri bulunmakta ve buralarda yönetmelikle belirlenen görevleri yerine getiren Polis Müfettişi ve Polis Başmüfettişi unvanına sahip müfettişler görev yapmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün merkez teşkilatında yer alan ikinci tür kuruluş başkanlıklardır. Bu çalışmanın yapıldığı 2023 yılında Genel Müdürlük bünyesinde Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı, Özel Harekât Başkanlığı, İstihbarat Başkanlığı, Trafik Başkanlığı, KOM Başkanlığı ve Personel Başkanlığı olmak üzere toplam altı adet başkanlık bulunmaktadır (EGM, 2023). Bu başkanlıkların her birinin görev alanıyla ilgili ayrı hukuki düzenlemeler bulunmakta ve başkanlıkların hukuksal yapılarına temel oluşturmaktadır. Esasen bu başkanlıklar da ilk önce daire başkanlığı olarak kurulmuş ancak zaman içinde yerine getirdikleri görevlerin spesifik olmasından kaynaklı olarak daire başkanlığı statüsünden çıkarılarak “başkanlık” şeklinde kurulması yolu tercih edilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatında yer alan üçüncü kuruluşun Hukuk Müşavirliği olduğu belirtilmektedir. Hukuk Müşavirliği, 09.01.2020 tarihinde İçişleri Bakanı onayı ile yayımlanan Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği kapsamında görev yürütmektedir. Yönetmeliğin altıncı maddesine göre Müşavirliğin görevleri Genel Müdürlüğü yargısal merciler önünde vekil sıfatıyla temsil etmektir. Genel Müdürlüğün taraf olduğu konularda diğer yargısal işlemleri yerine getirmek, önüne gelen konularla ilgili hukuki değerlendirme yaparak görüş bildirmektir. EGM Merkez ve Yüksek Disiplin Kurulları ile Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulu tarafından yürütülen disiplin işlemlerini yerine getirmek, personelin taraf olduğu davalarda avukat görevlendirmek, mevzuatla ilgili inceleme, iptal, taslak, protokol, görüş bildirme gibi görevleri yerine getirmek, icra ve personele rücu konularını takip etmektir. Teşkilat tarafından yerine getirilen görevler

hakkında gerçeğe aykırı haber yapan basın ve yayın kuruluşlarıyla ilgili suç duyurusunda bulunmak ve tezkip edilme işlerini takip etmektir. Anayasa Mahkemesi ve AİHM' ne yapılan başvurularla ilgili bilgi, belge ve görüşleri ilgisine iletmek vb şeklinde sıralanmaktadır (EGM Hukuk Müşavirliği Yönetmeliği, m.6). Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı içinde yapılanmış olan Hukuk Müşavirliği' nin teşkilat tarafından yürütülen hizmetlerin hukuki işlemlerinin önemli bir kısmını yerine getirdiği ifade edilebilmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez teşkilatında yer alan son kuruluş Daire Başkanlıklarıdır. Kanun'un on altıncı maddesine göre Daire Başkanlıkları, "ihtiyaca göre kurulan en az üç şube müdürlüğü veya koruma müdürlüğünden, şube müdürlükleri veya koruma müdürlükleri en az üç büro amirliğinden meydana gelmektedir" (ETK, m.16). Bu çalışmanın yapıldığı 2023 yılı itibariyle Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde toplam yirmi adet Daire Başkanlığı bulunmaktadır (EGM, 2023). Daire Başkanlıkları iş bölümü ve uzmanlaşma ilkeleri kapsamında yapılandırılan ve genel müdürlüğün taşra teşkilatı tarafından yürütülen güvenlik hizmetlerinde birliktelik sağlama amacına hizmet eden yapılar şeklinde bir görünüm arz etmektedir. Daire Başkanlıkları görev alanlarıyla ilgili hizmetlerin koordine edilmesi ve yürütülmesi noktasında merkezde önemli görevler üstlenmektedir.

Emniyet Teşkilatı Kanunu'na göre Genel Müdürlüğün taşra teşkilatı ise il ve ilçe emniyet müdürlükleri, ilçe emniyet amirlikleri ile güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine dair diğer birimlerden oluşmaktadır (ETK, m.16). Uygulamada her ilde mülki idare amirliği olarak valiliklere bağlı il emniyet müdürlüklerinin, ilçelerde ise kaymakamlıklara bağlı ilçe emniyet müdürlük ve amirliklerinin kurulduğu görülmektedir. İl emniyet müdürlükleri tarafından yürütülen hizmetler, şube müdürlükleri ve diğer birimler tarafından yerine getirilmektedir. İlçelerde ise ilçe emniyet müdürlüğü veya amirliğine bağlı büro amirlikleri, polis merkezi amirlikleri ile merkeze bağlı olan istasyon ve grup amirlikleri şeklinde detaylı bir görev paylaşımı yapılmıştır. Bu birimler yerine getirdikleri görevin niteliğine göre adli hizmetlerde Cumhuriyet başsavcılıklarına, idari hizmetlerde mülki idare amirliklerine bağlı olarak görev yapmaktadır. Bu bağlamda Emniyet Genel Müdürlüğünün merkezde ve taşrada kapsamlı bir teşkilatlanma yapısına sahip olduğu ve güvenlik hizmetlerinin

yürütülmesinde uzmanlaşma ve iş bölümü esaslarının uygulanmasına dair mevzuat düzenlemelerinde ve pratikte ciddi çabaların varlığının gözlemlendiği ifade edilebilmektedir.

2.2.1.1.2. Sorumluluk Alanları

Türkiye’de iç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi ile görevli tek birim Emniyet Genel Müdürlüğü olarak kabul edilmemiştir. Bunun yerine dünyadaki örneklere benzer şekilde kentlerde, kırsalda ve denizlerde kamusal güvenlik hizmetlerini yürütmekle görevli farklı güvenlik birimleri oluşturulmuş ve çoklu yapıya sahip bir güvenlik yönetim sistemi kabul edilmiştir. İç güvenlik hizmetlerinin sunumunda görev alan bu birimler Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı olarak üçe ayrılmaktadır. Aynı zamanda genel kolluk birimleri olarak adlandırılan bu birimler arasında sorumluluk bölgeleri bağlamında coğrafi kriter kabul edilmiş ve ülke toprakları bu parametre çevresinde paylaştırılmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında sorumluluk bölgelerinin belirlenmesinde 1961 tarihli “Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik” esas alınmaktadır. İlgili yönetmeliğin “Esaslar” başlıklı üçüncü maddesinde 2009 yılında yapılan değişikliklerle il merkezi veya ilçe topraklarının belediye sınırları dâhilinde kalan bölgelerinin polis sorumluluk bölgelerini, bunların dışında kalan bölgelerin ise jandarma sorumluluk bölgelerini oluşturduğu kabul edilmiştir. Temelde bu düzenleme esas alınmakla birlikte düzenleme sorumluluk bölgeleriyle ilgili kesin sınırlar ortaya çıkarmamaktadır. İlgili yönetmelik maddesinin devamında hizmet gerekleri, personel, araç ve gereç durumları göz önünde bulundurularak belediye sınırları dışında kalan bölgelerin polis sorumluluk bölgesi, belediye sınırları içinde kalmakla birlikte kent merkezine uzak mesafede kalan bölgelerin ise jandarma sorumluluk bölgesi olarak belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Yönetmeliğin ilgili maddesine göre Polis ve Jandarma sorumluluk bölgesinin belirlenmesi illerde valilerin, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan bir komisyon tarafından yapılacaktır. Ayrıca belli bir bölgede büyükşehir ile veya ilçe belediyesinin kurulması veya diğer sebeplerle mülki sınırlarda değişiklik yapılması hallerinde üç ay içinde sorumluluk bölgeleri yeniden

belirlenecek ve bir protokole bağlanarak harita veya kroki üzerinde gösterilecektir (Bakanlar Kurulu, 2009/14809 sayılı karar).

Çalışmanın yapıldığı 2023 yılı itibarıyla Türkiye’de 81 il ve 922 ilçe bulunmaktadır. Ayrıca 81 ilden 30’u Büyükşehir Belediyesi statüsüne kavuşturulmuş, bu illerde bulunan il belediyelerinin varlığına son verilmiş ve 519 ilçe büyükşehir ilçe belediyesi statüsüne alınmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2023). Hâlihazırda bütün illerde İl Emniyet Müdürlükleri, ilçelerde ise İlçe Emniyet Müdürlük veya Amirlikleri kurulmuş durumdadır. Yine 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun’la büyükşehir statüsü verilen vilayetlerde il ve ilçe merkezleri dışında bulunan ve “belde” statüsünde bulunan yerlerin tüzel kişiliği kaldırılmış ve mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Böylece otuz il büyükşehir belediyesi statüsüne alınmış ve bu illerin mülki sınırlarının büyükşehir belediyelerinin sınırları olduğu kabul edilmiştir (6360 Sayılı Kanun, m.1). Ancak bu illerde mülki sınırların tamamı güvenlik hizmetlerinin sunulması bağlamında polis sorumluluk bölgesine alınmamış, bunun yerine bölge sınırlarında gerekli görülen değişikliklerin yapılması ile yetinilmiştir.

2.2.1.1.3. Görevleri

İç güvenlik hizmetleri farklı tür ve nitelikte çok sayıda faaliyeti içinde barındırmaktadır. Bu faaliyetler farklı yasal düzenlemeler kapsamında ve farklı yönetsel mercilerin altında yürütülmektedir. Bununla birlikte kolluk birimleri tarafından yerine getirilen görevler adli ve idari kolluk hizmetleri olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu noktada adli kolluk, Cumhuriyet savcılarının direktifleri altında yürütülen, suç işlendikten sonra harekete geçen ve meydana gelen suçu aydınlatarak faillerini yargısal makamların önüne çıkarmak, kolluk faaliyetleri olarak tanımlanır. İdari kolluk, mülki makamların emir ve komutasında yürütülen, suç işlenmeden önce faaliyet yürüterek suçun işlenmesinin önlenmesi amacı güden, önleyici, engelleyici, koruyucu ve durdurucu nitelikte olan kolluk hizmetleri anlamında kullanılmaktadır. Bununla birlikte idari para cezası, sürücü belgesine el konulması, işyeri kapatma örneklerinde olduğu gibi kamu düzenini bozulmasından sonra da idari kolluk faaliyetleri yürütülmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir (Akyılmaz; Sezginer ve Kaya, 2022: 603-604).

Emniyet Teşkilatının görevleri temel olarak 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nda düzenlenmiştir. Toplam yirmi sekiz madde, on ek madde ve iki geçici maddeden oluşan bu kanunda Teşkilat tarafından yerine getirileceği kabul edilen çok sayıda görev bulunmaktadır. Kanun' un üçüncü maddesinde Teşkilatın genel güvenlikle ilgili görevleri adli-idari kolluk ayrımına uygun bir şekilde ele alınmıştır. Polisin idari kolluk görevleri kapsamında düzenleyici işlemler ile kamu düzenine aykırı fiillerin işlenmesinden önce bu fiilleri engelleme amacıyla hizmet yürüteceği, adli kolluk hizmetleri kapsamında meydana gelen suçlarla ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer yasalarda düzenlenen görevleri yerine getireceği kabul edilmiştir (PVSK, m.2).

2559 sayılı Kanun'un devam eden maddelerinde polisin durdurma ve kimlik sorma yetkisi, parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin denetimi, uyuşturucu, kumar, genel ahlaka dair suçlarla ilgili görevler, önleme araması yapma yetkisi, taşınması veya bulundurulması yasak olan maddelerle ilgili görevler, men etme yetkisi, koruma altına alma ve yakalama yetkisi, kaybolan çocukların araştırılmasına dair görevler, gürültüyü engelleme görevi, zor ve silah kullanma yetkisi, kamusal alanlarla ulaşım araçlarında düzenin sağlanması görevi, basın yayınıla ilgili görevler, istihbarat toplama görevi gibi hususlar düzenlenmiştir (PVSK). 2559 sayılı Kanun'da ağırlıklı olarak polisin idari kolluk hizmetleriyle ilgili görevleri düzenlenmiş, adli kolluk hizmetleriyle ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu'na atıf yapmakla yetinilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004 yılında kabul edilerek yayımlanmış ve ceza muhakemesi sürecinin işleyişi ile bu süreçte görev alan ya da katılan kişilerin hak, yetki veya sorumluluklarını düzenlemiştir (CMK, m.1). Kanun'da özel olarak Emniyet Teşkilatı veya Polis terimleri kullanılmamış bunun yerine diğer iç güvenlik birimlerini de kapsayacak şekilde "kolluk" kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Kanun' un seksen beşinci maddesinde adli kolluk amirinin yer gösterme işlemi yaptırabileceği, doksanıncı maddesinde kolluk görevlilerinin gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yakalama yetkisine sahip olduğu ve yakalama sırasında yapılacak işlemler, doksan birinci maddesinde kolluk amirlerinin belli şartların oluşmasıyla kırk sekiz saate kadar gözaltı kararı verebileceği, doksan sekizinci maddesinde yakalama emri düzenleme yetkisi gibi hususlar düzenlenmiş, kanunun diğer maddelerinde arama yapma ve el

koyma yetkisi, suça ilişkin ihbar ve şikâyetleri alma görevi, şüpheli ölüm olaylarının bildirilmesi, meydana gelen suçlarla ilgili araştırma yapma ve delil toplama, adli kolluk hizmetlerini görme ve kolluk tarafından yürütülen işlemleri engelleyen kişileri men etme gibi görev ve yetkiler düzenlenmiştir (CMK).

Emniyet Teşkilatının adli ve idari görevleri yalnızca PVSK ve CMK’da düzenlenmiş görevlerle sınırlı değildir. Bu kanunlar dışında uluslararası sözleşme, kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik gibi çok sayıda düzenleyici işlemler Teşkilata görev, yetki veya sorumluluk yüklenmiştir. Bu görevlerin tümünün burada sayılması mümkün görülmemektedir. 2009 yılında yayımlanan ve kolluk personeline görev, yetki veya sorumluluk yükleyen mevzuatı ele alan bir çalışmaya göre 2009 yılı itibarıyla kolluk teşkilatlarına görev, yetki veya sorumluluk yükleyen 701 farklı düzenleyici işlemin varlığından söz edilmektedir (Gündoğan; Koç ve Özbudak, 2009). Şüphesiz 2009 yılından bu çalışmanın yapıldığı 2023 yılına kadar geçen yaklaşık on dört yıllık sürede bu düzenleyici işlemlere yenileri eklenmiş ve kolluk teşkilatlarına görev, yetki veya sorumluluk yükleyen düzenleyici işlemlerin sayısı artmıştır. Bu nedenle çalışma kapsamında bu düzenleyici işlemlerin tümüne yer verilmesi mümkün görülmemiş, bunun yerine mevzuatın genel hatlarıyla ele alınmasıyla yetinilmiştir.

2.2.1.2. Jandarma Genel Komutanlığı

İç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesiyle görevli kuruluşların ikincisi Jandarma Genel Komutanlığıdır. Tarihsel perspektifte Türkler tarafından kurulan devletlerin tamamında iç güvenlik hizmetlerinden sorumlu birimler teşkil edilmiştir. Bu birimlere kuruldukları dönemde çeşitli isimler verilmiştir. Karahanlı Devleti döneminde hükümdar ve sarayın güvenliğinin sağlanmasıyla görevli olan birimlere verilen isimlerden biri de “Candar” terimidir. Fars dilinde “silah tutan” anlamına gelen bu terimin günümüzde kullanılan “Jandarma” teriminin kökenini oluşturduğuna dair iddialar ileri sürülmektedir (JGK, 2023).

Temelde askeri yapıya sahip bir kolluk teşkilatı olan Jandarma Genel Komutanlığı, Osmanlı Devleti döneminde Zaptiye Müşirliğine bağlı olarak kurulmuş ancak bu dönemde ortaya çıkan ağır siyasi ve ekonomik bunalımlar iç güvenlik birimlerine de sirayet etmiş ve bu birimlerin yeniden ele alınmaları zorunluluğunu

ortaya çıkarmıştır. Bu zorunluluklar sonucunda 20 Kasım 1879 tarihinde Said Paşa imzasıyla Seraskerliğe gönderilen bir tezkere ile Müşirliğe bağlı olan Zaptiye Teşkilatı, Seraskerliğe bağlı olacak şekilde Jandarmaya dönüştürülerek bir Jandarma Dairesi kurulmuştur (Sönmez, 2007: 171-172).

1879 yılında Şarkî Rumeli Vilayeti adı verilen bölgeyi kapsayacak şekilde Nizamname ile oluşturulan yapının Jandarma Teşkilatının ilk örneğini teşkil ettiği ifade edilmektedir. Nizamname ile yerelde güvenlik hizmetlerini sunma görevi Jandarma Teşkilatına verilmiş, Teşkilatın görev ve sorumlulukları kanun ve nizamnamelerle düzenlenmiştir. Nizamnameye göre Jandarma Teşkilatının temel görevleri, kent ve köyler, yollar ve diğer alanlarda asayiş ve güvenliği sağlamak, vatandaşların toplu olarak bulunduğu yerlerde güvenlik tedbirleri alarak huzuru temin etmek ve böylece toplumsal huzur ve güvenliği sağlamak olarak sıralanmıştır. Ayrıca Nizamname ile Jandarma personelinin görevi sırasında bağlı ve sorumlu olduğu mercileri de düzenlemiş ve Jandarmanın kalkışma amacıyla toplanan grupları engelleme görevleriyle ilgili mülki makamlara bağlı olduğu, meydana gelen suçlarla ilgili yapılacak soruşturmalarda yakalanması gereken şahıslarla ilgili yapılacak işlemlerde adliye memurlarına karşı sorumlu olduğu, cinayet suçu veya şüphesi gibi durumlarda şüpheli şahısların yakalanarak yirmi dört saat içinde polise teslim edileceği kabul edilmiştir (Reyhan ve Sert, 2021: 422).

On dokuzuncu yüzyıl sonlarında iç güvenlik hizmetlerinin sunumunda aksaklıklar baş göstermiş ve asayişin sağlanması giderek güç bir hal almıştır. Bunun üzerine iç güvenlik hizmetlerinin sunumunda görevli personelin denetlenmesi amacıyla 28 Haziran 1896 tarihinde bir Nizamname yayınlanmış ve bu Nizamname ile güvenlik personelinin sürekli olarak denetlenmesi esası kabul edilmiş, bu amaçla denetim elemanları görevlendirilerek denetim elamanları tarafından hazırlanan tahkikat raporlarının Dahiliye Nezaretine gönderileceği belirtilmiştir (Sert, 2019: 488-489). Jandarma Teşkilatının yapılanmasıyla ilgili 1904, 1912, 1917 ve 1919 yıllarında çeşitli nizamname ve kanunlar kabul edilmiş, bu düzenlemelerle Jandarma Teşkilatının adli ve idari mercilerin yönetimi, seraskerlik makamının denetimi altında görev yaptığı, suç şüphesi altındaki şahısların adli merciler önüne çıkarılması, Nizamiye ve Şeriye kadıları tarafından verilen görevlerine yerine getirilmesi ile adli makamlar tarafından alınan

kararların muhatabına tebliğ edilmesi gibi görevler üstleneceği kabul edilmiştir (Çetinkaya, 2020: 976).

1914 yılında Birinci Cihan Harbinin başlamasıyla birlikte mevcut jandarma kuvvetlerine ilave olarak on sekiz taburdan oluşan yeni jandarma birlikleri kurulmuş ve jandarma kuvvetleri sabit ve seyyar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. 1920 yılında Ankara’da TBMM’nin açılmasıyla birlikte Milli Savunma Bakanlığına bağlı olarak görev yapacak olan Umum Jandarma Komutanlığı kurulmuş ve böylece bu dönemde biri İstanbul Hükümetine diğeri TBMM Hükümetine bağlı olan iki farklı Umum Jandarma Komutanlığı varlık göstermiştir. Cumhuriyet Döneminde Jandarma Teşkilatının yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılmış, 1930 yılında yayımlanan 1706 sayılı Kanun’la Jandarma Teşkilatının hukuki statüsü, görevleri ve personeli ile ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir (Atlı, 2020: 1899, 1901).

1937 yılında Jandarma Teşkilat ve Vazife Nizamnamesi kabul edilmiş, 1939 yılında bu Nizamnamede değişiklikler yapılarak Jandarma teşkilatı yeniden organize edilmiştir. Nihayet 1983 yılında kabul edilen 2803 sayılı “Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu” ile birlikte Jandarma Teşkilatı yeniden şekillendirilmiş ve günümüzdeki yapısına kavuşmuştur (Pehlivanlı, 2021). 2016 yılında FETÖ/PDY terör örgütü mensupları tarafından yapılan ve halkın karşı durmasıyla başarısızlıkla sonuçlanan darbe girişimi sonrasında yayımlanan 668, 669, 676 ve 682 sayılı KHK’lar ile Jandarmanın “*silahlı askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir*” şeklindeki tanımı “*Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir*” şeklinde değiştirilmiştir. Jandarma’ nın silahlı kuvvetlere ile ilişkisi kesilerek tamamen İçişleri bakanlığına bağlanmıştır, Personel kaynaklarının temini amacıyla Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuş, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na “Jandarma Hizmetleri Sınıfı” eklenmiş ve disiplin mevzuatı yönünden Teşkilatı TSK’dan ayırarak Jandarma Teşkilatının sivilleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır (Erarslan, 2021: 2025-2029). 2016 yılı ve sonrasında yapılan bu değişikliklerle Jandarma Teşkilatında kapsamlı değişiklikler meydana geldiği, ancak teşkilatın bu değişikliklere hızlı bir şekilde adapte olduğu ve dönüşüm sürecini halen devam ettiği ifade edilmektedir (Durgun; Aydın ve Bucak, 2019: 83).

Bu kapsamda Jandarma Teşkilatının tarihsel perspektifte iç güvenlik hizmetlerinin sunulması bağlamında önemli görevler üstlendiği, askeri yapıya sahip olan bu iç güvenlik biriminin köklü bir geçmişe sahip olduğu ve günümüzde Emniyet Teşkilatı ile birlikte iç güvenlik hizmetlerinin oldukça büyük bir kısmının yerine getirilmesiyle görevli olduğu ifade edilebilmektedir.

2.2.1.2.1. Teşkilatlanma

Jandarma Genel Komutanlığı'nın teşkilatlanma prensipleri 1983 yılında kabul edilerek yayımlanan 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun'un "*Kuruluş ve Teşkilat*" başlıklı beşinci maddesinde "*jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlarında mülki taksimat esas alınır. Ancak geçici olarak birden çok ili içine alan bölge teşkilatı da kurulabilir. Bölge komutanı, bölge teşkilatının konuşlu bulunduğu ilin valisine karşı sorumlu olarak görev yapar.*" şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek Jandarma Teşkilatı'nın teşkilatlanmasında idari bölünmenin esas alınacağı kabul edilmiştir (2803 sayılı Kanun, m.5). Jandarma Teşkilatı Ankara ilinde bulunan Jandarma Genel Komutanlığı ile taşra düzeyinde örgütlenmiş olan çeşitli birimlerden oluşmaktadır. Merkezde Jandarma Genel Komutanına bağlı Teftiş Kurulları Başkanlığı, İç Denetim Başkanlığı, Genel Sekreterlik gibi birimlerin yanında Jandarma Genel Komutanı Yardımcılıklarına bağlı olarak teşekkül ettirilen asayiş, personel, lojistik, istihbarat gibi uzmanlık birimleri ile eğitim birimlerinden oluşmaktadır. Merkez teşkilatının yanı sıra taşrada 81 il düzeyinde konuşlanan İl Jandarma Komutanlıkları ile ilçe düzeyinde konuşlanan İlçe Jandarma Komutanlıkları ve Komando Tugay Komutanlıkları, Jandarma Özel Harekât Birlikleri gibi birimlerle hizmet yürütülmektedir (Jandarma.gov.tr).

2023 yılı itibariyle 194 bin personelin bünyesinde görev yaptığı Jandarma Genel Komutanlığı, Ülke genelinde suç ve suçlularla mücadele faaliyetleri yürütmektedir. Son yıllarda yükümlü personel sayısı azaltılarak profesyonelleşme hedefine ulaşma politikası güden teşkilat bünyesinde uzmanlaşma oranı 2022 yılı itibariyle yüzde 90'a yükselmiştir (JGK Faaliyet Raporu, 2022: 12).

2.2.1.2.2. Sorumluluk Alanları

Jandarma Teşkilatının sorumluluk alanları 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun "Görev ve sorumluluk alanları" başlıklı onuncu maddesinde düzenlenmiştir. İlgili Kanun maddesinde Jandarma Teşkilatının olağan sorumluluk alanının "*Polis Teşkilatının sorumluluk bölgesi ve il veya ilçe belediye sınırları haricinde kalan bölge*" olduğu düzenlenmiştir (2803 sayılı Kanun, m.10). Madde hükmüne 2015 yılında 6638 sayılı Kanun'un 49. maddesi ile "Ancak, belediye sınırları içinde olmakla birlikte hizmet gerekleri bakımından uygun görülen yerler, jandarmanın görev ve sorumluluk alanı olarak tespit *edilebilir.*" şeklinde bir cümle eklenmiştir (6638 sayılı Kanun, m.49). 2016 yılında 6755 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile "*İçişleri Bakanının kararıyla bir il veya ilçenin tamamı polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir.*" (6755 sayılı Kanun, m.11) şeklinde; 2018 yılında 7078 sayılı Kanun'un 49. maddesi ile "*İl ve ilçelerdeki jandarma ve polis sorumluluk alanlarının sınırları, ilçelerde kaymakam, illerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında jandarma ve emniyet temsilcilerinin katılacağı bir komisyon tarafından belirlenir. Komisyon, vali veya kaymakamın çağrısı üzerine toplanır. Büyükşehir, il veya ilçe belediyesi kurulması, kaldırılması ya da kentleşme veya diğer sebeplerle sınırlarda değişiklik olması halinde, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde sorumluluk alanları yeniden düzenlenir. Komisyon tarafından alınan kararlar İçişleri Bakanının onayıyla yürürlüğe girer. Belirlenen sorumluluk alanlarının sınırları karara eklenen bir harita veya kroki üzerinde gösterilir.*" şeklinde fıkralar eklenmiştir (7078 sayılı Kanun, m.49).

Günümüzde Jandarma Teşkilatının sorumluluk bölgesi genel olarak kent dışında kalan kırsal bölgedir. Coğrafi durumun parametre olarak kabul edildiği bu düzende Jandarma Teşkilatı nicelik olarak Emniyet Teşkilatına kıyasla nüfusun daha düşük bir kısmına güvenlik hizmeti sunmakla beraber, bölge büyüklüğü itibarıyla ülkenin önemli bir kısmına tekabül etmektedir. Öyle ki nüfus bağlamında Jandarma Teşkilatının güvenlik hizmeti sunduğu oran yüzde 21 iken, yüzölçümü bağlamında bu oran yüzde 93 olarak ortaya çıkmaktadır (Jandarma.gov.tr).

2.2.1.2.3. Görevleri

Jandarma Teşkilatının görevleri 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun yedinci maddesinde detaylı olarak ele alınmamış, bunun yerine genel hatlarıyla düzenlenmiştir. Mezkûr kanun maddesinde Jandarma Teşkilatının görevleri “Mülki görevler, adli görevler ve askeri görevler” olmak üzere üç ana başlık halinde ele alınmıştır.

Jandarma Teşkilatının mülki görevleri *“Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak, maddenin diğer bentlerinde belirtilen görevler dışında kalan ve diğer kanun ve nizam hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla Jandarmaya verilen görevleri yapmak”* şeklinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda idari kolluk faaliyetleri olarak adlandırılan bu görevler kolluk teşkilatları tarafından meydana gelmesi muhtemel suçların önlenmesi ve böylece kamu düzeninin sağlanması amacına yönelik her türlü faaliyeti kapsamaktadır. Özellikle diğer düzenlemelere atıf yapılan son cümle ile Teşkilata yüklenen çok sayıda görev yasal altyapıya kavuşturulmuştur. Günümüzde çeşitli alanlarda yapılan ve kolluk teşkilatlarına görev, yetki veya sorumluluk yükleyen yüzlerce düzenlemenin varlığı bilinmektedir. Normlar hiyerarşisinde yukarıdan aşağıya hemen her seviyede kolluk teşkilatlarına idari görev yüklenmesi, bir yandan kolluk teşkilatlarının idari görevlerinin çeşitlenmesine diğer yandan idari görevlerin yürütülmesinde çeşitli güçlüklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Nitekim kolluk teşkilatlarına görev, yetki veya sorumluluk yükleyen yasalar ve düzenleyici işlemleri bir araya getirmeyi amaçlayan bir çalışmaya göre 2009 yılı itibariyle 701 düzenleme ile kolluk teşkilatlarına çeşitli görevler yüklenmiştir (Gündoğan, Koç ve Özbudak, 2009).

Jandarma Teşkilatının adli görevleri kanun metninde *“İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek”* şeklinde kaleme alınmıştır. Esasen adli görevler yalnızca Jandarma Teşkilatı ile sınırlı değildir. Jandarma dışında Emniyet Teşkilatı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Orman kolluğu gibi diğer kolluk teşkilatlarına da yüklenen adli görevler, suç işlendikten sonra delillerin toplanması, suç faillerinin yakalanması ve adli makamlar önüne

çıkarılması gibi bir dizi faaliyetten oluşmaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında yürütülen adli görevlerle ilgili yetki Cumhuriyet savcılarına verilmiş ve kolluk teşkilatlarının adli görevleriyle ilgili Cumhuriyet savcılarının direktifleri doğrultusunda görev yapacakları kabul edilmiştir (5271 sayılı Kanun, m.164).

Jandarma Teşkilatının askeri görevleri ise kanun metninde “*Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen askeri hizmetleri yerine getirmek*” şeklinde düzenlenmiştir. Teşkilatın askeri görevleri Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin (JTGY) sekizinci maddesinde “Savaş ve seferberlik durumlarında merkezde Genelkurmay Başkanının talebi üzerine Bakan, taşrada ise garnizon komutanının talebi üzerine vali onayı ile verilecek askeri görevlerin ifası şeklinde karşımıza çıkmaktadır (JTGY, m.8).

2.2.1.3. Sahil Güvenlik Komutanlığı

İç güvenlik yönetiminde görevli diğer bir genel kolluk teşkilatı Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Sahil Güvenlik Komutanlığı 1982 yılında 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile kurulmuştur. Sahil Güvenlik Komutanlığının kanunla ve müstakil olarak kuruluşu 1982 yılında gerçekleşmiş olmakla birlikte Komutanlığın tarihinin Osmanlı Devleti döneminde yürütülen denizcilik faaliyetlerine kadar uzandığı ileri sürülmektedir. Özellikle on dokuzuncu yüz yılın ikinci yarısından itibaren küresel güvenlik konjonktüründe ortaya çıkan değişiklikler Sahil Güvenlik Komutanlığının kuruluşuna zemin hazırlamıştır. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu’nun kabul edilmesi ile birlikte Jandarma Deniz Bölge Komutanlıkları Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlanmıştır. 1984 yılının son gününe kadar Jandarma Genel Komutanlığına bağlı olarak hizmet yürüten Sahil Güvenlik Komutanlığı 1985 yılının ilk gününden itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerine bünyesinde, barış dönemlerinde “görev ve hizmet” yönünden İçişleri Bakanlığına; olağanüstü haller ile savaş dönemlerinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olacak şekilde teşekkül ettirilmiştir (Mil, 2014: 52).

Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu’nun “Kuruluş ve bağlılık” başlıklı ikinci maddesinde 2016 yılında 6755 sayılı Kanun’un 23. maddesi ile yapılan değişikliklerle “*Sahil Güvenlik Komutanlığının Kanun’da belirtilen görev ve hizmetleri yerine getirmek üzere kurulan bir genel kolluk teşkilatı olduğu, Komutanlığın olağan*

dönemlerde İçişleri Bakanlığına bağlı olarak hizmet yürüteceği, savaş dönemlerinde ve seferberlik hallerinde Komutanlığın Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenecek bölümlerinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine gireceği, diğer kısımların olağan görevlerine devam edeceği” hükmü eklenmiştir (6755 sayılı Kanun, m.23). Böylece Sahil Güvenlik Komutanlığı olağan dönemlerde tamamen İçişleri Bakanlığına bağlı hale getirilmiş, savaş ve seferberlik dönemlerinde ise ancak “belli bir bölümünün” Deniz Kuvvetleri Komutanlığına, dolayısıyla askeri yapıya dahil olacağı kabul edilmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığının günümüz idari yapılanması bağlamında Jandarma Teşkilatı ile önemli ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir. Öyle ki gerek personel kaynakları gerekse bağlı bulunan merciler itibariyle neredeyse birebir aynı olan bu iki teşkilat arasındaki en önemli fark, sorumluluk bölgeleri bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu noktada Jandarma Teşkilatı ülkenin kırsal bölgeleri ile Polis Teşkilatının kurulmadığı yerleşim yerlerinde güvenlikle ilgili hizmetler yürütürken Sahil Güvenlik Komutanlığı kuruluş kanununda münhasıran kendisine tahsis edilmiş denizler, boğazlar, karasuları, sahil ve limanlarda güvenlik hizmetleri yürütmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde Sahil Güvenlik Komutanlığının kuruluşunun Türkiye açısından bir zorunluluk olduğu konusunun üzerinde durulmasında yarar görülmektedir. Türkiye, Karadeniz’e 1719 km, Marmara Denizi’ne 1474 km, Akdeniz’e 2025 km ve Ege Denizi’ne 3265 km olmak üzere toplam 8.483 km kıyı şeridinde sahip, üç tarafı denizlerle çevrili olan bir yarımada ülkesidir (Simav ve Şeker, 2013: 2). Bu durum kıyı bölgelerinin güvenliğinin sağlanması noktasında özel bir güvenlik teşkilatı kurulmasını zorunlu hale getirmektedir. Güvenlik hizmetlerinin sunulması bağlamında karada uygulanan yöntem ve politikaların denizlerde aynı şekilde uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle Sahil Güvenlik Teşkilatının kurulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış ve pratik kazanmıştır.

2.2.1.3.1. Teşkilatlanma

Sahil Güvenlik Komutanlığı günümüzde merkez ve taşra düzeyinde teşkilatlanmıştır. Merkezi teşkilatlanması olan Sahil Güvenlik Komutanlığı Karargâhı Ankara ilinde bulunan Sahil Güvenlik Komutanlığının merkez teşkilatı bünyesinde iki Komutan Yardımcılığı, on iki başkanlık ve yedi merkezi birim bulunmaktadır.

Komutanlığın taşra teşkilatı yapısal olarak ülkenin farklı bölgelerine yayılmış durumdadır. 2019 yılı itibariyle İstanbul, İzmir, Samsun ve Mersin illerinde olmak üzere toplam dört ilde bölge komutanlığı düzeyinde teşkilatlanmış olan Sahil Güvenlik Komutanlığının bağlı yedi Ana Ast Komutanlık teşkilatı ve Bölge Komutanlıkları nezdinde teşkilatlanmış on üç grup komutanlığı bulunmaktadır. Bu komutanlıklardan merkez teşkilatında yer alan Sahil Güvenlik İkmal Merkezi Komutanlığı İstanbul ilinde; Sahil Güvenlik İkmal Destek Komutanlığı Samsun ilinde; Sahil Güvenlik Hava Komutanlığı İzmir ilinde; Sahil Güvenlik Hava Komutanlığına bağlı Grup Komutanlıkları Antalya ve Samsun illerinde; Sahil Güvenlik Eğitim ve Öğretim Komutanlığı ve bağlısı Sahil Güvenlik Okul Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Eğitim Merkezi Komutanlığı Antalya ilinde; Sahil Güvenlik Onarım Komutanlıkları İstanbul, Samsun, İzmir ve Mersin illerinde, bölge veya karakol komutanlıklarına bağlı olmakla birlikte taşra teşkilatı kapsamında olmayan “yüzer unsurlar” toplam yetmiş bir üs ve limanda konuşlandırılmıştır (SGK, 2019: 7).

Sahil Güvenlik Komutanlığının teşkilatlanması tarihsel süreçte gelişen ve dönüşen bir görüntü arz etmektedir. Bu gelişim ve değişim sürecinde 2019 yılı ile 2022 yılları arasında Antalya ve Samsun illerinde konuşlu iki adet Hava Grup Komutanlığına Sahil Güvenlik Ege İHA Filo Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Sualtı Eğitim Merkezi Amirliği eklenmiş ve yetmiş bir olan konuşlu üs/liman sayısı seksen beşe yükseltilmiştir. Bu çalışmanın yapıldığı dönemde Sahil Güvenlik Komutanlığı denize kıyısı bulunan yirmi sekiz il ve Van ili olmak üzere toplam yirmi dokuz ilde teşkilatlanmasını oluşturmuştur (SGK, 2023: 6).

Sahil Güvenlik Komutanlığı iç güvenlik birimleri arasında önemli bir yere sahiptir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye’de denizler, kıyılar, sahiller gibi diğer iç güvenlik birimlerinin erişiminin güç olacağı bölgelerde güvenliğin sağlanması ile görevli olan Komutanlık, Türk iç güvenlik sisteminde önemli görevler üstlenmekte ve ifa etmektedir. Bu noktada özellikle göçmen sorunu bağlamında az gelişmiş ülkelere batı ülkelerine doğru yaşanan göçlerde insanların can ve mal güvenliğinin temin edilmesi konusunda Sahil Güvenlik Komutanlığının etkin ve etkili görevleri yerine getirdiğinin vurgulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

2.2.1.3.2. Sorumluluk Alanları

Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun üçüncü maddesinde Komutanlığın görev alanları, üsleri, kadroları ve yerleşme yerlerinin İçişleri Bakanlığınca düzenleneceği kabul edilmiştir. Bununla birlikte Kanun'un "Amaç" başlıklı birinci maddesi ile "Görevler" başlıklı dördüncü maddesinde Komutanlığın sorumluluk alanlarına dair bazı düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Her ikisi de aynı şekilde kaleme alınmış olan mezkûr Kanun maddelerinde Komutanlığın;

- a) *Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün sahillerinde,*
- b) *İç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında,*
- c) *Liman ve körfezlerinde,*
- d) *Karasularında,*
- e) *Münhasır ekonomik bölgesi ve*
- f) *Ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında*

Faaliyet yürüteceği belirtilmiştir (SGKK, m.1, 4). Diğer taraftan 12 Aralık 2016 tarih ve 2016/9743 sayılı Bakanlar Kurulu kararı kapsamında Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği kabul edilmiş ve anılan Yönetmeliğin "Görev ve Sorumluluk Alanları" başlıklı birinci bölümünün "Genel esaslar" başlıklı yedinci maddesinde Komutanlığın görev ve sorumluluk alanları detaylı olarak ele alınmıştır. İlgili Yönetmelik Maddesinde Komutanlığın sorumluluk alanları "*Sahil Güvenlik Komutanlığı, kara ile denizin birleşim noktasından itibaren tüm deniz alanları ve bu alanlar içerisinde bulunan liman tesisleri ve bunlara hizmet veren diğer tesisler, marina, balıkçı barınağı, çekek yeri, dalyan, iskele, rıhtım ve benzeri kıyı tesisleri ile demir yerleri dâhil olmak üzere Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi ile İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, akarsuların denize döküldüğü yerden itibaren sahil güvenlik gemi ve botlarının girebileceği veya ulaşabildiği akarsu içlerinde, münhasır ekonomik bölgesinde, ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanları ile hükümlerlik haklarının korunmasına ilişkin görevler kapsamında uluslararası sularda ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde Uluslararası Denizcilik Örgütüne deklare edilen Türk arama kurtarma bölgesi*

içerisinde kalan karasuları ile uluslararası sularda görevli ve sorumludur. Hizmet gerekleri bakımından uygun görülen diğer yerler Bakanlığın kararı ile sahil güvenliğin görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir” şeklinde düzenlenmiştir (SGK Teşkilat Yönetmeliği, 2017).

Bu kapsamda Sahil Güvenlik Komutanlığının günümüzde faaliyet alanına ve yetkinliklerine uygun olarak Türkiye’nin deniz, kıyı ve karasularında hizmet yürüttüğü, Komutanlığın diğer genel kolluk birimlerine benzer olarak yapılandığı, ancak başta kullanılan hizmet araçları olmak üzere çeşitli bağlamlarda diğer kolluk birimlerinden ayrıştığı ifade edilebilmektedir.

2.2.1.3.3. Görevleri

Sahil Güvenlik Komutanlığının görevleri yapısal olarak benzer bir görüntü arz eden Jandarma Genel Komutanlığından farklı olarak Komutanlığın kuruluş Kanunu’nda daha detaylı olarak ele alınmıştır. Kanun’un “Görevler” başlıklı dördüncü maddesinde Komutanlığın görevleri düzenlenirken özellikle kapsamında hizmet yürütülecek kanunlar ismen telaffuz edilmiş, bu kanunlar; “1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarda Karasuları Dahilinde İcrai Sanat ve Ticaret Hakkında Kanun, 3222 sayılı Telsiz Kanunu, 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 1234 sayılı Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun, 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 2548 sayılı Gemi Sağlık Resmi Kanunu, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 5202 sayılı Deniz ve Kıyılarda Görülecek Başıboş Mayın, Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlerin Yok edilmeleri Hakkında Kanun” şeklinde sıralanmıştır (SGKK, m.4).

Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, Komutanlığın görevlerini zikredilen kanunlarla sınırlı tutmamış, deniz yolu kullanılarak yapılan her türlü kaçakçılık eyleminin önlenmesi, izlenmesi, bu eylemlerde bulunan şahısların yakalanarak gerekli işlemlerin yapılması, deniz veya hava araçları ile işletme ve tesislerden kaynaklanan her türlü kirliliğin önlenmesi, deniz trafiği ve milletlerarası anlaşmalar ile ilgili hükümlerin

uygulanması, *Uluslararası Denizde Arama ve Kurtarma Sözleşmesinin* öngördüğü arama-kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi, sorumluluk bölgesine giren mültecilerin silah, mühimmat gibi savaş araçlarından arındırılmasının sağlanması, sorumluluk bölgesi dâhilinde diğer genel kolluk birimlerince yürütülen faaliyetler ve karada başlayarak denizde devam eden suçların şüphelilerinin yakalanmasında diğer kolluk birimlerine gerekli yardımı yapmak ve bu suçlarla ilgili işlemleri yürütmek ve kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle verilen diğer görevleri yerine getirmek şeklinde çok sayıda görev, Kanun metninde özel olarak düzenlenmiştir (SGKK, m.4).

2.2.2. Diğer Güvenlik Birimleri

İç güvenlik hizmetleri yalnızca yukarıda ele alınan birimler tarafından yürütülmemekte bu birimler dışında teşekkül ettirilerek iç güvenlik hizmetlerinin sunumuyla görevlendirilen farklı birimler de bulunmaktadır. Çalışmanın bundan önceki bölümünde ele alınan iç güvenlik birimleri, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak ve genel kolluk hizmetlerini yürüten, adli ve idari çeşitli hizmetleri yerine getiren kolluk birimleridir. Bu birimler dışında kendi kuruluş kanununda belirtilen amaçları yerine getirmek üzere kurulan ve “Özel kolluk birimleri” olarak adlandırılan bazı teşkilatlar da bulunmaktadır. Bu teşkilatların genel kolluk teşkilatlarından farkları, farklı mercilere bağlı olarak yapılanmaları, farklı mevzuatlar kapsamında hizmet yürütmeleri ve genellikle münhasır bazı faaliyetleri yerine getirme amacıyla kurulmaları şeklinde sıralanırken, benzerlikleri ise başta suçüstü hali olmak üzere suça müdahale yetkisi ve genel kolluğa yardımcı olma görevi olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2019: 36).

Özel kolluk birimlerinin başında kamusal olarak teşekkül ettirilen Milli İstihbarat Teşkilatı gelmektedir. Milli İstihbarat Teşkilatı 1983 tarih ve 2937 sayılı *Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu* kapsamında Başbakanı bağı olarak kurulmuş, 2017 yılında 694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Cumhurbaşkanlığına bağı hale getirilmiştir. 2937 sayılı Kanun’un dördüncü maddesi ile Teşkilata, Devletin genel güvenliğine Anayasal düzene veya milli gücünü oluşturan öğelere karşı ülke içinde veya dışında yürütülen faaliyetler hakkında istihbarat toplamak ve milli güvenlik siyaseti ile ilgili planların hazırlanmasında ve yürütülmesinde ihtiyaç duyulan istihbarî bilgileri toplamak ve ilgili birimlere iletmek,

istihbarata karşı koymak gibi görevler yüklenmiştir (2937 sayılı Kanun, m.4). Millî İstihbarat Teşkilatı bu kapsamda ülke içinde önemli görevler üstlenerek iç ve dış güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Yerinden yönetim birimleri tarafından yürütülen kolluk hizmetlerinin sunumuyla görevli belediye zabıtası, belediye teşkilatı bünyesinde oluşturulan bir kolluk birimi olarak ortaya çıkmıştır. Bu kolluk birimini yasal altyapısını 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu oluşturmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 48. maddesinde düzenlenen belediye teşkilatlanmasında “zabıta” birimine yer verilmiş, Kanun’un 51. maddesinde belediye zabıtasının görevleri; *“beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanması amacıyla belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygulamak”* şeklinde düzenlenmiş ve madde hükmünün devamında görevli belediye zabıtasına mukavemet edenlerin kolluk kuvvetlerine mukavemet göstermiş gibi cezalandırılacakları kabul edilmiştir (Belediye Kanunu, m.48,51). Ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” başlıklı yedinci maddesinde zabıta hizmetlerinin yürütülmesi büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m.7).

İç güvenlik hizmetlerinin sunulmasında görev alan bir diğer kolluk birimi Orman Kolluğu’ dur. Orman Kolluğu, 1956 yılında kabul edilen 6831 sayılı Orman Kanunu’nun yetmiş yedi ve yetmiş sekizinci maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun’un yetmiş yedinci maddesinde Orman Kanunu’nda düzenlenen suçların soruşturulmasında orman memurlarının kolluk görevlisi vasfında olduğu, orman teşkilatında görevli personelin silahlı olarak görev yapabileceği düzenlenmiş, yetmiş sekizinci maddesinde silah taşıma yetkisini haiz olan orman memurlarının belli koşulların varlığı halinde silahlarını kullanabileceği kabul edilmiştir (Orman Kanunu, m.77-78).

1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu’nun altmış sekiz ile seksen ikinci maddeleri arasında köylerde yaşayan vatandaşların ırzını, canını ve malını muhafaza amacıyla köylerde köy korucuları görevlendirileceği, korucuların köy muhtarının talimatları doğrultusunda silahlı olarak görev yapacağı, kendilerine karşı gelenlerin jandarmaya

karşı gelmiş gibi muamele göreceği gibi hususlar ile koruculuk yapmak için gereken şartlar, görev bölgeleri, silah kullanma koşulları, korucular için yasaklanan işler ve korucular için öngörölmüş disiplin hükümleri gibi düzenlemeler yapılarak en küçük yerleşim birimi olan köylerde yürütölecek güvenlik hizmetlerinin çerçevesi çizilmiştir (Köy Kanunu, m.68-82).

1941 tarih ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarını Korunması Hakkında Kanun'un koruma ve ihtiyar meclislerinin çiftçi mallarını korumakla ilgili görevlerinin düzenlendiğı yedinci maddesinde, 442 sayılı Köy Kanunu'nda belirtilen esaslara göre koruculuk görevinin şartlarını taşıyan kişilerin bekçi olarak görevlendirilmelerinin mülki idare amirinin onayına sunulması, bunların sayılarının, çalışma şartlarının, görev alanlarının ve mali haklarının belirlenmesi görevi düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un on ikinci maddesinde görevlendirilen bekçilerin çiftçi mallarını korumak ve bu mallara zarar gelmesi halinde gerekli işlemleri yapmakla yükümlü olduğı, on üçüncü maddesinde doğal afet meydana gelmesi veya genel güvenliğin tehlikeye düşmesi halinde güvenlikle ilgili diğeri hizmetlerde görevlendirilebileceğı kabul edilmiştir (4081 sayılı Kanun, m. 7, 12-13).

İç güvenlik hizmetlerinin sunumunda görev alarak çalışma kapsamında ele alınacak olan son birim özel güvenlik birimidir. Esasen Türkiye'de tek bir özel güvenlik birimi görev yapmamakta, kamusal veya özel farklı yönetim mercilerinin direktifleri altında teşekköl ettirilmiş çok sayıda özel güvenlik birimi bulunmaktadır. Bunula birlikte bu birimlerin tümü aynı yasal mevzuata tabi olarak görev yapmaktadır. 10.06.2004 tarih ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un "Amaç" başlıklı birinci maddesinde özel güvenlik hizmetlerinin kamusal güvenliğin tamamlayıcı bir unsuru olduğı ifade edilmiş, Kanun'un devam eden maddelerinde özel güvenlik hizmetlerinin yürütölmesinde uygulanacak usul ve esaslar düzenlenmiştir. Kanun'un "Ek önlemler" başlıklı altıncı maddesinde *"Kamu güvenliğinin sağlanması yönünden 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile vali ve kaymakamlara verilen yetkiler saklıdır. Bu yetkilerin kullanılması durumunda özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülki idare amirinin ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmek zorundadır"* şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek özel güvenlik personelinin iç

güvenliğin bir unsuru olduğu ve iç güvenlik hizmetlerinin sunulmasında doğrudan görevli olduğu kabul edilmiştir (5188 sayılı Kanun, m. 1, 6).

Özel güvenlik personeli günümüzde maç, konser gibi kitlesel organizasyonlarda güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinde görev aldığı gibi özel işletme veya bölgelerin, hatta kişilerin korunması gibi çok farklı alanlarda hizmet yürütmektedir. Bu durum, özel güvenlik personelinin sayısal olarak artması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Kanımızca turistik mekân ve alanlarda yürütülen güvenlik hizmetlerinde de özel güvenlik personelinin etkin bir şekilde kullanılması mümkündür. Ancak bu şekilde yürütülecek bir güvenlik hizmetinde özel güvenlik personelinin başta yabancı dil olmak üzere turizm açısından gerekli eğitimleri alması gerekliliği de bir zorunluluk olarak görülmektedir.

2.3. Dış Güvenlik

Güvenlik kavramı yalnızca devletlerin sınırları içerisinde korunması gereken bir değer değildir. Devlet, sınırları dâhilinde yaşayan vatandaşların her türlü suça karşı korunması görevinin yanında, sınırları dışından gelebilecek tehdit ve tehlikelere karşı kendisini ve vatandaşlarını korumakla da yükümlüdür. Uluslararası güvenlik ya da dış güvenlik olarak adlandırılan bu durumun korunması amacıyla NATO örneğinde olduğu gibi uluslararası askeri iş birliklerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler örneğinde olduğu gibi barışın korunması amacıyla kurulan örgütler de bulunmaktadır. Bununla birlikte bu örgütlenmelerin savaşların önlenmesi noktasında yetersiz kaldığına dair düşünceler de ileri sürülmektedir (Baylis, 2008: 77). Teknoloji ve ulaşım alanlarındaki hızlı gelişmeler güvenlik paradigmasında iç ve dış ayrımını kaldırmış ve devlet sınırlarının daha soyut bir hal almasına yol açmıştır (Sancak, 2023: 125).

Dış güvenlik ile ilgili faaliyetler günümüzde genellikle silahlı kuvvetler tarafından yerine getirilmektedir. İstihbarat birimleri tarafından desteklenen bu faaliyetler, devletin kara sınırları, hava sorumluluk sahaları ve kıta sahanlığına karşı vaki olacak ihlallerin önlenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu faaliyetler, devlet egemenliğinin bir parçası olarak bağımsızlığını kazanmış her devlet için uluslararası antlaşmalarla güvence altına alınmış genel nitelikte haklar olarak görülmektedir.

Güvenlik hizmetleri kişilerin her türlü saldırı ve suça karşı korunarak emniyet hissi içinde yaşamını sürdürmesi, devletlerin ise sınırlarının ve egemenlik haklarının bir sonucu olarak günümüz modern yönetim düşüncesinde devlet tarafından yürütülen hizmetlerin başında gelmektedir. Bu hizmetler toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi turizm faaliyetlerinde önem kazanmakta ve öncelik arz etmektedir. Turizm hareketlerini etkileyen faktörler arasında yer alan güvenlik olgusu, sektörün sağlıklı bir şekilde işleyişi noktasında vazgeçilmez bir niteliktedir. Bu durum turizm bağlamında güvenlik hizmetlerinde etkinliğin sağlanmasını bir zorunluluk olarak ortaya çıkarmaktadır. Turizm faaliyetleri bağlamında etkin bir güvenlik sisteminin kurulması ise ancak konu özelinde yapılacak nitelikli çalışmalar ile mümkün hale gelecektir.

Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde turizm ve güvenlik kavramları detaylı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu kavramlar tarihsel ve etimolojik olarak irdelenmiş ve günümüzdeki mevcut yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise bu kavramlar harmanlanarak turizm sektöründe emniyet ve güvenlik yönetimi ile Türkiye’de turizm güvenliği ile ilgili mevzuat, uygulama ve pratikler ile ideal bir turizm güvenliği için uygulanması gerektiği değerlendirilen politikalar ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM SEKTÖRÜNDE EMNİYET VE GÜVENLİK YÖNETİMİ

3.1. Turizm Sektöründe Güvenlik

Bireylerin turizm faaliyetlerine katılması çeşitli sebeplerin ve imkânların bir araya gelmesine bağlıdır. Ancak tüm bu unsurların bir araya gelmesi halinde dahi güvenlik gereksinimini karşılayamayan bireylerin turizm faaliyetlerine katılması imkânsızdır. Bu nedenle güvenlik, turizm sektörü açısından vazgeçilemez düzeyde bir ön koşuttur (Balkaner ve Aymanıuy, 2023: 160). Dünya Turizm Örgütü, (UNWTO) turizm faaliyetlerini etkileyen faktörleri emtia, petrol ve döviz piyasaları ile güvenlik durumu olarak sıralamaktadır (Kaya, 2018: 2235). Gerçekten de döviz ve petrol piyasalarında ortaya çıkan dalgalanmalar küresel ölçekte etkiler ortaya çıkarmakta, tüm ülkeler ve emtialar bağlamında fiyatların değişmesine yol açmaktadır. Bu noktada özellikle ulaştırma alanında ortaya çıkan sonuçlar turizm faaliyetlerinin de yoğun olarak etkilenmesini beraberinde getirmektedir.

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkardığı gelir etkisi bakımından küresel ölçekte üçüncü en büyük sektör olduğu ifade edilmektedir (Köşker, 2017: 216). Bu durum, turizm faaliyetlerinin ekonomik bağlamda ilgi çekici olması sonucunu beraberinde getirmektedir. Turizm faaliyetlerinin ekonomik getirilerinden faydalanma hedefi taşıyan ülkelerin her şeyden önce turizm güvenliğini sağlama amacını gerçekleştirecek politikalar belirlemesi bir zorunluluktur. Çünkü ideal bir güvenlik ortamı turizm faaliyetine katılacak bireylerin ilk ve en temel belirleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır (Aras, 2017: 595). Esasen turizm faaliyetlerinde hedef merkezlerin belirlenmesinde, fiyatlar, ulaşım imkânları, doğal ve kültürel özellikler, turizm işletmelerinin durumu ve hatta meteorolojik durumların dahi etkili olduğu ifade edilmektedir (Memiş, 2016: 216).

Turizm faaliyetlerinin işleyişini sekteye uğratan durumlar, alan yazında “Turizm krizi” kavramı ile ifade edilmektedir. Bu noktada turizm krizi, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği bölge olma amacı taşıyan yerlerin güvenlik bağlamında bazı sorunlarla karşı karşıya olması, işletmelerin veya bölgenin olumsuz durumlarının ön plana çıkarak turizm faaliyetlerinin aksamasına yol açan durumlar olarak

tanımlanmaktadır (Öksüz ve Batu, 2017: 105). Turizm krizlerinde güvenlik unsuru diğer tüm parametrelerden daha fazla önem kazanmakta ve krizlerin ortaya çıkmasına daha fazla etkili olmaktadır. Çünkü bireyler, her şeyden önce varlıklarını devam ettirme güdüsü ile hareket etmektedir.

Günümüzde turizm krizlerinin, doğa ile ilgili krizler, güvenlik ile ilgili krizler, sağlık ile ilgili krizler ve teknoloji ile ilgili krizler olmak üzere dört ana başlık altında incelenebileceği ileri sürülmektedir. Bu noktada doğa ile ilgili krizler genellikle doğa kaynaklı olarak gerçekleşen ve ulaştırma, iletişim, konaklama gibi çeşitli ihtiyaçların karşılanmasına güçlük ortaya çıkarak yangın, fırtına, sel, deprem gibi doğal afetleri ifade etmektedir. Güvenlikle ilgili krizler, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği ülkelerde meydana gelen dâhili çatışmalar, siyasi veya toplumsal huzursuzluk, kamu düzeninin tesis edilememesi veya bu türden olayların meydana geldiği sınır komşularına sahip olunması durumlarını anlatmaktadır. Sağlık ile ilgili krizler ise başta bulaşıcı veya salgın hastalıklar olmak üzere, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği yerlerdeki bazı durumları ifade etmektedir. Son olarak teknoloji ile ilgili krizler ise özellikle ulaştırma ve iletişim bağlamlarında var olan sorun ve aksaklıkların ifade edilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Köşker, 2017: 219).

Turizm krizleri ile ilgili yapılan araştırmalar bu göstergeleri doğrular niteliktedir. Örneğin Deniz ve Karadağ tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre yanardağ hareketleri ile meteorolojik olaylar, depremler ve tsunamilerin turizm faaliyetlerinin tehditleri arasında yer aldığı ileri sürülmüştür (Deniz ve Karadağ, 2018: 63). Yakın geçmişte küresel ölçekte ortaya çıkan COVID19 pandemisinin turizm faaliyetlerine önemli ölçüde zarar verdiği ifade edilmiştir (Çetinkaya, Özer ve Altunel, 2020: 79). Yapılan bir diğer çalışmada kendisi güvenlik ihtiyacını karşılamış olmakla birlikte sınır komşularında güvenlik sorunları yaşayan ülkelerin turizm bağlamında tercih edilmediği ortaya çıkmıştır (Sönmez, 2017: 120). Yine Yardı ve Aksöz tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre turizm merkezlerinin seçiminde bölgenin iç dinamiklerinin etkili olduğu ileri sürülmüştür (Yardı ve Aksöz, 2021: 814).

Anılan tüm bu araştırma sonuçlarının Türkiye açısından da geçerli olduğu kabul edilmektedir. Sahip olduğu çeşitli doğal ve kültürel özellikler Türkiye'yi turizm faaliyetleri için bir ilgi odağı haline getirmektedir. Ancak sınır komşusu olduğu

lkelerde meydana gelen bazı i karışıklıkları nedeniyle turizm faaliyetleri açısından Türkiye'nin riskli bölgeler kategorisinde değerlendirildiği ifade edilmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 197). Gerçekten de Türkiye bulunduğu coğrafi pozisyon itibariyle hem deniz turizmi hem de diğer bazı turizm türleri için ideal bir destinasyon görünümü arz etmektedir. Ancak yine aynı coğrafi pozisyon nedeniyle Ortadoğu bölgesine yakın olan ve bu bölgede meydana gelen sorunlardan kolaylıkla etkilenen Türkiye, turizm faaliyetleri açısından riskli bir hal alma potansiyeli de taşıtmaktadır.

Esasen turizm faaliyetleri bağlamında algılanan güvenlik durumu, daha çok konunun psikolojik boyutuyla ilgili olmaktadır. Bu noktada turizm faaliyetlerine katılacak olan bireyler açısından turistik alanlarda, turizm işletmelerinde, sosyal alanlarda, ulaşım araçları ve güzergâhlarında algılanan risk düzeyinin düşük, öngörülen güvenlik düzeyinin yüksek olması turizm faaliyetlerine katılımda teşvik edici birer faktör olarak görülmektedir (Payam, 2015: 320). Bu nedenle turizm güvenliği konusunda uygulanabilecek doğru algı yönetimi ve politikalar ile turistik faaliyetlerin yoğunluğunun arttırılması mümkündür. Bu noktada medya yadsınamaz bir öneme sahiptir. Günümüzde baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji, iletişim ve haberleşme bağlamlarında oldukça işlevsel olan uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Böylece özellikle gelişmiş ülkelerden turizm faaliyetlerine katılacak bireylerin araştırma yapma imkânları ileri seviyelere taşınmış ve uygulanabilir hale gelmiştir. Bu nedenle etkili bir turizm politikasının birincil düzey aracının medya olduğu rahatlıkla ifade edilebilmektedir. Medya marifetiyle bireylerin ve toplumların algıları yönlendirilebilmektedir. şüphesiz bu durum turizm güvenliği açısından da geçerlidir. Bu kapsamda turizm politikalarının belirlenmesi ve merkezlerin güvenliği bağlamlarında medyanın etkili bir şekilde kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir.

3.2. Turizm Sektöründe Güvenlik Yönetimi

Güvenlik kavramı bireylerin günlük hayattaki davranışlarında, düşünsel dünyasında ve algıladığı çevrede kaygı ve korku faktörlerinin yokluğu durumu anlamında kullanılmaktadır (Bahar ve Bilen, 2020: 193). Maslow tarafından literatüre kazandırılan ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında karşılanması zorunlu temel gereksinimlerin hemen ardından ikinci sırada yer alan güvenlik gereksinimi temelde bireylerin mevcudiyetini koruma ve devam ettirme işteğiyle ilgilidir (Seçilmiş, 2009:

153). Esasen insanların kendini koruma ihtiyacı yakın dönemde ortaya çıkmış bir ihtiyaç değildir. İnsanlık tarihi boyunca yaşam süren toplumlar kendi varlıklarını korumak amacıyla diğer toplumlara, hayvanlara, doğaya ve çevresel faktörlere karşı mücadele etmiştir. Bununla birlikte çalışma konusu bağlamında ele alınan güvenlik olgusu daha çok insan kaynaklı tehlikeleri kapsamaktadır.

İnsanlığın yerleşik hayat düzenine geçişi ile ön plana çıkan insan kaynaklı tehlikeler, savaş, hırsızlık, can ve mal varlığına karşı suçlar şeklinde sıralanmıştır. Toplumlar bu türden tehlikelere karşı çeşitli tedbir mekanizmaları geliştirmiş ve engelleme çabası içine girmiştir. Bu tedbir mekanizmalarının başında militarist yapıdaki ordular ile kolluk birimleri gelmektedir. Kolluk birimleri tarihsel perspektifte suçların önlenmesi ve işlenen suçların faillerinin yakalanması sürecinde aktif bir rol oynamış ve oynamaya devam etmektedir. Bununla birlikte güvenlik hizmetlerinin yalnızca kolluk birimleri tarafından etkin bir şekilde yürütülemeyeceğine dair düşünceler de ileri sürülmektedir (Aras, 2017: 588).

Güvenlik faktörü turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi bağlamında vazgeçilemez nitelikte bir ön koşul olarak göze çarpmaktadır. Turizm faaliyetleri ile güvenlik durumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan çalışma sonuçları bir yerin güvenlik algısı ile ziyaret sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre bir destinasyon ne kadar güvenli ise ziyaret eden turistlerin sayısı da o kadar yüksek olmaktadır (Sönmez, 2017: 119). Bu nedenle geleneksel olarak İngilizce deniz, güneş ve kum kelimelerinin ilk harflerinden türetilen “3S” mottosuna yine İngilizce bir kavram olan ve güvenlik anlamına gelen “Security” kelimesinin ilk harfinin de eklenerek “4S” olacak şekilde yeniden ele alınması gerektiği ifade edilmektedir (Payam, 2015: 317). Gerçekten de bireylerin en temel ihtiyaçları arasında yer alan güvenlik gereksinimi turizm faaliyetlerine katılan bireyler açısından da öncelikli ihtiyaçlar arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda turizm gelirlerini artırmayı hedefleyen ülkelerin diğer tüm faktörlerden önce güvenlik ortamını sağlaması ve bunu turizm faaliyetlerine katılacak bireylere duyurarak bu bireylerde güvenlik algısı oluşturması beklenmektedir.

Turizm faaliyetlerine katılımın önemli ölçüde düşmesine yol açan güvenlik risklerinin başında terörizm gelmektedir. Kavramsal olarak terörizm politik gayelerle,

örgütlü, sistematik ve sürekli bir şekilde şiddet kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Salman, 2021: 37). Terörizm, günümüzde ortaya çıkardığı çeşitli olumsuzlukların yanında turizm faaliyetlerinin de ciddi bir şekilde sekteye uğramasına yol açmaktadır. Terörizmin ortaya çıkardığı kaotik durum bireylerin günlük hayatta panik duygusu içerisine girmesine ve genellikle ilgili olumsuz bir algıya kapılmasına yol açmakta ve seyahat etme temeline oturtulan turizm faaliyetlerine katılımın da önemli ölçüde azalmasına yol açmaktadır (Kara, 2018: 29). Bu nedenle terörizm kaynaklı güvenlik risklerinin azaltılması, turizm faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için karşılanması zorunlu bir gerekliliktir (Kaynar ve Ak, 2017: 149). Terörizm kavramının içinde barındırdığı politik gayeler, hedef olarak seçilen bölgelerin her açıdan zarar görmesi gibi sonuçları da kapsamakta ve turizm faaliyetlerini de içine almaktadır. Ayrıca terörizm faaliyetini gerçekleştiren kişiler bu faaliyetleri birer propaganda aracı olarak kullanmakta ve hızlı bir şekilde duyurulmasını amaçlamaktadır. Bu durum, turizm destinasyonlarının güvenlik durumunu araştıran turistlerin algılarının değişmesine yol açmaktadır.

Turizm sektöründe güvenlik konusu günümüzde ulusal sınırları aşarak uluslararası ölçekte yapılan toplantıların öznesi haline gelmiş bir konudur. Nitekim 1982 tarihli “*Acapulco Bildirgesi*”, 1985 tarihli “*Dünya Turizmi Manila Deklarasyonu*”, “*Lahey Turizm Deklarasyonu*” ve “*Turizm Hakları Beyannamesi ve Turizm Kanunu*” gibi belgelerde turizmde güvenlik konusunun ele alınmış olması ve 1991 tarihli “*Dünya Turizm Örgütü Genel Kurulu*” toplantısında turizm sektöründe güvenliğin sağlanması amacıyla bazı önlemlerin tavsiye edilmesi bu durumun göstergelerindendir (Payam, 2015:320). Turizm faaliyetleri ile güvenlik durumu arasında çift taraflı ve etkileşimli bir korelasyon olduğu kabul edilmektedir. Buna göre bir merkezin güvenlik algısının yüksek olması bir taraftan bu destinasyona yönelik turizm faaliyetlerinin artmasına yol açmakta iken diğer taraftan bir destinasyonda turizm faaliyetlerinin artması bu destinasyonda bazı güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Çakmakçı, 2015: 50).

Güvenlik algısının olumsuz bir şekilde etkilenmesine yol açan suç davranışlarını açıklamayı amaç edinen “*Rutin faaliyetler kuramı*” suç işlemeyi alışkanlık haline getiren itiyadı suçlular için bu eylemlerin alışlagelmiş davranışlar olduğunu, suçun

meydana gelmesi için üç faktörün bir araya gelmesi gerektiğini kabul etmektedir. Bu faktörlerin ilki suçun mağduru olma potansiyeline sahip bir hedef, ikincisi suç işleme motivasyonuna sahip bir fail, üçüncü ve sonuncusu ise suçun işlenmesine engel olmakla görevli bir kolluk personelinin yokluğudur. Bu kurama göre güvenli bir ortamın sağlanmasında en önemli rolü güvenlik personeli üstlenmektedir ve güvenliğin sağlanmasının yolu kolluk personeli sayısının artırılmasıdır (Çakmakçı, 2015: 55).

Günümüz modern demokrasilerinde kolluk birimleri tarafından yürütülen hizmetlerin bölgenin gelişmişlik düzeyine işaret ettiği ifade edilmektedir. Kentsel hayatın hemen her alanına dahil olan kolluk birimlerinin varlığı bu noktada güvenli algısının yerleşmesi açısından son derece önemlidir (Bahar, 2021: 1871). Kolluk birimleri günümüzde sosyal hayatın her alanında güvenli sağlamaya yönelik faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetler sırasında vatandaşların bazı özgürlüklerinin kısıtlanması ihtiyacının ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir. Özgürlük-güvenlik dengesi adı verilen bu durumda bireylerin güvenliğin sağlanması amacıyla bazı özgürlüklerinin geçici olacak şekilde kısıtlanması olağan görülmektedir. Ancak kolluk birimleri tarafından kısıtlanan özgürlüklerin sayısının artması turizm faaliyetleri açısından istenmeyen bir durum olarak görülmektedir. Turizm faaliyetlerine katılan bireyler, abartılı kolluk uygulamaları, süreklilik halinde uygulanan kontroller gibi durumlardan rahatsız olması muhtemeldir. Bu nedenle kolluk birimleri tarafından yürütülen hizmetlerin turizm faaliyetlerine katılan bireyleri asgari ölçüde rahatsız edecek şekilde yürütülmesi gerektiği ifade edilmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 201).

Turizm faaliyetlerinin getirisi yalnızca ekonomik değerlerle ölçülen getirilerden ibaret değildir. Bu faaliyetler aynı zamanda gerçekleştirildikleri ülkelerin uluslararası ölçekteki imajını da önemli ölçüde etkilediği bilinmektedir (Öztürk ve Şimşek, 2013: 16). Bu noktada olumlu bir imaja sahip ülkeler turizm faaliyetleri açısından çekici bir hal alırken olumsuz imaja sahip ülkeler yalnızca turizm faaliyetlerinin yapılmasından yoksun kalmamakta aynı zamanda küresel ölçekte olumsuz bir algı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynayan güvenli uygulamalarına özel bir önem verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Bu noktada çeşitlilik gösteren faaliyetlerin tümünü kapsayacak şekilde benzer güvenlik hizmeti uygulamalarının etkin bir sonuç ortaya çıkarmayacağı ve bu nedenle her bölgeye münhasır güvenlik politikalarının belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (Aras, 2017: 598-601). Gerçekten de turizm türlerinin tümüyle ilgili aynı veya benzer güvenlik politikalarının etkinlik düzeyi tartışmalı bir görünüm arz etmektedir. Örneğin yaz turizminin gerçekleştirildiği bölgeler ile kış turizminin veya dini turizmin gerçekleştirildiği bölgeler, bu turizm türlerine katılan kişilerin demografik özellikleri, bu bölgelerde meydana gelen suç olayları gibi birçok noktada farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle uygulanacak güvenlik politikalarının bu parametrelerin her biri göz önüne alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu durum turizm güvenliği konusunun spesifik bir çalışma alanı olarak kabul edilmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3.3. Turizm’de Güvenlik Uygulamaları

Turizm sektöründe güvenliğin sağlanması amacıyla çeşitli politika ve uygulamalar belirlenmektedir. Esasen güvenliğin sağlanması yalnızca turizm sektörü ile sınırlandırılabilir bir beklenti değildir. Güvenlik günlük toplumsal hayatın her alanında devlet tarafından sağlanması beklenen bir ihtiyaçtır. Çalışmanın ikinci bölümünde detaylarıyla birlikte ele alınan güvenlik olgusu bu bölümde turizm sektörü özelinde ele alınacaktır.

Belli bir bölgeye yönelecek olan turizm talebini etkileyen unsurlar; mali krizler, bölgenin politik konjonktürü, güvenlik algısı, savaş ve afet durumları olarak sıralanmaktadır. Yakın dönemde turistik destinasyonları hedef alan terörist faaliyetler bu bölgelerde önemli sorunların yaşanmasına ve turizm talebinin büyük ölçüde düşmesine yol açmıştır (Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 40). Terörist faaliyetlerde ortaya çıkan yoğunluk olağanüstü tedbirlerin süreklilik kazanmasına ve günlük hayatın bir parçası haline gelmesine yol açmaktadır (Sönmez, 2017: 112). Bu durum özgürlük-güvenlik dengesinde güvenliğin ağır basması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Esasen turizm talebini etkilediği kabul edilen bu unsurlardan mali krizler dışındaki unsurların tamamının temelde güvenlikle ilişkili olduğu görülmektedir.

Turizm güvenliği bağlamında bir kavram karmaşasının varlığından söz edilmektedir. Bu noktada her ikisi de İngilizceye “safety” olarak çevrilebilen “güvenlik” ve “emniyet” kavramlarının hangisinin turizm sektöründe karşılık bulduğunun açıklığa kavuşturulması gerektiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda turizm güvenliği, genel anlamıyla turistik bölgelerde insan kaynaklı tehdit ve risklerden korunma hali olarak tanımlanmaktadır. Turizm emniyeti ise turizm güvenliği açısından ortaya çıkması muhtemel tehlike ve risk faktörlerinin belirlenerek bu faktörlerin makul sınırlar içerisinde tutulması amacı taşıyan bir dizi faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Payam, 2015: 319). Turizm sektörü başta terörizm olmak üzere bazı politik belirsizliklere karşı son derece hassas bir görünüm arz etmektedir. Bu nedenle turizm bölgelerindeki yöneticilerin turizm faaliyetlerini sekteye uğratma potansiyeli taşıyan risk faktörlerine karşı tedbirli ve temkinli olmaları bir zorunluluktur. Bununla birlikte güvenlik uygulamalarının üst seviyelerde tutulması turizm faaliyetlerine katılanlar açısından istenmeyen bir durum olarak görülmektedir (Kara, 2018: 34).

Turizm sektöründe etkinliğin sağlanabilmesi amacının ancak güvenli bir destinasyon ile mümkün olabileceği konusunda bir görüş birliği bulunmaktadır. Turizmi etkilediği kabul edilen unsurlar arasında yer alan güvenlik unsuru, diğer tüm unsurlardan daha fazla ön plana çıkmaktadır (Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 49). Bu durumun Türkiye açısından da geçerli olduğu görülmektedir. Gerçekten de Türkiye’de turizm faaliyetlerinin önemli ölçüde azalmasına sebep olan olayların başında PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirilen ve turistik yerleri hedef alan eylemler gelmektedir. 2003 yılında İstanbul’da sinagoglara, HSBC Bankası ve İngiltere Başkonsolosluğuna yönelik eylemler turizm güvenliğini etkileyen eylemlerin başında gelmektedir (Mutlu ve Akbaş, 2016:8). Yine 1993-2006 yıllarında Anadolu’nun farklı bölgelerinde turistleri hedef alan eylemler (Güvenek ve Alptekin, 2015: 28), 2015 yılında Rusya’ya ait savaş uçağının düşürülmesi sonrası ortaya çıkan kriz durumu (Bahar ve Bilen, 2020:200), 2016 yılında FETÖ terör örgütü mensupları tarafından yapılan darbe girişimi gibi olayların tamamı turizm sektörünün güvenlik algısı nedeniyle küçülmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Küresel ölçekte turizm sektörünün güvenlik algısı nedeniyle küçülmesine yol açan en büyük olay ise 11 Eylül saldırıları olarak bilinen ve ABD’de yolcu uçaklarının kaçırılarak terörist eylemlerde kullanılmasıdır. Bu olay sonrasında özellikle hava yolu

ulaşımı büyük bir güvenlik sorunu ile karşı karşıya kalmış ve turizm faaliyetlerinde en yoğun kullanılan ulaşım tercihi olan hava yollarında rezervasyon iptalleri yaşanmıştır (Mutlu ve Akbaş, 2016: 11). Günüümüzde turist kaynağına göre turizm faaliyetlerinin ülke içinden ve ülke dışından turizm olarak ikiye ayrıldığı bilinmektedir. Bu noktada özellikle ülke dışından gerçekleştirilen turizm faaliyetleri havayolu taşıtları kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Hava yollarının güvenliğı ile ilgili ortaya çıkan olumsuz algı turizme esas teşkil eden seyahat faaliyetlerinin durmasına ve turizmin kökten sarsılmasına yol açmaktadır. Bu nedenle 11 Eylül benzeri saldırılar, güvenlik bağılamında oldukça hassas ve kırılğan bir yapıya sahip olan turizm sektörü üzerinde yıkıcı etkiler ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye’de havayolu taşımacılığının hedef alındığı terör eylemlerinin başında 2016 yılında İstanbul ilinde meydana gelen Atatürk Havalimanı saldırısı gelmektedir. 27 Haziran 2016 günü gerçekleştirilen bu saldırı sonucunda Havalimanı içerisinde bulunan 41 kişi hayatını kaybetmiş, 239 kişi yaralanmıştır (Değer, 2017: 107). Saldırıyı gerçekleştiren terör rgtnn Türkiye’nin havayolu ulaşımında kritik bir noktada yer alan ve seyahat edenlerin güvenlik algısını olumsuz derecede etkileme kabiliyeti yüksek olan Atatürk Havalimanı’nı bilinçli bir şekilde hedef olarak setiğı ifade edilmektedir (Uncular ve Kaya, 2023: 1413). Saldırı sonrasında turistlerin Türkiye’nin turizm güvenliğı bağılamında görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmaya katılanlar, insanların yoğun olarak bulunduğı bölgelerde bulunmayı tercih etmediklerini, çevrelerinde gördükleri güvenlik görevlilerinin kendilerini rahat hissetmelerine yol açtığı, bulunduğı coğrafiya itibariyle güvenlik riski yüksek olan ülkelerle sınır komşusu olmasına rağımen Türkiye’nin güvenli bir merkez olduğı gibi cevaplar vermiştir (Kaya, 2018: 2249).

Türkiye, turizm faaliyetleri açısından önemli ülkeler arasında yer almakta ve küresel ölçekte gerçekleştirilen turizm faaliyetleri için potansiyel bir destinasyon görünümü arz etmektedir. Turizm gelirlerinin ülke ekonomisi açısından önemli gelir kaynakları arasında yer aldığı Türkiye’de turistik faaliyetlerin güvenliğinin sağılanması hayati bir konu olarak gündeme gelmektedir. Bu nedenle Türkiye’ye yönelen turizm faaliyetlerinin güvenliğı konusunun gözden geçirilmesi ve yeniden ele alınması gerektiğı değıerlendirilmektedir. Güvenlik riskleri değışen şartlara ve durumlara göre

değişkenlik göstermektedir. Suç işleme potansiyeli olan gruplar veya bireyler başta teknoloji olmak üzere suçun işlenmesini kolaylaştıracak her türlü gelişmeyi takip ederek bu gelişmeleri kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktadır. Bu durum suçla mücadele eden güvenlik birimlerinin de süreklilik arz edecek şekilde bir değişim ve dönüşüm içerisinde olmasını zorunlu kılmaktadır.

Turizm faaliyetleri bağlamında güvenlik olgusu yalnızca turistlerin veya turistik alanların güvenliği ile sınırlı bir olgu değildir. Turizm faaliyetine katılan bireylerin seyahat etmeye başladıkları andan turizm faaliyetini tamamlayarak ikametine döndüğü ana kadar olan süreçte farklı kişiler tarafından farklı fiziki ortamda ve farklı kurallar kapsamında yürütülmektedir. Hal böyle iken turizm faaliyetlerinin tümünde tekdüze bir şekilde güvenlik hizmeti sunulmasının etkin olmayacağı gibi etkili bir sonuç da veremeyeceği açıktır. Bu nedenle kanımızca turizm güvenliği faaliyetlerinin parçalar halinde bölünerek, her bölüme özgü kurallar çerçevesinde yürütülmesi daha sağlıklı bir güvenlik hizmeti sunulmasına yol açacaktır. Şüphesiz güvenlik hizmetlerinin tümünde amaç güven duygusunun tesis edilmesidir. Ancak amacın aynı olması sürecin de aynı olmasını şart koşmamaktadır. Kanımızca turizm faaliyetleri kapsamında sunulacak güvenlik hizmetlerinin; turist güvenliği, turistik işletme güvenliği, turistik alan güvenliği, turizm güzergâhı güvenliği, yerin güvenliği, sosyal alanlarda güvenlik ve havalimanları ile sınır kapılarında sunulacak güvenlik hizmetleri başlıkları altında incelenmesi mümkündür. Çalışmanın devam eden bölümlerinde bu başlıklar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3.3.1.Turist Güvenliği

Turizm güvenliği bağlamında ele alınması gerektiği değerlendirilen ilk başlık turist güvenliğidir. Turist kavramı genel manasıyla turizm faaliyetine katılan bireylere verilen isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılan bireyler, güvenlik durumuyla ilgili risk algıladıklarında faaliyetten katılmaktan vazgeçme veya destinasyon değişikliğine gitme yollarından birini tercih etmektedir. Bu noktada turist güvenliği kavramı turizm merkezlerine ziyarette bulunan bireylerin can ve mal varlıkları ile manevi değerlerine gelmesi muhtemel zararların önlenmesi, bu bireylerde güvenlik algısının tesis edilmesi ve böylece turistlerin güvenlik bağlamında algılanan risk

düzeyinin düşük tutulması şeklinde tanımlanmaktadır (Balkaner ve Aymankuy, 2023: 161).

Günümüzde turizm faaliyetlerine katılan bireylerin güvenliklerinin sağlanması için çeşitli güvenlik tedbirleri alınmakta ve bu yönde politikalar uygulanmaktadır. Ancak uygulanan bütün önleyici politikalara karşın bu bireyler güvenlikle ilgili bazı tehlikelerle karşı karşıya kalabildiği veya suç mağduru durumuna düşebildiği ifade edilmektedir (Aras, 2017: 594). Turistlerin suç işleme potansiyeli olan bireyler tarafından hedef olarak seçilmesinin bazı sebepleri olduğu ileri sürülmektedir. Her şeyden önce turistler ekonomik değeri olan eşyalarını yanlarında veya üzerlerinde taşımaktadır. Bu durum bu eşyalara karşı işlenecek suçlarda motive edici olmaktadır. Turistlerin hedef olarak seçilmesinin ikinci sebebi turizm faaliyetleri süresince rahat davranmaları ve savunma güdülerinin açık olmamasıdır. Üçüncü ve sonuncusu turistler sınırlı zamanlarını turizme ayırma düşüncesi ile hareket etmekte ve işlenen suçların güvenlik birimlerine bildirilmesinde istekli olmamaktadır (Çakmakçı, 2015: 51-52).

Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin karşı karşıya kalması muhtemel suçların beş başlık altında ele alınabileceği ifade edilmektedir. Bunlardan ilki tesadüfi olarak suç mağduru olma durumudur. Herhangi bir suçun işlenmesi sırasında tesadüfen orada bulunan ve suç mağduru durumuna düşen turistler bu kategoride yer almaktadır. İkincisi turizm faaliyetinin gerçekleştirildiği bölgenin potansiyel risk seviyesinin yüksek olması durumudur. Riskli bölgelere ziyaret gerçekleştiren ve suç mağduru olan turistler bu kategoride yer almaktadır. Üçüncüsü turizm faaliyetlerinin yapısından kaynaklanan suç mağduru olma durumudur. Turizm faaliyeti sırasında olağan dışı risk olarak suç mağduru olan turistler bu kategoride yer almaktadır. Dördüncüsü turistlerin yasalarda suç olarak belirlenmiş eylemlerde bulunarak suça karışması durumudur. Sonuncusu ise terörizm örneğinde olduğu gibi turistlerin bilinçli bir şekilde hedef olarak seçilmesi durumudur (Öztürk ve Şimşek, 2013: 17).

Araştırmalar yukarıda ele alınan suç mağduru olma başlıkları dışında turizm faaliyetlerine katılan bireylere karşı işlenmesi muhtemel spesifik bazı suç türlerinin de olduğunu ortaya koymaktadır. Bu suç türlerinin başında “Hanuççuluk” gelmektedir. Hanuççuluk kavramı turizm faaliyetlerine katılan bireylere satılabileceği düşünülen bir mal veya hizmetin turistleri sözlü veya fiili baskı altına alarak cebren satılmaya

alışılması anlamında kullanılmaktadır. Bunun dışında uyururucu suçları, cinsel suçlar, ekonomik suçlar ve terörizm turizm faaliyetlerine katılan bireylere karşı işlenmesi muhtemel diğeri suçlar olarak sıralanmaktadır (Tataroğlu ve Subaşı, 2009: 86). Bunlar dışında turizm faaliyetlerine katılan bireylerin karşılaşması muhtemel sokak suçları, organize suçlar, insan ticareti ve organ ticareti gibi suçların da bulunduğu, bu noktada organ ticareti suunun giderek bđyđyen bir alan haline geldiği ve adeta yeni bir turizm tđrđ olarak ortaya çıktığı yđnđnde gđrđřler de ileri sđrđlmektedir (Alp ve Őnlđ, 2019: 216).

Turizm faaliyetlerine katılmayı dđřđnen bireylerin, faaliyet đncesi ziyaret edeceği bđlgeler hakkında birtakım araştırmalar yaptığı bilinmektedir (Őksđz ve Batu, 2017: 102). Temelde ekonomik bir faaliyet alanı olarak gđrđlen turizm faaliyetlerine katılan bireyler rasyonel birer tđketiciler olarak ussal bir değerlendirme yapmaktadır. Bu değerlendirmede özellikle gđvenlikle ilgili riskler, bireylerin kararları đzerinde ciddi bir etkiye sahip olmakta ve destinasyon değerikliği veyahut katılma isteğinden vazgeçme gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Sđnmez, 2017: 119). Bu bağlamda turizm gđvenliđi noktasında turist gđvenliđi ilk ve en đnemli başlık olarak ortaya çıkmaktadır.

Turizm faaliyetlerine katılan bireyler her şeyden đnce kendi varlıklarını devam ettirmek, can ve mal gđvenliđi ile ilgili riskleri đngđrerek buna gđre tedbirli davranma gđdđsđyle hareket etmektedir. Bu nedenle turizm gđvenliđi bağlamında tedbir alınması gereken en đnemli alan turistlerin gđvenliđinin sağlanmasıdır. Kanımızca turizm faaliyetleri sırasında işlenen suçların kategorize edilerek turizm merkezlerinin durumu gđz đnđne alınmalı ve buna gđre tedbir mekanizmaları geliştirilmelidir.

3.3.2. Turistik İşletme Gđvenliđi

Turizm sektđrđnde gđvenliđin sağlanması bağlamında ele alınabilecek ikinci başlık turistik işletmelerde gđvenliđin sağlanmasıdır. Turizm faaliyetlerine katılan bireyler başta konaklama olmak đzere belli alanlarda hizmet alma beklentisiyle yola çıkmaktadır. Bu bireyler turizm faaliyeti sđresince belli bir işletmede konaklamakta ve çeşitli seyahat, gıda, temizlik, alışveriş hizmeti sunmakta olan çeşitli işletmelerden hizmet almaktadır. Bu işletmelerde ortaya çıkabilecek gđvenlik sorunları turistlerin gđvenlik algılaması đzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarabilmektedir.

Günümüzde hizmet sektöründe giderek artan rekabet ortamı işletmelerin rakiplerine kıyasla ön plana çıkma gayretini de beraberinde getirmektedir. Turistik işletmeler kurumsallaşma çabası içinde hizmet alanların ihtiyaç ve beklentilerini karşılama noktasında çeşitli inovatif uygulamalar geliştirerek bireylerin işletme ile ilgili algılarını yönetme gayreti göstermektedir (Hamzaçebi ve Yozgat, 2019: 57). Araştırmalar turizm faaliyetlerine katılan bireylerin güvenlik algılarının özellikle konaklama işletmelerinde oluştuğunu, bu bireylerin konaklama işletmelerindeki güvenlik hizmetlerine özel bir önem atfettiğini ortaya koymaktadır (Balkaner ve Aymankuy, 2023: 172).

Turistik işletmelerde yeterli güvenlik önlemlerinin alınmamasının suçlular için teşvik edici olabileceği ifade edilmektedir. Bu noktada yeterli aydınlatma sağlanamamış olan yerler, kameraların görüş alanı dışında kalan bölgeler veya güvenlik personeli istihdam edilmemiş konaklama tesislerinin suç işleme potansiyeli olan kişiler için bir fırsat, turizm faaliyetlerine katılan bireyler için ise bir tehlike oluşturduğu ileri sürülmektedir (Çakmakçı, 2015: 51). Turizm faaliyetleri kapsamında güvenlik durumu yalnızca turistler açısından değil, turizm faaliyetinin gerçekleştirileceği bölgenin yöneticileri ile işletme yöneticileri açısından da hayati önem arz etmektedir (Öztürk ve Şimşek, 2013: 23). Turistik işletmelerde sunulan güvenlik uygulamaları temelde işletme yönetimleri tarafından belirlenmekte ve pratiğe kavuşmaktadır. Bu nedenle turistik işletmelerde güvenlik hizmetlerinin sunumunda en etkili aktör işletme yönetimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin turistik işletmelerde özellikle mali bazı suçlar ile yangın veya saldırı gibi suçlarla, turizm faaliyeti öncesi sahte rezervasyonlar veya dolandırıcılık suçlarıyla karşı karşıya kaldığı ifade edilmektedir (Balkaner ve Aymankuy, 2023: 161).

Güvenlikle ilgili olumsuz durumların turizm faaliyetleri üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir. Herhangi bir turizm faaliyetine katılacak olan bireylerin her şeyden önce turizm faaliyetinin gerçekleştirildiği bölgenin güvenlik durumu ile ilgili araştırma yaptığı bilinmektedir. Turizm faaliyetinin gerçekleştirileceği bölgenin olumsuz bir güvenlik algısına sahip olması bireyler açısından istenen bir durum değildir. Bu durum, güvenliğin turizm üzerindeki negatif etkisi olarak tanımlanmaktadır (Çakmakçı, 2015: 57). Bu bağlamda turizm faaliyetlerinin hedefi

olmayı amaçlayan bölgelerde yapılması gereken işlerin başında güvenliğin sağlanması geldiği kabul edilmektedir. Turistik destinasyonun güvenliğinin sağlanacağı bölgelerin başında turistik işletmeler gelmektedir. Turistik işletmeler, turizm faaliyetlerine katılan bireylerin en savunmasız olduğu alanlardır. Bireyler bu işletmelerde konaklamakta ve yeme-içme, uyuma gibi temel ihtiyaçlarını gidermektedir. Bu nedenle turistik işletmelerin güvenliğine özel bir önem verilmesi gerekmektedir.

Serbest piyasa ekonomisi düşüncesi başta fiyatlar olmak üzere piyasa aktörlerine birtakım serbestlikler verilmesini öngörmektedir (Acar, 2009: 20). Böylece piyasa aktörleri fiyatlar, harcamalar, politikalar ve sunulacak hizmetler gibi konularda özgürce karar alabilmektedir. Diğer taraftan serbest piyasa ekonomisinin öngördüğü bir diğer düzen de rekabetçi düzendir. Bu noktada turistik işletmelerin rekabetçi düzen içerisinde ön plana çıkmak ve tercih edilebilmek amacıyla sunulan turizm faaliyetlerinde çeşitlendirme yolunu tercih ettikleri ifade edilmektedir (Seçilmiş, 2009: 153). Turistik işletmelerin tercih edilmesi noktasında önemli göstergelerden biri de işletme yönetimi tarafından güvenlikle bağlamında sunulan hizmetler ve uygulanan politikalar. Bu bağlamda turizm faaliyetlerinin geliştirilebilir ve sürdürülebilir halde tutulabilmesinin ancak etkili güvenlik politikaları ile mümkün olacağı değerlendirilmektedir.

3.3.3.Turistik Alan Güvenliği

Turizm güvenliği bağlamında ele alınabileceği değerlendirilebilen bir diğer alan turistik alan güvenliğidir. Çalışma kapsamında turistik alan kavramı ile kastedilen lokasyonlar turizm faaliyetlerinin niteliği itibarıyla turistlerin ziyaretin konu olan mekanlardır. Çalışmanın birinci bölümünde detaylarıyla ele alındığı üzere turizm faaliyetleri çeşitli başlıklar altına incelenmektedir. Bu başlıklardan biri de amaçlarına göre turizm çeşitleridir. Amaçlarına göre turizm çeşitleri; deniz turizmi, kongre turizmi, termal turizm, kış turizmi, inanç turizmi ve kültür turizmi gibi alt başlıklar altında incelenmektedir. Bu turizm türlerinin her biri turizm faaliyetlerine katılan bireylerin farklı lokasyonları ziyaret etmesini ihtiva etmektedir. Örneğin deniz turizmi açısından ziyaret edilen alanlar denizler, sahiller ve buralarda faaliyet gösteren işletmeler iken, termal turizm açısından ziyaret edilen alanlar kaplıca olarak adlandırılan ve yer altındaki sıcak su kaynaklarının yeryüzüne çıktığı alanlar, inanç turizmi açısından ise tinsel olarak

kutsal olduğuna inanılan veya kutsallık atfedilen lokasyonlardır. Çalışma kapsamında bu yerlerin geneli “turistik alan” başlığı altına incelenecektir.

Türkiye, küresel ölçekte gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin hedef destinasyonu olma noktasında ilk on içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte bulunduğu coğrafya itibariyle sorunlu sınır komşularına sahip olmasının Türkiye’ye yönelen turizm faaliyetleri üzerinde bir baskı oluşturduğu ifade edilmektedir (Kaya, 2018: 2248). Gerçekten de turizm faaliyetleri, özellikle güvenlik bağlamında ortaya çıkan olumsuzluklar karşısında oldukça hassas ve kırılgan bir yapıya sahiptir. Günümüzde gelişen teknolojinin ortaya çıkardığı sonuçlardan biri de iletişim alanında gerçekleşen baş döndürücü hızlanmadır. Öyle ki dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olayın dakikalar içerisinde binlerce kilometre ötesinden duyulması ve öğrenilmesi mümkün hale gelmiştir (Bahar ve Bilen, 2020: 194). Bu durum, turizm sektörü açısından istenmeyen sonuçların ortaya çıkması ihtimalini beraberinde getirmektedir. Turistik bir lokasyonda olsun veya olmasın herhangi bir ülkede güvenlik noktasında yaşanan sorunlarla ilgili haberler, hızlı bir şekilde küresel düzleme yayılmakta ve bölgenin güvenli olmadığı ile ilgili bir algı oluşturmaktadır. Bu durum bireylerin aklında ülkenin veya bölgenin adeta bir güvenlik kimliği gibi kalıcı olmaktadır.

Günümüzde turizm faaliyetlerini gerçekleştiren veya katılan bireyler ile aracılık eden acentelerin tercihlerini etkileme niteliğine haiz birçok unsurun varlığı bilinmektedir. Bu unsurlar; turizm faaliyeti gerçekleştirilmesi düşünülen bölgenin idari, siyasi, sosyal ve ekonomik durumu, turizm açısından çekici doğal ve beşerî zenginlikler şeklinde sıralanmaktadır (Güvenek ve Alptekin, 2015: 24). Bu noktada kültür turizminin hedefi olan doğal ve beşerî yapıların çökme veya yıkılma tehlikesi, spor turizminin de içerik yönüyle çeşitli riskleri içinde barındırdığı ifade edilmektedir (Balkaner ve Aymankuy, 2023: 162). Bu yönüyle turistik alanlarda güvenlik, yalnızca suç işleme ihtimaline karşı yürütülen güvenlik faaliyetleri ile sınırlı kalmamakta aynı zamanda turistlerin farklı sebeplerle karşı karşıya kalması muhtemel risklerin de ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir.

Günümüzde kentleşme düşüncesine hâkim olan ilkelerden biri de suçun işlenmesine engel olacak yapıda kentler kurulmasıdır. Ancak turizm faaliyetlerinin

oldukça hızlı bir şekilde gelişmesi, bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği lokasyonlarda gerçek anlamıyla sağlıklı bir kentsel yapı kurulumuna izin vermemekte ve bu durum turistik alanlarda güvenlik risklerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Çakmakçı, 2015: 50). Yine turistik alanları hedef alan terörist eylemler bu alanlarla ilgili olumsuz bir güvenlik algısının ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Çelik ve Karaçuka, 2017:315). Nitekim Türkiye’de 1990’lı yıllarda PKK terör örgütü tarafından turistik alanları hedef alan eylemler sonucunda turist sayısının yüzde 20 oranında azalması bu durumun göstergelerindendir (Tataroğlu ve Subaşı, 2009: 80).

Turistik alanlarda güvenlik hizmetlerinin sunulması görevi genel kolluk birimleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu nedenle turistik alanların güvenliği noktasında genelde devlet ve özelde kamu yöneticileri aktif bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan turistik alanlarda gereğinden fazla ölçüde güvenlik personeli veya tedbirlerinin turistler üzerinde olumsuz etkileri de olduğu ifade edilmektedir. Bu düşünceye göre herhangi bir turistik alanda çok fazla güvenlik tedbiri veya personelinin varlığı, turizm faaliyetlerine katılan bireylerin zihninde her an bir tehlike meydana geleceği hissi oluşturmaktadır. Bu nedenle turistik alanlarda alınacak güvenlik tedbirlerinin gereği kadar ve mümkün olduğunca sivil kıyafetli güvenlik personeli tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir (Aras, 2017: 595).

3.3.4.Turizm Güzergâh Güvenliği

Turizm güvenliği bağlamında ele alınabilecek başlıklardan biri de turizm güzergâhında yürütülecek güvenlik tedbirleridir. Turizm faaliyetleri temelde seyahat eylemi üzerine kurulmuş faaliyetlerdir. Turizm faaliyetlerine katılan bireyler gerek ikametleri ile turizm faaliyetinin gerçekleştirileceği alan arasında gerekse turistik işletmeler ile turistik veya sosyal alanlar arasında seyahat etmektedir. Bu durum turizm güvenliği noktasında tedbir politikaları geliştirilebilecek yeni bir alanın ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Turizm ulaşımı üzerinde yapılan çalışmalar turistlerin ülkeler arası seyahatlerde yoğun bir stres altında kaldığına işaret etmektedir. Özellikle 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde meydana gelen ve 11 Eylül saldırıları olarak bilinen eylemler, küresel ölçekte turizm faaliyetlerine katılan bireylerin seyahat fikirleri üzerinde ciddi

bir kırılmaya yol açmış ve algılanan risk düzeyini yükseltmiştir (Payam, 2015:321). Esasen 11 Eylül saldırıları yalnızca turizm faaliyetlerine katılan bireyler açısından değil, küresel düzlemde herhangi bir sebeple seyahat eden bireylerin zihninde havayolu taşımacılığının risklerinin yeniden gözden geçirilmesine ve kullanımından vazgeçilmesine yol açmıştır. Havayolu taşımacılığı ile ilgili ortaya çıkan bu olumsuz algı, havayolu şirketlerinin oldukça büyük ekonomik kayıplar yaşamasına yol açmış ve bu durum yıllarca devamlılık göstermiştir (Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 48).

11 Eylül saldırıları turizm faaliyetlerine olan talebin de önemli seviyelerde azalmasına yol açmış küresel ölçekte turizm sektörü bir kırılma evresine girerek olumsuz bir şekilde etkilenmesine yol açmıştır. Saldırıları havayolu taşımacılığında kullanılan uçaklar kullanılarak yapılmış, bunun sonucunda havayolu ulaşımının yüzde otuzlara varan kayıplar yaşamasına yol açmıştır. Diğer taraftan saldırıların etkileri yalnızca havayolu ulaşımı ile sınırlı kalmamış, tüm ulaşım biçimlerini ve hatta turizm faaliyetleri kapsamında hizmet sunan otel, işletme gibi diğer sektörlerin de etkilenmesine yol açmıştır (Mutlu ve Akbaş, 2016: 5).

Turizm faaliyetlerinde güvenliğin sağlanması bağlamında turizm güzergâhlarında alınacak tedbirler, bir taraftan geniş bölgelerde güvenliğin sağlanması ihtiyacını ortaya çıkarırken diğer taraftan çok yönlü ve çok paydaşlı bir katılım ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Yolların altyapı ve bakımı, trafik düzeni, alan dinlenme tesislerinde güvenliğin sağlanması, toplu taşıma gibi farklı ve çok yönlü birden fazla yönü bulunan güzergâh güvenliği konusu bu yönüyle başlı başına bir çalışma konusu olabilecek düzeydedir. Turizm güzergâhında güvenliğin sağlanması bağlamında yapılan çalışmalar Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin özellikle trafik akışı konusunda olumsuz bir algıya sahip olduğunu göstermektedir (Tataroğlu ve Subaşı, 2009: 78). Yine turizm faaliyetlerine atılan bireylerin toplu taşıma alanında güvenlik algısı ile ilgili yapılan çalışmalar turistlerin Türkiye’de toplu taşıma faaliyetlerinin güvenli olmadığı şeklinde bir algıya sahip olduğu sonucuna varmıştır (Seçilmiş, 2009: 159).

Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin herhangi bir olay yaşandıktan sonra ortaya çıkan güvenlik prosedürünün başarısından çok olayların engellenme başarısı ile ilgilendiği ileri sürülmektedir (Aras, 2017: 595). Bu nedenle turizm yolu üzerinde güvenliğin sağlanması noktasında elde edilmesi hedeflenen amacın muhtemel olayları

önlemek olması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu amaç doğrultusunda güzergâh güvenliğini sağlayacak tedbirler merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında ortaklaşa belirlenmeli ve uyum içinde yerine getirilmelidir. Ayrıca güzergâh üzerinde yürütülecek güvenlik önlemlerinin bölgesel dinamikler göz önüne alınarak bölgeye münhasır şekilde ve nitelikte belirlenmesi ve uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

3.3.5. Destinasyon Güvenliği

Turizm sektörü bağlamında güvenlik hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması gereken noktalardan biri de turizm merkezleridir. Destinasyon kavramı varılacak olan yer, sahip olduğu nitelikler nedeniyle turizm faaliyetlerin katılan bireyler açısından çekici özelliği olan bölge, turistler ile bölge halkının birlikte olduğu yer, bireysel seyahatlerin hedefi olan lokasyon gibi şekillerde tanımlanmaktadır (Ünal ve Çelen, 2020: 31-32). Bu bağlamda destinasyon teriminin turizm faaliyetlerinin hedefi olan bölge ve bu bölgede yürütülen hizmetlerin tümünü kapsadığı ifade edilebilmektedir. Turizm yerlerinin birden çok ve farklı birimin yer aldığı karmaşık bir yapıya sahip olduğu ileri sürülmektedir. Diğer taraftan turistik merkezlerin ortak özelliklerinin *“çekicilik, imaj, konaklama, yeme-içme, park, müze, ören yeri ve benzeri eğlence-dinlenme imkânlarının varlığı gibi bir takım ürün ve hizmetlerin karışımı”* olduğu belirtilmektedir (Kavacık, Zafer ve İnal, 2012: 171).

Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin davranışlarını konu alan çalışmalar herhangi bir yere yönelik faaliyetlere katılan turistlerin bu destinasyonu tekrar tercih etmesi noktasında imaj faktörünün çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Pizam, 1999:5). Bir merkezin imajı ile ilgili algı oluşum sürecinde güvenlik faktörü en önemli göstergelerden biri olarak görülmektedir. Nitekim araştırmalar da turizm faaliyetlerine katılım öncesi bireylerin güvenlik algısını ilk sırada göz önüne aldığını göstermektedir (Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 49).

Günümüzde turistik destinasyonların güvenlik durumu ile algının medya tarafından yönlendirilmeye açık bir görünüm arz ettiği ifade edilmektedir. Latince kökenli “Medium” kelimesinden türetilen ve bilginin kişilere veya kitlelere aktarılmasında aracılık ettiği kabul edilen medyanın, teknoloji alanında ortaya çıkan gelişmelerle birlikte bilgi verici özelliğinin yanı sıra yönlendirici olma özelliğine de

kavuştuğu ileri sürülmektedir (Bozkurt ve Demir, 2023:26). Nitekim 1990 yılında meydana gelen körfez savaşı sırasında CNN kanalının savaş bölgesinden sürekli yayın yapması sonucunda turizm faaliyetlerinin bu bölgede uzun bir sekteye uğraması bu teoriyi destekler niteliktedir (Göçen, Yirik ve Yılmaz, 2011:494).

Turizm faaliyetlerini gerçekleştirileceği yerlerde meydana gelen ve güvenlik bağlamında sorunlu bir alan algısı oluşturan olayların turizm faaliyetlerini çok hızlı bir şekilde etkilediği ifade edilmektedir (Yardı ve Aksöz, 2021: 797). Yine turistlerin destinasyon algısının oluşmasında medya başta olmak üzere, turistlerin kendilerinin veya tanıdıklarının yaşadığı olaylar gibi birçok faktörün etkili olduğu kabul edilmektedir (Seçilmiş, 2009: 155). Turistik merkezlerin güvenlikle ilgili algısını olumsuz bir şekilde etkileyerek turizm imajının zedelenmesine yol açan durumların başında terörist eylemler gelmektedir. Terörizm faaliyetlerinin turistik yerlere yönelen talebi önemli ölçüde azalttığı belirtilmektedir (Deniz ve Karadağ, 2018: 66). Terörist eylemler turistler açısından öldürülme, yaralanma gibi can güvenliğinin tehdit edildiği potansiyel riskler ortaya çıkarmaktadır. Bu durum terörist eylemlerin gerçekleştirildiği veya gerçekleştirilmesi ihtimali taşıyan yerlerin olumsuz bir güvenlik imajına sahip olmasına ve tercih edilmemesine yol açmaktadır (Kaya, 2018: 2249). Bu noktada terörist eylemlerin altı aydan bir yıla kadar gerçekleşmemesi halinde turizm talebinin canlanmaya ve harekete geçmeye başladığı ileri sürülmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 201).

Turizm faaliyetleri yalnızca belli bölgelere gerçekleştirilen faaliyetler değildir. Günümüzde turizm faaliyetlerinin çeşitli alternatif merkezleri bulunduğu bilinmektedir. Alternatif destinasyonların varlığı turizm faaliyetlerinde rekabetçi bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Rekabetçi bir piyasada turist tercihlerinin belirlenmesinde güvenlik unsuru, anahtar bir rol üstlenmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 186). Gerçekten de konu ile ilgili yapılan araştırmalar bir mali başarı veya başarısız olma durumunun güvenlik algısı ile yakın ilişki içinde olduğunu göstermektedir (Alp ve Ünlü, 2019). Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin bu faaliyetler sırasında güvenlikle ilgili olumsuz duruma tanıklık etmesi halinde farklı yerleri tercih etmekten turizm faaliyetinin iptal edilmesine kadar çeşitli şekillerde refleks gösterebildiği ifade edilmektedir (Öztürk ve Şimşek, 2013: 16).

Türkiye günümüzde farklı kaynaklardan gelen ve farklı amaçlara yönelen çok sayıda turizm faaliyeti açısından hedef destinasyon konumundadır. Ancak özellikle terörist eylemler turizm sektörü bağlamında güvenlik algısının olumsuz bir şekle bürünmesine ve turizm faaliyetlerinin sekteye uğramasına yol açmaktadır (Mutlu ve Akbaş, 2016: 2). Bu noktada Türkiye'nin turizm sektörüne kaynaklık eden ülkelerin gelişmişlik düzeyi yüksek ülkeler olduğu ve bu ülkelerden turizm faaliyetlerine katılan bireylerin güvenlik algısına gelişmemiş ülkelere nazaran daha fazla anlam yüklediğinin de ifade edilmesi gerekir (Bahar ve Bilen, 2020: 194).

1984 ile 2001 yılları arasında kalan on yedi yıllık süreçte terörist eylemler ile turizm gelirleri arasındaki ilişkinin ortaya konulmasını amaçlayan bir çalışmanın sonuçlarına göre terörist eylemler ile turizm gelirleri arasında anlamlı ve ters orantılı bir ilişki olduğu, terörist eylemlerin artış gösterdiği dönemlerde turizm gelirlerinin azaldığı, terörist eylemlerin azaldığı dönemlerde ise turizm gelirlerinde artış meydana geldiği anlaşılmıştır (Alp, 2013: 11). Bu durum turistik destinasyonlarda güvenliğin sağlanması ihtiyacının Türkiye açısından bir yansıması olarak görülebilmektedir. Şüphesiz turistik yerlerin meydana gelen suçlar yalnızca terörist eylemler ile sınırlı değildir. Terörist eylemler dışında turistik merkezlerde hırsızlık, yaralama, kapkaç, dolandırıcılık gibi farklı suçlar da meydana gelmektedir. Ancak bu suçlar terörist eylemlere kıyasla uluslararası medyanın dikkatini daha düşük bir oranda çekmektedir. Turistik destinasyonlarda güvenlik algısının oluşmasında medyanın anahtar rolü üstlendiği göz önüne alındığında terörist eylemlerin diğer suçlara kıyasla destinasyonların güvenlik algısını daha fazla olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu nedenle turistik alanlarda terörist eylemlerin önlenmesine yönelik politikalar belirlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3.3.6.Sosyal Alanlarda Turizm Güvenliği

Turizm sektörü bağlamında güvenliğin sağlanması noktasında ele alınabileceği değerlendirilen konulardan biri de sosyal alanlardır. Çalışma kapsamında sosyal alanlar kavramı ile kastedilecek olan lokasyonlar, turistik işletmeler, mekanlar ve alanlar dışında kalan ve turistlerin ihtiyaçlarını gidermek, alışveriş yapmak gibi amaçlarla ziyaret ettiği kent merkezleri, sokak ve caddeler gibi toplumsal alanlar olacaktır. Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin ziyaret ettiği yerler yalnızca turistik alanlarla sınırlı

değildir. Turizm faaliyetleri kapsamında seyahat eden bireyler gittikleri yörelerin kentleşme, yeme-içme, giyim-kuşam gibi kültürlerini tanımak veya alışveriş yapmak amacıyla turistik işletmeler dışına çıkmakta ve yerel halkın arasına karışmaktadır. Bu durum turistlerin sosyal alanlarda güvenliğinin sağlanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Turizm faaliyetlerine hedef olan bölgelerin terörist eylemler gerçekleştirmeyi amaçlayan kişiler ve özellikle mal varlığına karşı suç işleme potansiyeli olan kişiler için suç işleme fırsatları sunduğu ifade edilmektedir (Çakmakçı, 2015: 51). Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin sosyal alanlarda karşılaşması muhtemel çeşitli suç türleri bulunmaktadır. Bu suç türlerinin “*kapkaç, hırsızlık, terörist eylemler, can veya mal güvenliğine yönelik suçlar, gürültü kirliliği ve orman yangınları*” şeklinde sıralandığı ifade edilmektedir (Balkaner ve Aymankuy, 2023: 161). Benzer bir araştırma sonuçlarına göre turizm faaliyetlerinin hedefi konumunda sosyal alanlarda bu suç türlerine ilave olarak “*Haydutluk, adam ve araba kaçırma, cinsel suçlar, sel ve deprem gibi doğal afetler, salgın hastalıklar, savaş, evcil veya yabani hayvan saldırıları*” gibi suçlar da turistlerin karşılaşması muhtemel suçlar arasında yer almaktadır (Payam, 2015: 321).

Bu noktada diğer tüm turizm alanlarına benzer şekilde sosyal alanlarda meydana gelen terörizm faaliyetlerinin turizm sektörü üzerinde yıkıcı bir etki ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Terörist eylemlerin meydana gelme risk ve tehlikesi ihtiva eden sosyal alanlar turizm faaliyetlerine katılan bireyler açısından kaçınılması gereken alanlar arasında kabul edilmektedir (Akıncı ve Yılmaz, 2015: 53). Literatürde bu durum “Turizm krizi” kavramıyla ifade edilmektedir. Turizm krizi, turizm faaliyetlerinin kendisini, işleyişini, paydaşlarını ve turizm faaliyetlerine katılan bireylerin başta güvenlik olmak üzere çekici ve rahat yönlerini ortadan kaldıran, turistlerin motivasyonunu olumsuz etkileyen ve sonuç itibarıyla turizm sektörünün temelden sarsılarak turizm faaliyetlerinin sekteye uğramasına yol açan durumlar şeklinde tanımlanmaktadır (Sönmez, 2017: 129).

Sosyal alanlarda güvenliğin sağlanmasının turizm faaliyetlerine katılan bireylerin turistik işletme ve mekânlar dışına çıkarak farklı bölgeleri gezmesini ve alışveriş yapmasını sağlayacağı ifade edilmektedir. Bu durum, genelde ülke ve özelde

turistik bölge ekonomisi üzerinde ortaya çıkardığı olumlu etkinin yanı sıra turizm faaliyetlerine katılan bireylerin ülkeyi ve turistik destinasyonu tekrar ziyaret etmesi, faaliyet süresini uzatması ve kaynaklık ettiği ülkeye olumlu bir algı ile dönmesi gibi sonuçları da beraberinde getirmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 194). Bu nedenle turizm bölgelerinde sosyal alan güvenliğine özel bir önem verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Sosyal alanlarda sunulan güvenlik hizmetleri temelde merkezi ve yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmektedir. Yine bu noktada sosyal alanların diğer turizm güvenliği lokasyonlarına kıyasla çok daha geniş ve farklı özelliklere sahip alanlar olduğunun da üzerinde durulması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu farklılaşma sosyal alanlarda sunulacak güvenlik hizmetleri noktasında standardizasyon sağlanmasının önünde bir engel olarak görülmektedir. Bu nedenle sosyal alanlarda alınacak güvenlik tedbirlerinin de farklılaşması gerekmektedir. Diğer taraftan turizm faaliyetlerinin güvenlik tedbirlerine karşı hassas bir tarafı olduğu da ileri sürülmektedir. Bu düşünceye göre sosyal alanlarda uygulanacak sert ve yoğun nitelikte güvenlik prosedürlerinin de turizm sektörüne zarar verme potansiyeli bulunmaktadır (Aras, 2017: 597). Bu bağlamda sosyal alanlarda alınacak güvenlik tedbirlerinin ölçülü, dengeli ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde planlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

3.3.7.Havalimanı ve Sınır Kapılarının Güvenliği

Turizm güvenliği bağlamında ele alınabilecek son varış noktası olan havalimanı ve sınır kapıları gibi uluslararası seyahatlerin bağlantı noktası olan yerler olduğu değerlendirilmektedir. Seyahat temeli üzerine kurulan turizm faaliyetleri vatandaşı bulunduğu ülke sınırları dışına çıkan bireyler açısından uluslararası bir yolculuk yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Havayolu ulaşımı tercih edilerek yapılan uluslararası seyahatler havaalanlarında, karayolu ulaşımı tercih edilerek yapılan uluslararası seyahatler ise sınır kapılarında son bulmaktadır. Esasen turizm seyahatleri havaalanlarında veya sınır kapılarında son bulmamaktadır. Ancak ülke girişlerinin yapıldığı bu lokasyonlarda ulusal ve uluslararası mevzuatın ön gördüğü bazı prosedürler bulunduğundan seyahat eden bireylerin bu noktalarda pasaport, kimlik ve bazı güvenlik kontrollerinden geçirilmesi küresel düzeyde kabul edilen uygulamalar arasında yer almaktadır.

Havaalanları ve sınır kapıları aynı zamanda ülkelere ilk ayak basılan ve ülkenin gelişmişlik düzeyini ile ilgili birtakım işaretler taşıyan yerlerdir. Bu nedenle bu yerlerde yürütülen yapılaşma, temizlik, profesyonellik ve güvenlik gibi hizmetler turizm faaliyetlerine katılan bireylerin ülke algısı üzerinde etki gösterdiği kabul edilmektedir. Bu lokasyonlarda yürütülen diğer tüm hizmetlerin yanı sıra güvenlik hizmetlerinin oldukça hayati bir önem taşıdığı ifade edilebilmektedir. Havaalanları ve sınır kapılarında yürütülen güvenlik prosedürlerinin çok sert ve yoğun olması turizm faaliyetlerine katılan bireylerin zihninde tehlikeli bir durum olduğu hissiyatı ortaya çıkarırken yetersiz ve plansız güvenlik prosedürleri bu alanları terörist eylemler ve kaçakçılık suçları gibi bazı suçlar açısından riskli bir hale getirmektedir.

Günümüzde serbest piyasa ekonomisi düşüncesi temelinde faaliyet gösteren turizm sektörü bağlamında güvenlik algısının adeta sektörün bir vitrini haline geldiği ifade edilmektedir (Payam, 2015: 320). Bu kapsamda turizm faaliyetlerine katılan bireylerin turizm faaliyetlerinin hedefi olan ülkede ilk ayak bastığı yerler olan sınır kapıları ve havaalanlarında yürütülen güvenlik hizmetleri turistlerin güvenlik algısının oluşumunda anahtar bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle bu bölgelerde sunulan güvenlik hizmetlerine özel bir önem atfedilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin sınır kapıları ve havalimanlarında “*valizlerin kaybolması, mal varlığına karşı suçlar, terörist eylemler veya kötü işleyleştiren kaynaklanan aşırı yığılmalar*” gibi güvenlik sorunları ile karşılaşmalarının muhtemel olduğu dile getirilmektedir (Balkaner ve Aymanıkuy, 2023: 161).

Turizm faaliyetlerine katılan bireylerin ülke içinde veya uluslararası düzlemde turistik destinasyonlara nakil sırasında yaşadığı sorunların turizm talebi üzerinde olumsuz bir etki ortaya çıkardığı ve turistlerin destinasyon tercihlerinin değişmesine yol açtığı ifade edilmektedir (Bahar ve Bilen, 2020: 195). Yine ulusal ölçekte kabul edilen yasal düzenlemeler ile ortaya konulmuş olan vize prosedürleri ve diğer bürokratik işlemlerin makul sürelerden daha uzun olmasının da turizm faaliyetlerine katılan bireylerin güvenlik algılarını olumsuz bir şekilde etkilediği ileri sürülmektedir (Balkaner ve Aymanıkuy, 2023: 161). Bu noktada genelde havalimanları ve sınır kapılarında yürütülen bürokratik hizmetlerin ve özelde güvenlik hizmetlerinin

uluslararası hukukun öngördüğü standartlara uygun, kabul edilebilir bir süre ve seviyede yürütülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen 11 Eylül saldırılarının küresel ölçekte ekonomiyi ve turizm faaliyetlerini olumsuz bir şekilde etkilediği belirtilmektedir. 11 Eylül saldırılarının ardından turizm sektörünün paydaşları arasında yer alan turistik işletmeler, konaklama işletmeleri ve turizm faaliyetlerinde görev alan diğer birimlerin başta güvenlik olmak üzere pek çok sorunla yüzleştikleri ve uygulanan güvenlik prosedürlerinin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı duydukları ifade edilmektedir (Mutlu ve Akbaş, 2016: 11). Bu bağlamda turizm faaliyetlerine katılan bireylerin havalimanları ve sınır kapılarında güvenliğinin sağlanarak güvenlik algısının olumlu bir şekilde oluşmasına yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiği, bu hedefin ise ancak doğru ve standart bir şekilde planlanmış güvenlik süreçleri ile gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda turizm güvenliği kapsamında ele alınan diğer tüm lokasyonlardan farklı olarak havalimanları ve sınır kapılarında güvenlik hizmetlerinin önceden duyurularak turizm faaliyetlerine katılan bireylerin bilgi sahibi olmasını sağlayacak şekilde ve standart işlemlerle yürütülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

**İŞLETME VE BASİT BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİNDE TESİSLERE
GELİŞ SAYISININ YILLARA GÖRE DAĞILIMI (2023)**

YILLAR	TESİSE GELİŞ SAYISI		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2012	20.481.231	15.701.931	36.183.162
2013	21.180.495	17.100.765	38.281.260
2014	23.609.016	17.292.422	40.901.438
2015	23.138.428	20.221.542	43.359.970
2016	14.269.376	22.676.261	36.945.637
2017	18.868.600	24.178.981	43.047.581
2018	25.042.076	25.302.742	50.344.818
2019	30.934.386	25.179.991	56.114.377
2020	10.345.703	16.820.727	27.166.430
2021	22.530.341	24.750.798	47.281.139
2022	37.566.092	32.676.318	70.242.410
2023	40.014.918	37.283.173	77.298.091

(Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri. Erişim Adresi: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201121/isletme-bakanlik-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 18.04.2024.)

Yukarıdaki tabloda 2012 yılı ile 2023 yılı arasında Türkiye’de bulunan turistik destinasyonları ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayıları verilmiştir. Tablonun incelenmesinden küresel ölçekte veya Türkiye’de meydana gelen önemli olayların turizm sektörü üzerindeki etkileri ortaya konulabilmektedir. Öyle ki 2016 yılında Türkiye’de meydana gelen darbe girişimi nedeniyle 2016 yılında ülkeyi ziyaret eden turistlerin sayısında önemli ölçüde düşüş meydana gelmiştir. Yabancı turist sayısının darbe girişimi öncesindeki sayıya ulaşması ancak iki yıl sonra 2016 yılında mümkün olabilmektedir. Yine 2020 yılında küresel ölçekte yayılan COVID19 pandemisinin etkileri ile 2019 yılında Türkiye’yi ziyaret eden yabancı sayısında yaklaşık üçte bir, turistik destinasyonları ziyaret eden turist sayısında ise yaklaşık yarı oranda azalış ortaya çıktığı görülmektedir. Bu veriler, küresel veya yerel ölçekte meydana gelen olaylarla turizm faaliyetleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunun önemli göstergelerindendir.

SONUÇ

Turizm sektörü küresel ölçekte sürekli bir gelişim, değişim ve dönüşüm içinde olan ve turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ülkeler açısından önemli ekonomik getiriler sağlayan bir sektör görünümü arz etmektedir. Turizm faaliyetleri günümüzde çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayrımlar, turizm faaliyetlerinin amaçları, katılan sayısı ve turist kaynağına turizm çeşitleri gibi şekillerde yapılmakta ve bu başlıklar altında incelenmektedir. Bu turizm çeşitlerini etkilediği kabul edilen bazı faktörler bulunduğu belirtilmektedir. Bu faktörler turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından birer gereklilik olarak görülmektedir. Güvenlik faktörü, turizmi sektörünü etkileyen faktörler arasında üst sıralarda yer almaktadır. İnsanoğlu diğer tüm canlılar gibi varlığını devam ettirme ve varlığına yönelmesi muhtemel tehlikelerden uzak durma güdüsü ile hareket etmektedir. Bu durum, turizm faaliyetlerine katılan bireyler açısından da geçerli bir parametredir.

Turizm faaliyetlerine katılan bireyler, turistik ziyaret gerçekleştirecekleri destinasyonlarda bazı temel göstergelere bakarak karar vermektedir. Turizm talebi kavramı ile ifade edilen bu göstergeler güvenlik olgusunu da kapsamaktadır. Turizm faaliyetlerine katılım sağlayan bireyler çeşitli amaçlarla bu faaliyetlere katılmaktadır. Bu amaçlar yapılacak turizm türüne göre değişmekle beraber güvenli bir şekilde ikametine geri dönme amacı tüm turizm faaliyetlerine katılımlar açısından genel geçer bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda turizm faaliyetlerine katılan tüm bireylerin ortak özelliklerinden birinin güvenlik beklentisi içinde hareket etmek olduğu ifade edilebilmektedir.

Turizm sektörü, bünyesinde barındırdığı farklı özellikler ve aktivitelerden dolayı çok yönlü ve çok taraflı bir hizmet sektörü olarak görülmektedir. Bu durum, turizm sektörü bağlamında uygulanacak politikaların geniş katılımlı ve paydaşlı bir şekilde belirlenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Şüphesiz diğer turizm politikalarında olduğu gibi güvenlikle ilgili politikalarının da turizm sektörünün tüm paydaşları arasında paylaşılması gerekmektedir. Turizm sektörü bağlamında yürütülen güvenlik hizmetleri, merkezi bir düzeyde yapılanmış olan devlet yönetiminden özel hukuk

kurallarına göre teşekkül edilen işletme yönetimlerine kadar oldukça geniş bir perspektifte ve farklı birimlerin katılımı ile yürütülmektedir.

Turizm güvenliğinin bu denli kapsamlı bir yapıya sahip olması, turizm güvenliği bağlamında hizmet yürüten birimler arasında eşgüdüm ve koordinasyon kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Suçları önleyerek güvenliği sağlama amacı taşıyan uygulamalarla suçların tamamen ortadan kaldırılması mümkün görülmemektedir. Suçların tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen politikaların gerçekleşme ihtimali düşüktür. Bu nedenle turizm güvenliği noktasında uygulanan politikaların amaçlarının suçları asgari seviyeye indirmek ve burada tutmak olması gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca bu noktada güvenlik algısının yerleştirilmesi için medyanın etkin bir şekilde kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Günümüzde turizm faaliyetlerine katılan bireyler genellikle farklı ülkeler arasında turistik seyahatler yapmaktadır. Herhangi bir yerin tamamen güvenli olsa ve hiç suç meydana gelmese dahi, bu durumdan turistlerin haberdar olma ihtimali düşüktür. Bu nedenle turistik merkezlerin güvenliği ile ilgili turizm faaliyetlerine katılacak bireylerin haberdar olmasını sağlayacak iletişim kanallarının kullanılması büyük önem arz etmektedir. Kanımızca bu iletişim kanallarının en etkili olanı medya olarak görülmelidir. Bu bağlamda turistik destinasyonun güvenli olduğunun yazılı, görsel, işitsel ve sosyal medya araçları kullanılarak küresel düzlemde işlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Turizm güvenliği bağlamında ele alınması gerektiği değerlendirilen konulardan biri de turizm sektörü paydaşları arasında koordinasyonun sağlanması gerekliliğidir. Gerçekten de turizm faaliyetleri güvenlik, ulaşım, konaklama, gıda gibi farklı ihtiyaçları karşılama amacı güden çok sayıda birimin katılımı ile yürütülmektedir. Hal böyle iken bu birimler arasında düzenli bir eşgüdüm kurulamaması, hizmette etkinliğin sağlanamaması ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle turizm sektörü kapsamında faaliyet gösteren tüm birimlerin koordine edilmesi amacıyla toplantılar yapılmalı, bu toplantılarda her paydaş için ayrı ayrı görev tanımları belirlenmelidir. Yine turizm sektörü bağlamında faaliyet gösteren işletme ve birimlerin olası bir kriz haline karşı duyarlı ve hazırlıklı olması gerektiği kabul edilmektedir. Ayrıca turistlerle iletişim

kuracak olan güvenlik personelinin yabancı dil açısından yeterli olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Eğitim hizmetleri, eğitim alan bireylerde davranış değişikliğine yol açması bakımından hemen her alanda yürütülmesi mümkün bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Kanımızca turizm sektörü bağlamında hizmet yürüten birimlerin personeli düzenli eğitimlere tabi tutulmalıdır. Bu eğitimlerde ilgili personele genel turizm bilgisinden turizm faaliyetlerine katılan bireylerin homojen isteklerine kadar kapsamlı bilgiler verilmelidir. Teknoloji tabanlı uygulamalar günümüzde hayatın her alanına dahil olmuş durumdadır. Bu nedenle turizm güvenliği noktasında turistlere yol gösterici nitelikte uygulamalar geliştirilmelidir. Bu noktada İstanbul ilinde geliştirilen ve turizm faaliyetlerine katılan bireylerle kolluk kuvvetleri arasında iletişim sağlamayı amaçlayan “Turizm Güvenliği Mobil Uygulaması³” örneğinin (Bahar, 2021), ulusal düzeyde yaygın hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Turizm faaliyetleri, günümüzde farklı coğrafi, kentsel ve kültürel merkezleri hedef olarak almaktadır. Bu durum, turizm sektörü bağlamında yürütülecek güvenlik hizmetlerinin standart halde sunulmasını sakıncalı hale getirmektedir. Farklı bölgelerde aynı güvenlik prosedürlerinin uygulanması rasyonel ve ussal bir uygulama olarak görülmemektedir. Bu nedenle kanımızca turizm faaliyetleri bağlamında yürütülecek güvenlik hizmetlerinin, bölgesel dinamikler göz önüne alınarak farklı usullerle yürütülmesi gerekmektedir.

Şüphesiz güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamaların tümü aynı amaca hizmet etmektedir. Ancak örneğin inanç turizmi ile deniz turizmi açısından aynı güvenlik süreçlerinin uygulanması aynı sonuçları ortaya çıkarmamaktadır. Çünkü her şeyden önce bu turizm türlerine katılan bireylerin bazı heterojen özellikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda turizm faaliyetleri bağlamında yürütülecek güvenlik hizmetlerinin turist güvenliği, turistik işletme güvenliği, turistik alan güvenliği, turizm güzergahı güvenliği, destinasyon güvenliği, sosyal alanlarda güvenlik ve sınır kapıları

³ 2019 yılında geliştirilen bu uygulama, turizm faaliyetlerine katılan bireylerin kolluk birimlerine hızlı bir şekilde ulaşmasını amaçlayan, farklı dillerde müracaat yapılabilen, çeşitli sosyal medya platformları ile entegre hale getirilerek başvurunun konumu, adresi, iletişim bilgileri gibi bilgileri kolluk kuvvetlerine; sağlık kurumları, konsolosluklar ve en yakın kolluk birimi gibi bilgileri başvurucuya iletmek gibi özellikleri bulunan bir uygulamadır.

ile havaalanlarında güvenlik başlıkları altında incelenmesinin mümkün olduğu ileri sürülebilmektedir. Kanımızca güvenlik uygulamalarının bu başlıklara göre tasnif edilmesi ve politikaların buna göre belirlenmesi gerekmektedir.

Turizm faaliyetlerine katılan bireyler olarak adlandırdığımız turistlerin güvenliği doğrudan kişisel hedeflere odaklı bir güvenlik politikasıdır. Kanımızca bu noktada turistlerin faili veya mağduru olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler tutularak analizler yapılmalı ve turist güvenliğine yönelik spesifik adımlar atılmalıdır. Turistik işletmeler turizm faaliyetlerine katılan bireylerin uzun süre zaman geçirdikleri yerlerdir. Bu nedenle başta sürekli görev yapan güvenlik personeli istihdamı olmak üzere kamera ve alarm gibi sistemlerin kurulumu turistik işletmeler açısından önemli hizmetler olarak görülmektedir.

Turistik ve sosyal alanlar ile destinasyonlarda yürütülen güvenlik hizmetleri, yerli vatandaşlar ile turistlerin aynı ortamlarda bulunduğu alanlarda yerine getirilen güvenlik hizmetleri olarak görülmektedir. Genellikle merkezi ve yerel yönetim birimlerince yürütülen bu güvenlik hizmetlerinin turistleri ve vatandaşları rahatsız etmeyecek düzey ve şekilde yürütülmesi gerektiği kabul edilmektedir. Son olarak havalimanları ile sınır kapılarında yürütülen güvenlik hizmetleri belli standartlara kavuşturulabilecek nitelikte uygulamalar olarak görülmektedir. Kanımızca buralarda yürütülen güvenlik hizmetleri, diğer tüm lokasyonlardan farklı olarak tekdüze bir şekilde verilebilme özelliğine sahiptir. Ayrıca ülkeye ilk giriş noktası niteliğine sahip olan bu alanlarda ülkenin ve ziyaret edilecek yerlerin genel özellikleri ile güvenlik durumu hakkında kısa süreli eğitimler verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Netice olarak turizm sektörü bağlamında yürütülen güvenlik hizmetlerinin tüm durum ve ortamlar açısından standart ve tekdüze bir halde sunulmasının sağlıklı bir tercih olmadığı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sektörde yürütülecek güvenlik hizmetlerinin turizm faaliyetinin amacı, yer, süresi, katılımcıların özellikleri gibi parametreler göz önünde bulundurularak yeniden ele alınması ve bir bütünün parçaları gibi koordineli bir yapıda ancak bölümlendirilerek modernize edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, D. (2020). “Turizm Tarihi İncelemelerinin Yaygınlaşması Neden Önemlidir?” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 31 (1), 96-100.
- ACAR, M. (2009). “Liberalizmin İktisadi Modeli Serbest Piyasa Ekonomisi” **Eskiye**, (15), 18-26.
- AKINCI, M. ve Ö.YILMAZ (2015). “Bir Turizm Krizi Olarak Uluslararası Terörizm: Ülke Grupları İtibariyle Panel Veri Analizi”. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (30), 51-76.
- AKYILMAZ, B., M. SEZGİNER ve C. KAYA (2022). **Türk İdare Hukuku**, Ankara Savaş Yayınevi.
- ALİYEV, A. (2014). “Türkiye İmajının Turizm Talebine Etkisi: Arap Ülkelerinden Gelen Turistler Üzerine Bir Araştırma” **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- ALP, G., ve Ü.B. ÇEVİK (2019). “Turizm ve Suç İlişkisinin Bibliyometrik Haritalama İle İncelenmesi” **Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 12 (2), 213-228.
- ALP, İ. A. (2013). “Terörün Ekonomik Etkileri” **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, 4 (1), 1- 19.
- ARAS, H. (2017). “Türkiye’de Turizm Güvenliği Sorunu” **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 10 (1), 585-610.
- ASLAN, E. (2023). “Sağlık Turizminde Bölgesel Markalaşmanın Sürdürülebilir Sosyo-Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisi: Pamukkale ve Balçova Termal Turizm Bölgelerinde Bir Uygulama” **Doktora Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATLI, C. (2020). “Tek Parti Döneminde Jandarma Teşkilatının Durumu (1923-1946)” **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9 (3), 1897-1912
- AVCI, C. (2007). “XX. Yüzyılın Başlarında Amerika’ya Osmanlı Göçleri” **Erdem**, 15 (45-46-47), 19-34

- AYAZ, N. ve M. EREN (2020). “Türkiye’de İnanç Turizmi Üzerine Nitel Bir Araştırma” **Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi**, 5 (2), 284-300
- AYDIN, A. S. (2017). “OECD Ülkelerinden Türkiye’ye Yönelik Turizm Talebinin Çekim Modeli İle Analizi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- AYDIN, N. ve T. DEMİR (2022). “Emniyet Hizmetlerinin Sunumunda Düalist Yapı Sorunsalı: Adli ve İdari Kolluk” **Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi**, (9), 19-46.
- BAHAR, A. (2008). “İletişim Disiplininin Emniyet Teşkilatı’nın Algılanmasına Etkisi ve Halkla İlişkiler Süreci”, **Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- BAHAR, A. (2021). “‘Yenidünya’ Kent Yaşamında Polisin Dijital Dönüşümü: Turizm Güvenliği Mobil Uygulaması” **Kent Araştırmaları Dergisi**, 34 (12), 1854-1877.
- BAHAR, O. ve K. BİLEN (2020). “Turizmde Güvenlik Algısının Türkiye Ekonomisine Etkisi” **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Özel Sayı (International Security Congress Special Issue), 185-206.
- BAKANLAR KURULU, (1961). **Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik**, 15.07.1961 tarih ve 10855 sayılı Resmî Gazete
- BAKANLAR KURULU. (2009). **Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik**, 30.03.2009 tarih ve 27185 sayılı Resmî Gazete.
- BAKANLAR KURULU. (2016). **Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği**, 21.01.2017 tarih ve 29995 sayılı Resmî Gazete.

- BAKANLAR KURULU. (2017). 694 sayılı **Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, 25.08.2017 tarih ve 30165 sayılı Resmî Gazete.
- BAKANLAR KURULU. (2017). **Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği**, 21.01.2017 tarih ve 29995 sayılı Resmî Gazete.
- BAKIR, Z. N. ve H.C. ÇELİK (2020). “Kitle ve Kültür Turizmi Bağlamında JollyTur ve ETS Tur Seyahat Acentelerine Ait İnternet Reklamlarının İçerik Analizi” **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (33), 318-337.
- BALKANER, S. Y. ve Y. AYMANKUY (2023). “Akademisyen Gözüyle Turist Sağlığı ve Turist Güvenliği” **Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research**, 7 (1), 157-179.
- BAYAZIT, H. A. (2008). “Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar” **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 16 (1), 31-48.
- BAYHAN, İ. ve K. ÜNLÜÖNEN (2016). “Turist Tercihlerinde Güvenliğe İlişkin Tutumlarının Etkisi: Bir Alan Araştırması” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 15 (56), 1-20.
- BAYLİS, J. (2008). “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı” **Uluslararası İlişkiler**, 5, (18), 69-85.
- BOZDEMİR, E. ve S. ŞENGÜL (2021). “Kış Turizmi Üzerine Bir Literatür İncelemesi” **Journal of New Tourism Trends**, 2 (1), 35-74
- BOZKURT, Y. ve T. DEMİR (2023). Afet Yönetiminde İletişim ve Medya Üzerine Bir Değerlendirme: Kahramanmaraş Merkezli Depremler. **Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi**, 11, 21-32.
- BULUK, B. ve E. DURAN (2018). “Türkiye’ye Yönelik Dış Turizm Potansiyelinin Panel Çekim Modeli ile Analizi” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 29 (1), 1-12.
- BÜYÜKKURU, M. (2020). “Turizm Paydaşlarının Turizmin Etkilerine Bakış Açısı: Kapadokya Örneği” **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (24), 373-402.

- ÇAKMAK, F. ve Ö. YILMAZ (2018). “Turizmin İktisadi Sürdürülebilirliği Açısından Kış Turizmi” **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl 11, Sayı 1, Haziran, ss. 267-286.
- ÇAKMAKCI, E. (2015). “Turizm ve Suç Arasındaki İlişki ve Suçun Önlenmesine Yönelik Teoriler” **Turizm Akademik Dergisi**, 2 (1), 49-59.
- ÇAPAN, F. ve B.GÜVENÇ (2017). “Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu’nun Çöküşü”, **21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 6 (18), 629-640.
- ÇELİK U. S. (2017). “Hane Halklarının Eğitim ve Kültür Harcamalarının Turizm Harcamalarına Etkisi” **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 7 (2), 574-580.
- ÇELİK, N. ve M. KARAÇUKA (2017). “Terör Saldırıların Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneğinde Ampirik Bir Analiz” **Ege Academic Review**, 17(3), 313-322.
- ÇETİNKAYA, G. S. (2020). “Umum Jandarma Kumandanlığı’ nın Tarihi Gelişimi ve Değişimi (1919-1939)” **Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6 (3), 974-990.
- ÇETİNKAYA, Ö., Y. ÖZER ve A.G. KANDEMİR (2020). “Covid-19 Sürecinde Turistik Seyahat Risk Algısı ve Hijyen-Güvenlik Algısının Değerlendirilmesi” **Tourism and Recreation**, 2 (2), 78-83.
- DEĞER, K. (2017). “Olağanüstü Durum Haberciliğinin Atatürk Havalimanı Terör Eylemi Üzerinden İncelenmesi” **TRT Akademi**, 2 (3), 98-115.
- DENİZ, T. ve D. KARADAĞ (2018). “Politik Çatışmaların ve Terörizmin Turizm Sektörüne Etkileri: 2010-2017” **Türkiye Örneği. Doğu Coğrafya Dergisi**, 23 (40), 61-74.
- DENİZ, T. ve Y. SAVAŞKAN (2018). “Taşınmaz Kültür Varlıkları Kapsamında Ayasofya Müzesi’nin İstanbul Kültür Turizmine Katkısı” **Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi**, 1 (2), 92-103.

- DORU, Ö. (2016). “Türkiye’ye Yönelik Dış Turizm Talebinin Ekonometrik Modeller İle Analizi” **Doktora Tezi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DURGUN, S., A.H. AYDIN ve U. BUCAK (2019). “Jandarma Genel Komutanlığının İçişleri Bakanlığına Hızlı Uyumunu” **Assam Uluslararası Hakemli Dergi**, 13. **Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı**, 70-83
- EGM, (2023) “Daire Başkanlıkları”, <https://egm.gov.tr/daire-baskanliklari>, Erişim tarihi: 23.07.2023.
- EGM, (2023). “Teşkilat Şeması”, <https://www.egm.gov.tr/teskilat-semasi>, Erişim Tarihi: 22.07.2023.
- EGM, “Tarihçe”, <https://www.egm.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 17.07.2023.
- EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2020). “Hukuk Müşavirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği” <https://www.egm.gov.tr/hukukmusavirligi/kurulus-ve-calisma-yonetmeliği>, Erişim Tarihi: 22.07.2023.
- EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2019). “Teftiş Kurulu Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği”, Resmî Gazete, 11.04.2019 tarih ve 30742 sayılı Resmî Gazete.
- EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2023) **2022 Yılı Faaliyet Raporu**, [https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/2022-EGM-Idare-Faaliyet-Raporu -.pdf](https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/2022-EGM-Idare-Faaliyet-Raporu-.pdf) Erişim Tarihi: 17.07.2023.
- ERARSLAN, F. (2021). “Jandarma Genel Komutanlığı’nın Sivil Kolluk Olarak Teşkilatlanması Sonrasında Oluşan Etkiler Üzerine Bir Değerlendirme” **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 18 (3), 2016-2042
- GÖÇEN, Ö., Ş.YİRİK ve Y. YILMAZ (2011).” Türkiye’de Krizler ve Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri” **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 16 (2), 493-509.
- GÖKDENİZ, A., Y. DİNÇ, A.N. AKŞİT, L. MÜNGER ve H.TAŞKIR (2009). “Türkiye’de İç Turizm Kavramı ve İç Turizmde Önemli Bir Destinasyon Olan Ayvalık’ta Müşteri Arz ve Talebine Yönelik Ampirik Bir Araştırma Işığında

Geliştirme Stratejileri” **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12 (22), 216-231.

GÖZLER K. (2003). **İdare Hukuku** Cilt II, Bursa, Ekin Yayınları

GÜÇLÜ, A. (2021). “Türkiye’de Turizm Politikaları Kapsamında Yerel Yönetimlerin Turizm Sektörüne Yönelik Uygulamalarına Turizm İşletmelerinin Bakış Açısı: Alanya Örneği”, **Doktora Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNDOĞAN, K., C. KOÇ ve C. ÖZBUDAK (2009). **Kolluk Görev ve Yetkileri Mevzuatı**, Ankara, Sözkese Matbaası.

GÜNGÖR, Y. (2018). “Tarih Kültür Turizmi ve Kartepe” **Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi**, 2 (2), 395-401.

GÜRSON, A. P. (2004). “Dış Turizm Amaçlı Tanıtımda İl Bazlı Pazarlamanın Önemi, Halkla İlişkilerin Rolü ve Karşılaştırmalı Örnek Çalışma” **Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜVENEK, B. ve V. ALPTEKİN (2015). “Turistlere Yönelik Terör Saldırıların Turizme Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, 17 (1): 21-38.

GÜZEL, Ö. (2010), “Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi” **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 22, 87-100.

HAMZAÇEBİ, A. B. ve U. YOZGAT (2019). “Turizm Sektöründe Algı Yönetiminin Rolü” **International Journal of Management and Administration**, 3 (5), 51-65.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI. (2023). “Türkiye Mülki İdare Bölüm Envanteri” <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>, Erişim Tarihi: 24.07.2023.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI. (2023). “Tarihçe”, <https://www.jandarma.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 28.07.2023.

JGK (2023). “Jandarma Genel Komutanlığı Karargâhı Kuruluş Şeması”

<https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-genel-komutanligi-karargahi-kurulus-semasi> Erişim Tarihi: 19.10.2023.

JGK. (2022). **Faaliyet Raporu**,

<https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Mali-Tablolar/faaliyet-raporlari/jandarma-genel-komutanligi-2022-yili-faaliyet-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 19.10.2023

JGK. (2023). Jandarma Sorumluluk Alanları ve Korunan Tesisler,

<https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafindan-korunan-tesisler>, Erişim Tarihi: 20.10.2023.

KAFA, N. ve M. BOZKURT (2022). “Kış Turizmine Katılan Gençlerin Seyahat Motivasyonları ve Memnuniyetleri: Uludağ Örneği” **Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi**, 2(1), 19-37

KARA, G. (2018). “Terör Olaylarının Safranbolu Turizm Faaliyetleri Üzerine Etkileri” **Ege Sosyal Bilimler Dergisi**, 1 (1), 27-35.

KAVACIK, M., S. ZAFER ve M. İNAL (2015). “Turizmde Destinasyon Markalaması: Alanya Örneği” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (39), 169-192.

KAYA, O. (2018). “Turistlerin Terörist Saldırlara İlk Tepkileri: Atatürk Havalimanı Saldırısı Örneği” **OPUS International Journal of Society Researches**, 9 (16), 2232-2257.

KAYNAK, İ. H. (2010). “İnanç Turizminin Medeniyetler Arası İş Birliğine Etkileri: Türkiye Örneği” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, 13 (1-2), 119-126

KAYNAR, M. K. ve G. AK (2017). “Küreselleşme, Uluslararası Terörizm ve Turizm Sektöründe Kriz Yönetimi” **Researcher: Social Science Studies**, 5 (8), 140-152.

- KERVANKIRAN İ. ve M. ÇUHADAR (2017). “Türkiye’de İç Turizmin Gelişimi ve Mekânsal İstatistik Yöntemlerle Analizi” **Turizm Akademik Dergisi**, 4 (2), 1-18.
- KERVANKIRAN, İ., E.F. SERT ve M. ÇUHADAR (2018). “Türkiye’de İç Turizm Hareketlerinin Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi” **Turizm Akademik Dergisi**, 5 (1), 28-49.
- KOÇ, E. (2020). “5. Deniz Turizmi Sempozyumu’nun Ardından”, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 31 (2), 211 – 213.
- KOÇTEPE, E. (2019). “Türkiye’de Turizm Talebinin Belirleyicileri: Panel Veri Analizi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KORGAVUŞ, B. (2017). “Erzurum Palandöken’in Kış Turizmi Açısından Değerlendirilmesi” **ATA Planlama ve Tasarım Dergisi**, 1 (1), 13-23
- KOŞAN, A. (2013). “Kış Sporları Turizmi – Kayak Turistlerinin Kış Turizm Merkezlerini Algı ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (Palandöken’de Bir Uygulama)” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17 (2), 293-324.
- KOZAK, A. M. (2006). **Genel Turizm Bilgisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları
- KOZAK, A. M., S. EVREN ve O. ÇAKIR (2013). “Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması”. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 24 (1), 7-22.
- KOZAK, N. (1992). “Termal Turizm Teşvik Edilmelidir” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 3 (3), 18-20.
- KOZAK, N., A.M. KOZAK ve M. KOZAK (2011). **Genel Turizm**, Detay Yayıncılık, Ankara.
- KOZAN, Y., G.Y. KOZAN, S. ÖZDEMİR ve E. GÜNLÜ (2015). “Turizm Yazınında Deniz Turizmi’nin Olgusal Gelişimi” **Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi** 6 (2), 115-129.

- KÖŞKER, H. (2017). “Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016 Yılı Türkiye Örneği” **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi** (62), 216-230.
- KURTULUŞ, B. (2010). “Amerika Kıtasının Keşfi: Kuzey Amerika- Asya Bağlantısı” **Journal of Social Policy Conferences**, 0 (49), 874-886.
- KÜÇÜKİLHAN, M. (2022). “Termal Otellerin Mali Sorunları ve Termal Turizmin Geleceğine Bölgesel Bir Bakış” **Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi**, 5 (2), 39-59.
- KÜLTÜR Ve TURİZM BAKANLIĞI. (2024). İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri.Erişim Adresi : <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201121/isletme-bakanlik-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 18.04.2024.
- MEMİŞ, S. (2016). Tatil Yeri Seçiminde Etkili Olan Faktörler: Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma. **Kesit Akademi Dergisi** (4), 212-226.
- MİL, H. İ. (2014). “Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatları ve Özellikleri” **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, C.5, S.11., ss.40-61
- MUTLU, Ç. ve Z. AKBAŞ (2016). “11 Eylül Saldırıları Üzerinden Uluslararası Terörün Turizme Etkisi: Türkiye Örneği” **Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6 (2), 1-14.
- NÖVRESLİ, T. (2010). “Azerbaycan Turizm Potansiyelinin Kalkınma Amaçlı Değerlendirilmesi”, **Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖKSÜZ, B. ve M. BATU (2017). “Kriz İletişimi ve Turizm: 2016 Yılı Terör Saldırıları” **Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi** (1), 85-108.
- ÖZBEK, T. (1991). “Dünya’da ve Türkiye’de Termal Turizmin Önemi” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Termal Turizm Özel Sayısı, 15-29.

- ÖZCAN, C. C. (2013). “Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Bir Analizi” **Doktora Tezi**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZDEMİR, H. (2010). “Güvenlik Hizmetlerinin Uygulanması Çerçevesinde Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetleri” **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ÖZDEMİR, P. (1999). “Türkiye’de İç Turizm” **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14 (2), 159-168.
- ÖZTAŞ, B. ve S. POLAT (2021). “Kongre Turizminde Konaklamanın Önemi: Kongre Otelleri Tasarım Kriterleri ve Mekansal Standartları” **Kent Akademisi**, Volume 14, Issue 1, Pages, 122-140
- ÖZTÜRK, Y. ve E. ŞİMŞEK (2013). “Politik İstikrarsızlıkların Turistlerin Destinasyon Seçimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma” **Journal of Tourism and Gastronomy Studies**. 1 (2), 15-25.
- PARLAKTUNA, İ. ve E. DİNÇER (2019). “Termal Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Eskişehir Uygulaması” **Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi**, 16 (2), 259-273
- PAYAM, M. M. (2015). “Turizm Bölgelerinde Emniyet ve Güvenliğin Sağlanması” **I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators**, 1. Cilt, 316-326. Konya: Aybil Yayınları.
- PEHLİVANLI, H. (2021). “Cumhuriyet Dönemi Jandarma Teşkilatı”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhuriyet-donemi-jandarma-teskilati/>, Erişim Tarihi: 28.07.2023.
- TAVMERGEN, P. İ. (1998). “1. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 9 (2), 72-72.
- PİZAM, A. (1999). “A Comprehensive Approach to Classifying Acts of Crime and Violence at Tourism Destinations” **Journal of Travel Research**, 38 (19), 5-13

- REYHAN, C. ve S. SERT (2021). “Asakir-İ Zaptiyeden Jandarmaya: Osmanlı Kamu Düzeninde Mahalli Asayiş ve Emniyetin Korunmasında Güvenlik Kurumu” **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 40 (70), 407-447.
- RONEY, A.S. (2002). “Fordizmden Post Fordizme Geçiş, Sürecinin Turizme Yansımaları: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 13 (1), 9-14.
- SAÇILIK, Y. M. ve A. TOPTAŞ (2017). “Kültür Turizmi ve Etkileri Konusunda Turizm Öğrencilerinin Algılarının Belirlenmesi” **Turizm Akademik Dergisi**, 4 (2), 107-119
- SAKCALI, D. M. ve S. BÜYÜKİPEKÇİ (2022). “Kış Turizminde Palandöken Kayak Merkezi ve Davraz Kayak Merkezi Kıyaslaması” **Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi**, 13, 1-16.
- SALMAN, S. (2021). “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve” **Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi**, 5 (1), 35-58.
- SANCAK, K. (2013). “Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü” **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 123-135.
- SARIDOĞAN, H. ve D. ÇETİN (2016). “Turizm ve Yoksullaştıran Büyüme”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5 (4), 922-932.
- SEÇİLMİŞ, C. (2009). “Turistlerin Kişisel Değişkenlerinin Güvenlik Algılamalarındaki Rolü” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 8 (30), 152-166.
- SERT, S. (2019). “Osmanlı Devleti’nin Rumeli Vilayetlerinde Asayiş Ve Emniyetin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olarak Jandarma 1896-1901” **Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6 (18), 483-496.
- SGK (2019). “2019 yılı Performans Programı”
<https://www.sg.gov.tr/kurumlar/sg.gov.tr/komutanlik/yayinlar/performans.pdf>, Erişim Tarihi: 23.10.2023.

SGK (2022). “2022 yılı Performans Programı”

https://www.sg.gov.tr/kurumlar/sg.gov.tr/komutanlik/yayinlar/2022_performans_programi_sg.pdf, Erişim Tarihi: 23.10.2023.

SİMAV, Ö. ve D.Z. ŞEKER (2013). “Kıyı Etkilenebilirlik Göstergesi ile Türkiye Kıyıları Risk Alanlarının Tespiti” **TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi 2013** 11 -13 Kasım 2013, Ankara

SÖNMEZ, A. (2007). “Jandarma Teşkilatının Kuruluşu Sürecinde Baker Paşa'nın Rolü” **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, 0 (11), 163-173.

SÖNMEZ, S. F. (2017). “Turizm, Terörizm ve Siyasi İstikrarsızlık” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 28 (1), 110-137.

SUTAY, G. (2018). “Moğol İstilasının Zorunlu Göçü İle Anadolu'da Yükselen Değer: Sultan'ul Ulema Bahaeddin Veled ve Ailesi” **International Journal of Social And Humanities Sciences**, 2 (1), 44-65.

ŞEKER, F. (2016). “Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Akdeniz Çanağı Ülkeleri Üzerinde Bir Araştırma” **Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞENGEL, Ü. (2019). “Türkiye'nin Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Sosyo-Ekonomik Açından Ampirik Olarak Değerlendirilmesi” **Doktora Tezi**, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ŞENGEL, Ü., B. ZENGİN, T. ŞENGEL ve M. IŞKIN (2018). “Kongre ve Fuar Organizasyonlarının Turizm Sektörüne Etkileri: EMİTT Örneği” **Turar Turizm ve Araştırma Dergisi**, 7 (1), 4-20.

ŞOLT, H. B. (2018). “Kentlerde Swot Analizi ve Maslow Gereksinim Hiyerarşisi Etkileşimi” **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 5 (5), 214-223.

TATAROĞLU, M. ve E. SUBAŞI (2009). “Kolluk Güçlerinde Modernleşme: Muğla Örneğinde Turizm Jandarması Yapılanması” **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 16 (2), 73-93.

- TBMM, (2012). 6360 Sayılı “**On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**”, 12.11.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1924). 442 sayılı **Köy Kanunu**, 07.04.1924 tarih ve 68 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1934). 2559 sayılı **Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu**, 14.07.1934 tarih ve 2751 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1937). 3201 sayılı **Emniyet Teşkilatı Kanunu**, 12.06.1937 tarih ve 3629 sayılı Resmî Gazete
- TBMM. (1941). 4081 sayılı **Çifti Mallarının Korunması Hakkında Kanun**, 10.07.1941 tarih ve 4856 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1949). 5442 sayılı **İl İdaresi Kanunu**, 18.06.1949 tarih ve 7236 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1956). 6831 sayılı **Orman Kanunu**, 08.09.1956 tarih ve 9402 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1982). **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, 09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmî Gazete (Mük).
- TBMM. (1983). 2937 sayılı **Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu**, 03.11.1983 tarih ve 18210 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1983). **Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu**, 12.03.1983 tarih ve 17985 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (1985). 3152 sayılı **İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**, 23.02.1985 tarih ve 18675 sayılı Resmî Gazete
- TBMM. (2004). **5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun**, 10.06.2004 tarih ve 25504 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2004). **5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu**, 23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmî Gazete.

- TBMM. (2004). 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**, 17.12.2004 tarih ve 25673 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2005). 5393 sayılı **Belediye Kanunu**, 13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2010). 5952 sayılı **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**, 04.03.2010 tarih ve 27511 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2012). 6360 sayılı **On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2013). 6458 sayılı **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu**, 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2014). **6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun**, 11.09.2014 tarih ve 29116 sayılı Resmî Gazete (Mük).
- TBMM. (2015). **6638 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, 04.04.2015 tarih ve 29316 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2016). **Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun**, 24.11.2016 tarih ve 29898 sayılı Resmî Gazete.
- TBMM. (2018). **Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun**, 08.03.2018 tarih ve 30354 (Mük) sayılı Resmî Gazete.
- TİMOR, A. N. (2011). "International Congress Tourism: Overview In The World And Turkey" **Nature Sciences**, 6 (3), 124-144

- TÜRKCAN, B. (2018). “Türkiye’de İç Turizm Harcamaları ile Ekonomik Büyüme İlişkisi” **Efil Journal**, 1(1), 158-171.
- TÜTÜNCÜ, Ö., İ. KİREMİTÇİ ve U. ÇALIŞKAN (2011). “Sağlık turizmi, Güvenlik ve Kalite” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 22 (1), 91-93.
- UNCULAR, M. H. ve L. KAYA (2023). “Atatürk Havalimanı Saldırısında Kadın Havacılar Gözüyle Kriz Yönetimi” **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 11 (2), 1404-1429.
- USTA, Ö. (1996). **Turizm**, As Matbaacılık, İstanbul.
- ÜNAL, A. ve O. ÇELEN (2020). “Destinasyon Pazarlama Araçlarından Web Sitelerinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma: Akdeniz Destinasyonları Örneği” **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 11 (26), 30-44.
- YARDI, Z. ve E.O. AKSÖZ (2021). “Küresel Boyutta Terör- Turizm İlişkisinin Örnek Olaylar Üzerinden İncelenmesi” **Journal of Humanities and Tourism Research**, 11 (4), 796-818.
- YAŞAR, İ. (2020). “Türkiye’nin Dış Turizm Pazarları Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme” **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 7 (10), 310-324.
- YILMAZ, B. S. ve Ö.D. YILMAZ (2005). “Terörizm ve Terörizmin Hedefi Olarak Turizm Endüstrisi” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 4 (13), 39-58.
- YILMAZ, G. (2018). “Üniversite Gençliğinin Turizme Bakış Açısı: İstanbul Arel Üniversitesi Örneği” **OPUS International Journal of Society Researches**, 8 (15), 1516-1538.
- YÜKSEL, Y. F. ve F. BAYKAL (2022). “İnanç Turizmine Genel Bir Bakış ve İzmir İçin Analitik Yaklaşımlar” **Doğu Coğrafya Dergisi**, 27 (48), 1-18.

